

## **Nwa' Lemme di boom bo ntum e bo Jisos e Fiεε fi nu ê nwa' Lemme wvun e**

Nwa' lemme di boom bo ntum e bo Jisos e wvun to saŋ Luka, biise saaka wvù jee wvu ekumε Jisos wvù wvù to yawεε wase saŋ ê Nwa' Luk le. Saaka wvù jee wvun nu ε Jisos to nu ε kpwe yî kentam e fô bibefε bisεεbeene le, ε bó dwey wvù, ε Nyo' kase bvuse wvù yî kpwe le.

Wvuy fiεε fi nwa' wvun jemyi ekumε fí nu keesee no Keyoy ke Yuule to geε ε boom bo n̄goo le bo Jisos e ge ε saaka wvù jee wvu ekumε Jisos wvun saan̄ken, gen Jelusalem noo biba bì Judea bô Samalia le bicii, gen buy εbuw ε won̄ yo εna le (1:8). Nwa' wvun nu kenfε ekumε no n̄goo bonyii bo Klistu le to kewεε entelεŋ jo Bojuu, lese fitele yî Jisos e, ε fí ke mum nε tu fiεε fi εkolε ke nshε le kecii.

### *Bikuu bi mwεεm e ê Nwa' wvun e*

- 1:1-26 ε Nyo' seyse bonyii bo nfewcε le
- 1:1-14 ε Jisos nya ntefe wvu fokemεse bô n̄kawma
- 1:15-26 ε wee jo bvudvuu bvū Judas e
- 2:1-8:3 ε bó fewcε saaka Jisos Jelusalem
- 8:4-12:25 ε bó fewcε saaka Jisos Judea bô Samalia
- 13:1-28:31 Lemme di Baul e
- 13:1-14:28 Ghane di Baul e di fwe
- 15:1-35 Nshii wvu Jelusalem
- 15:36-18:22 Ghane di Baul e di bokaŋ bofεε
- 18:23-21:16 Ghane di Baul e di bokaŋ botete

## 21:17-28:31 E Baul no nu wee ncaw fewci ke diew Nyo' Jelusalem bô Kaysalia noo Lum

<sup>1</sup> Cee la Teofilus, ê nwa' wvu fwe wvù me nto nsanεε fô wo le, me nto nu ε nsan jó ekumε mwεεm mvunciim mvù Jisos to gee noo mvù wvù to yεεyi bonyii dvù, ε kew no wvù to kewεε lemme diew, <sup>2</sup> γεν buy diuu di Nyo' to joe wvù ε wvù ben we. E Nyo' se jo wvù é wvù eben we, wvù to nu ε beε Keyoy ke Yuule tefe boom bew bo ntum e bô wvù to cawεε. <sup>3</sup> Seke wvù to buyεε yî kpwe le, wvù to nu ε duηce ekole kew ê bó yî ediuw e mbaanye ê jé le nteen nteen yì duηci le wvù nu dvù. E wvù bvuu no jemyi ê bó ekumε bvunfon bvu Nyo' le. <sup>4</sup> No bô bó to nu nonεn, ε wvù gay ê bó le, “Fo ben ke enε Jelusalem ke. Ben eceytè nnya yì Icem to kawεε ben dvù yì ben to yuwεε ε me njemyi ekumε yí. <sup>5</sup> Ben ekeè le Jon to leese bonyii ê joo, geenεn ejim jo ediuw caan nu ε Nyo' nu ke elese ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le.”

### *E Jisos ben we*

<sup>6</sup> E Jisos bô boom bew bo ntum e ke no nu kefew kemew e, ε bó bife ê wvù le, “Tata, kefew nu ε kocεn wase kè wo nu ege é bonyii bosεεbeene bo Islael ekase esaake bvunfon bvubole le?”

<sup>7</sup> E wvù tfuse ê bó le, “Kefew kè fí nu ke ekooy nu ε è seyse Icem bô mvunηay mwew, ε ke è nu bvudvuu bvunen keekiεε ke. <sup>8</sup> Fì ben ekeè nu le Keyoy ke

---

**1:1** Luk 1:1-4    **1:2** 10:41; 13:31; 28:23; Luk 24:36-42, 46-51; 1Tim 3:16    **1:4** Luk 3:16; 24:49; Jon 14:16    **1:5** Mat 3:11; Mak 1:8; Luk 3:16; Jona 1:33    **1:6** Luk 24:21    **1:7** Mak 13:32    **1:8** Luk 24:47-48; 1:21-22; 2:32; 3:15; 5:32; 10:39; Jon 15:27    **1:8** Mat 28:19; Mak 16:15; Luk 24:47-48

Yuule nu ke eto eyiṅsen yî yene le, é ben emum ekeṅke mvunṅgay, ekew esenje ekumε me Jelusalem noo biba bì Judea bô Samalia le bicii, egen ebuy ebuw ε wonṅ yo εna le.” <sup>9</sup> Ke no wvú jeme nonen, ε Nyo' jo wvú ε wvú no bene we ε bó taale no wvú bene, ben ε kembew ban wvú, ε wvú la ê bó ejise.

<sup>10</sup> No bó luṅεε ejise we etaale no wvú bene, ε fi kooy le bolemse bofeε to nu ε ja sese buynen ε bó ε tfume ndvú ε yí baa, leem mbew bó le, <sup>11</sup> bife ê bó le, “Bolemse bo Galilee, ben leeme taale la we? Jisos wvun wvù Nyo' jo ê ben entelen wvú ε ben we nu ke ekase eto ke lenṅen no ben be yen ε wvú bene we.”

### *ε Matiaa jo bvudvuu buv Judas e*

<sup>12</sup> ε boom bo ntum e bo Jisos e mum ne fô Kum Bite bi Olif e no tuu jim Jelusalem, ε è to nu ke diewe kenṅawten ke may e keegen buy jó. \* <sup>13</sup> No bó ley jó, mum ben gen ê kebuw ke yew e ke εwe fò bó to ké no gene beele. Bonyii ban to nu Bita, Jon, Jem noo Andulu, Filew bô Toma, Batolomu bô Matio, Jem wvù waa Alfiyus, Semon wvù to nu wee ṅgoo Boselot † noo Judas wvù waa Jem. <sup>14</sup> ε bô bokεε bomew noo Maalia wvù bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e ké no taashi yí fiεε le fimwaan keebunlee sekecii.

<sup>15</sup> ε è ke no nu ediuw yoya le, ε boom bo ṅgoo le bo Jisos e taashε. Bó to nu fó wee diewe gbwee

---

**1:9** Luk 24:51; Jon 6:62; 1Bi 3:22      **1:10** Luk 24:4      **1:11** Luk 21:27; Mwm 1:7      **1:12** Luk 24:52      \* **1:12** Kenṅawten ke may e nu no wee to nulo elen diuu di mbam e.      **1:13** Luk 6:14-16      † **1:13** Boselot to nu Bojuu bô to tomte wonṅ, diuu keebvuse yí ṅgew e can bonyii bo Lum e.      **1:14** Luk 23:49

kecow mbaanfiεε le (120). ε Bita ja we jeme ê bó le, <sup>16</sup> “Boom bo bwεεm e, fiεε fi Nwa' Nyo' jemyi to keηke ke keekooy. ε nu fiεε fi Keyoy ke Yuule to geε ε Dawe jeme ε è bεε lo ekumε Judas wvù to joε fwe ε bó σε koo Jisos. <sup>17</sup> Ben kee le Judas wvun to nu wee mvu ηgoo yesebeene le, keηke diew lemme ê beene ente.”

<sup>18</sup> (ε Bita σε no jemyi nonεn nu ε Judas to jo wase bigew bì bó to nyaε ê wvú yî fiεε fi wvú to buwεε le, guy bvudvuu dvú. Bvudvuu bvun nu fò wvú to gbweε ncine ε tee bvuyε, ε bvulew buy bvucii. <sup>19</sup> ε bonyii bo Jelusalεm bocii yuw, mum no teηe bvudvuu bvudvu ê díεw yibole le Akeldema, fi nu le, “Gbwen Elεmε.”)

<sup>20</sup> ε Bita bvuu gay le, “Dawe to nu ε saη ê Nwa' Mbense le le, ‘Bó ecinε é la diew etu binffuy, é wee saa ebvuu eceè fó ke.’

Fí bvuu nu ε wvú ε saη le, ‘Wee mvu keηke keejo bvudvuu bwew bvum lemme le.’

<sup>21-22</sup> No fi nu nonεn, wee mvu keηke keebene bese le, é bee bó efewcì le Tata Jisos to nu ε buy yî kpwe le. Wvuwε wee keηke keenu wee wvù to lene bee bó sekεcii kè Jisos to ghane bee bó ε kew yî kefew kè Jon to leese bonyii ê joo le, ε gεn ε buy diuu dì Nyo' to joε Jisos ê bese ente ε wvú ben we le.”

<sup>23</sup> No wvú jeme nonεn, ε bó cu bonyii bofεε. Wvumvu to nu Yosεw wvù bó to teηe le Basabas bvuu teηe le Justus, ε wvumvu nu Matiaa. <sup>24</sup> No bó

---

**1:16** Mben 41:9      **1:18** Mat 27:3-8      **1:20** Mben 69:25; 109:8

**1:21-22** Luk 1:2; 3:21; 24:51      **1:24** Jon 2:24-25

cu nonεn, mum bunle ε, “Tata, wo kee mvuntelem mvu bonyii bocii le. Nonεn, duηce ê bese wee wvù wo nu ε caw εnteleη jo bonyii bo bofεε ban, <sup>25</sup> ε wvù enù waa ntum Jisos wvù ejo bvudvuu bvu Judas e bvu lemme le, bvù wvù to cin'yεε γεν fô wvù nu fó le.” <sup>26</sup> No bó bunle nonεn, mum san εdiee εbo, jem, ε di Matiaa le buy gbwe. Ε bó mum bise wvù ηgoo boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow mwaan e.

## 2

### *Ε Keyoy ke Yuule to*

<sup>1</sup> Ε diuu di Nkaw mvu wvù bó to teηe ε Bentekos e ke to kocεn, ε bonyii bocii bò to nu ε lese fitele yî Jisos e ε taashe bvudvu bvumwaan. <sup>2</sup> Ε bó ke nε seσε yuw ε fiεε dvûmte shiile we ke diεwε keeke le. Ε fî shii, ley yinςen yew yî bó to nu dvù le. <sup>3</sup> Ε bó dioo taa, yen fiεε fimew e ε fî nu ke diεwε leme di ηguy e, ε fî mum saanκen γεν yî bó le wee mwaan mwaan. <sup>4</sup> Ε Keyoy ke Yuule mum yinςen yî bó le bocii, ge ε bó no jemyi díεw bitum jεεy jεεy. <sup>5</sup> Ε to nu kefew kekie le, ε Bojuu bò to nu ε looce ε lese fitele yî Nyo' le nu Jelusalem, ε bó ja bitum bicii bi yî εkolε ke nshε le. <sup>6</sup> No bó yuw nonεn, mum tase to nteen fô bonyii bò to nu ε lese fitele yî Jisos e to nu. Ε bonyii bò to lesεε fitele yî Jisos e bodvu no jemyi, ε wee mwaan mwaan yuuke ê díεw yibole. Ε fî ffumse bó. <sup>7</sup> Ε diuw yum bó, ε bó no ghayte, gayte le, “Κε bonyii bò jemyi ban bocii nu bonyii bo

---

**1:26** Bηgn 16:33    **2:1** Lεw 23:15-21; Dito 16:9-11    **2:3** Luk 3:16  
**2:4** 4:31; 6:3, 5; 7:55; 8:17; 10:44; 11:15, 24; 13:9; 15:8; 19:2, 6; 4:31;  
 10:45-46; 19:6; 1Kol 12:10; 14:2-12    **2:7** 1:11

Galilee le? <sup>8</sup> Fí ghan nεε le beene ε σε no yuuke ε bó jemyi ê díεw bitum bisεεbeene le? <sup>9</sup> Beene bomew nε Baatia, bomew ε nε Medes bô Elam, bomew ε nε Misobotemia bô Judea noo Kafadosia, bomew ε nε Bontus bô Esia. <sup>10</sup> Beene bomew ε nε Fligia bô Bamfilia, bomew Ijiw bô biba bi Libia le, bì nu mbew kelaante kè Sελin e. Beene bomew ε nε Lum, ε è nu Bojuu bô bonyii bò banke lo ε tu bonyii bo mbee Bojuu le. <sup>11</sup> Beene bomew ε nε Klet bô Alebia. Beene ε no yuuke ê díεw bitum bisεεbeene le jεεy jεεy no bonyii ban jemyi binghaw bi mwεεm e bì Nyo' ge.” <sup>12</sup> Ε diuw yum bó, ε bó no ghayte εbonεbon le laa fifin fiεε lo σε duηci le la le. <sup>13</sup> Ε bomew bonyii no σεwsee lo fibole gayte le, “Bonyii ban nu ε mbvuum ε koo bó.”

### *Ε Bitajeme ê bonyii*

<sup>14</sup> Nonεn, ε Bita bô kebese ke boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow mwaanη mum leem fó. Ε Bita mum kεw no jemyi ê kebombom ke bonyii le foweεwe le, “Ben Bojuu noo bonyii bocii bò cee Jelusalem, ben enya bitem ntay ê fiεε fi me nu enjeme ê ben. <sup>15</sup> Mbvuum baa koo bonyii ban no ben kpwaake kε. Keseen bεε kε lo didiuu bvuuके fontaηentaη. <sup>16</sup> Fiεε fi kooyi fin gesehen nu fi Juel wvù wee ntum Nyo' to jemyεε wase le,

<sup>17</sup> ‘Nyo' gayte le, è nu ke edioo enu yî εdiuw yo fokemεse le,

é wen etfuw Keyoy kewene yî bonyii bocii le.

Nonεn, é boom bonεn bò bolemσε noo bò bokεne eyuuke mwεεm mvù wen jemyi, seηe ê bonyii, é mwεεm diεwε bifile le etoo fô cubonyii bonεn e,

é bifile elamte ngaybonyii bonen.

<sup>18</sup> E nu ke edioo enu ediuw yoya le,

é wen etfuw Keyoy kewene yí bonyii bo lemme le  
bowene bocii,

bò bolemsε noo bò bokεnε,

é bó eyuuke mwεεm mvù wen jemyi, seɲe ê bonyii.

<sup>19</sup> Wen nu ke ege mwεεm mvu diuw wvù yumεen  
e we,

ebvuu ege mwεεm mvù duɲci mvuɲgay mvuwene  
yí nshε le.

Elεmε bô nguy noo njiim yì bemte nu ke enu.

<sup>20</sup> Diuu nu ke ejim,

é kpwee enε eyεεle diεwε εlεmε le,

é diuu di baay di Tata le di kenghaw e sε keeke eto.

<sup>21</sup> Nonen, é naa yεε wvù nu ke elεke Tata, ke eboy.' ”

<sup>22</sup> E Bitá bvuu gay le, “Bonyii bo Islael, ben eyeke  
eyuw ntay fiεε fi me njemyi. Jisos wvu Nasalet to  
nu wee ε Nyo' to loocε duɲce ê ben le è tum wen  
wvù no wvù to geε é Jisos egee mwεεm mvù duɲci  
mvuɲgay mvu Nyo' le bô mvu diuw wvù yumεen  
e noo biɲghaw bi mwεεm e ê ben enteleɲ. Ben kee  
naa mwεεm mvun ntay. <sup>23</sup> Jisos wvun nu wee wvù

bó to nyaε ê ben, ε è to seyse ke Nyo' ε fi ke no kooyi  
ε wvù to kee wase. E ben mum yu wvù no ben to  
nyaε wvù can bonyii bò befe le, ε bó ta yí kentam e.

<sup>24</sup> Geenεn, ε Nyo' kase bvuse wvù yí kpwe le, ε wvù  
boy can kpwe le njefo ke è to nulo é kpwe emεy ejici  
wvù le ke. <sup>25</sup> Dawe to nu ε jeme ekumε Jisos wvun  
gayte le,

---

**2:21** 22:16; Lum 10:13      **2:22** Luk 24:19; Jon 3:2; Lem 2:43; 4:30;  
5:12-16; 6:8; 14:3; 15:12; 19:11-12; Lum 15:19; Ibu 2:4      **2:23** 3:15;  
4:28; 7:52; Luk 23:33; 1Tes 2:15      **2:24** 3:15; Luk 24:5      **2:25** Mben  
16:8-11

'Me n'yene Tata Nyo' le ε wvú nu bee wvú sekecii  
 ê εbo kem ke εceey e, ε è yaa nulo é fiεε eshiw me ke.

<sup>26</sup> Nonεn, fitele fiem ε mum ε no yuuke njon,  
 ε me njemyi bô nlanlanj.

Me nu wee ε me nu ηke ηkpwe ke lo,  
 geenεn ε me ntaale ke fwe,

<sup>27</sup> njefo ke wo wvù Nyo' nu ke ecinε keyoy kem e  
 wonj bonkfu le ke.

ε ke wo nu ke ecinε Waa wo lemme wvù Yuule le é  
 wvú efo ê jem ke.

<sup>28</sup> Wo nu ε dunce wase me je yì è nulo é me enfey jó  
 nse mboy.

Me nu ηke enlanlanje no me nu ηke enu ê wo fwe.' "

<sup>29</sup> ε Bita bvuu gay le, "Boom bo bwεem e, è nulo é  
 me enjeme ê ben se kemaηεn le icee cee wesebeene  
 wvù Nfon Dawe to nu ε kpwe, ε bó dwey wvú, ε jem  
 ye nu fen ε to ε buy εben e. <sup>30</sup> Wvú to nu wee ntum  
 Nyo' bvuu kίεε ηkawma wvù Nyo' to kawεε wvú dvú  
 lew le wen nu ke egεε wan wvu ê kfuu diew e yì  
 kawla we le. <sup>31</sup> ε wvú mum yanseη yen fiεε fi Nyo'  
 to nu keeke ege le, mum jeme le Mboyse wvù Nyo'  
 to kawεε nu ke ebuy yì kpwe le. ε nu fiεε fi wvú to  
 gayεε le,

'Wvú to baa emey wonj bonkfu le ke,  
 ε ye ye to baa efo ê jem ke.'

<sup>32</sup> Jisos wvun nu ε Nyo' to bvuse wvú yì kpwe le,  
 ε bese bocii bò nu bonyii bew bo ηgoo le to nu ε  
 yen wvú le. <sup>33</sup> Nyo' nu ε bense wase wvú ε shike ê

---

**2:27** 13:35    **2:29** 1Bfn 2:10; Lem 13:36    **2:30** 2Sam 7:12-13,  
 16    **2:31** Mben 16:10    **2:32** 1:8    **2:33** 2:34; 3:13; 5:30-34;  
 7:55; Mak 16:19; Luk 20:42; 22:69; Lum 8:34; Efe 1:20; Kolo 3:1; Ibu  
 8:1; 1Bi 3:22; 1:4; Jon 14:16-17; 15:26



εbo kew ke εεεy e, ε nya Keyoy ke Yuule ê wvú no wvú to kawεε. Fíεε fi ben yene bvuu yuuke keseen nu Keyoy kedvu ε Jisos ε nya ê bese. <sup>34</sup> Kε è yaa nu Dawe wvú to benεε we kε. Dawe kebεε to nu ε gay fiew λε,

'Tata Nyo' to nu ε gay ê Tata wεm λε, shiile ê εbo kem ke εεεy e,

<sup>35</sup> eγεν ebuy seke me nu ηke enshike bonyii buw bo bvuban e ê wo εjise,

é wo etome bikaa biuw yí bó le diεwε kedvuushεε ke bikaa biuw e.'

<sup>36</sup> Nonεn, bonyii bocii bo Islael emum ekeè lo ntay λε Jisos wvun wvú ben to taε yí kentam e nu wvú wvú Nyo' nu ε γεε wase λε è nu Tata bvuu nu Mboyse wvú wvú to kawεε." <sup>37</sup> No bonyii bodvu yuwεε nonεn, ε njeme wvudvu koo bó. Ε bó mum bife ê Bitá bó kebese ke boom bo ntum e bo Jisos e λε, "Boom bo bwee wese le, bese nu ege nεε keseen?" <sup>38</sup> Ε Bitá tfuse ê bó λε, "Wee mwaan mwaan ekumεn fitele fiew, é bó else wvú ê joo ê diee di Jisos Klistu le wvu λε Nyo' elεεshε bibefe biew ebvuu enya wvú bó nnya ye yì è nu Keyoy ke Yuule. <sup>39</sup> Nkawma wvudvu wvun nu fô ben e, noo fô boom bonεn e, bvuu nu fô bonyii bocii bò nu fonfwan e. Wvú nu fô bonyii bocii bò Tata wvú Nyo' wesebeene teηε ε bó too fô wvú le." <sup>40</sup> Ε Bitá bvuu jeme mwεεm nteen, tefe bó, λελε λε bó efi bikuu bibole yí ηγεw wvú nu keeke eto yí ηηgoke kè befe kin e. <sup>41</sup> Ε bonyii yuw njeme Bitá wvun, ε

---

**2:34** Mben 110:1; Luk 20:42-43; Ibu 1:13      **2:36** 3:15      **2:37** 16:30; Luk 3:10, 12, 14      **2:38** 3:19; Luk 3:3      **2:39** Yεsa 57:18-19; εφε 2:17      **2:41** 2:47; 4:4; 5:14; 6:1, 7; 8:4; 11:21, 24; 12:24; 13:49; 16:5; 19:20; 21:20; 2Tεs 3:1

nteen bee, ε bó mum lese bó ê joo. Εbvubwε ε bonyii bise ηgoo bonyii bo Jisos e diεwε bontfuke botete (3,000) le. <sup>42</sup> Ε bó mum nya bikuu bibole no yuuke mwεεm ε è nu mvù boom bo ntum e bo Jisos e to γεεyi. Ε bó bó no nu yî kentaashε le, guutene blεεδ, bvuu bunlee yî kentaashε le.

### *Nce ηgoo bonyii bo mbee le*

<sup>43</sup> Ε boom bo ntum e bo Jisos e no gee mwεεm mvu diuw wvù yumεεν e bó mwεεm nteen mvù duηci mvuηgay mvu Nyo' le, ε bonyii γεne, ε fî ghaake lo bó. <sup>44</sup> Ε ηgoo bonyii bo mbee le bocii no nu yî wee le mwaan, κεηke fiεε fibole fimwaan. <sup>45</sup> Ε bó ké nε gese mondvuum mobole bó mwεεm mvubole, gaw bigew bidvu εbonεbon no ηγεw wee nu. <sup>46</sup> Ε bó no shee taashi yew ncese le εdiuw εcii, diekene yî kentaashε le εla le bó nlanlan fô mvuntelem mvubole, yaa γεεle ejise κε, <sup>47</sup> bensee Nyo'. Ε bonyii no γεne nonεn, bensee bó. Ε Tata no boysee bonyii εdiuw εcii, biise ηgoo yibole.

## 3

### *Ε Bita bó Jon fε ηκεwλε*

<sup>1</sup> Ε è ke no nu diuu dimew, ε Bita bó Jon nε no bene fô yew ncese le κε diεwε didiuu ditete le fomvunsheen, ε è to nu kefew ke bunle le. <sup>2</sup> Κε kefew kedvu le, ε bonyii ε tuu wee mvu ε no too dvú, to shike diuw ketaan wvù bó to teje le wvù Jee le wvù to leyte fô yew ncese le. Wee wvudvu nu ε bó to boke wvú ε è nu ηκεwλε, é bonyii ké no tuule wvú εdiuw εcii too shiwse fó ε wvú leke bigew ê

bonyii bô fele leyte yew ncese le. <sup>3</sup> E wvú yɛn Bita bô Jon e ε bó fele keeley fô, mum no lɛke bigew ê bó. <sup>4</sup> E bó luŋ ejise yî ye le. E Bita gay ê wvú lɛ, “Taa bese!” <sup>5</sup> E wvú mum taa bó, kpwaake lɛ bó nu enya fiɛɛ ê wen. <sup>6</sup> E Bita gay ê wvú lɛ, “Kɛ me ŋkɛŋke naa lo bigew kɛ, geenɛn fiɛɛ fi me ŋkɛŋke nu ε me nu enya ê wo. Me ŋgayte ê wo ê diee di Jisos Klistu wvu Nasalɛt e, ja we elɛnè!” <sup>7</sup> No wvú gay nonɛn, mum jicɛ wvú le yî kebo ke εcɛy e, cake we. Kaŋ mwaan, ε bikaa bô mvuŋkoko mvu wee wvudvu le mum tɛme. <sup>8</sup> E wvú sele we leem, mum kɛw no lɛne. E bô bó gɛn ley fô yew ncese le, ε wvú no ghane fô maymayi, bensee Nyo'. <sup>9</sup> E bonyii bocii bô to yɛnɛɛ no wvú ghane bensee Nyo', <sup>10</sup> kiɛɛ lɛ è nu wee wvù se shee lɛke elɛkɛɛ diuw ketaan wɛ wvù bó tɛŋɛ lɛ wvù Jee le wvù leyte fô yew ncese le. E ejise jiiim bó, ε bó no kɛŋke ŋghaw yî fiɛɛ fi kooy bô wvú le.

*E Bita jeme ê bonyii fô yew ncese le*

<sup>11</sup> E wee wvudvu ŋɛɛm lo yî Bita bô Jon e. E bonyii yɛn ε diuw yum bó, ε bó no lewte gɛne bɛwse bó le fô bvudvuu bvù bó to tɛŋɛ lɛ cile Saamun e. <sup>12</sup> E Bita yɛn no bonyii tase ε to, mum jeme ê bó lɛ, “Bonyii bo Islael, è nu nje la wvù diuw yumte ben ekumɛ fiɛɛ fin ε ben taale bese nɛn? Ben kpwaake finɛn lɛ è ge mvuŋgay mvuseɛe wee wvun ε sɛ no lɛne le? Nu ben kpwaake tɛn lɛ è ge nce wese wvù yuule lɛ? Kɛ è nu nonɛn kɛ. <sup>13</sup> Fí nu lɛ Nyo' Aba'am bô Aysik noo Yakow, wvù nu Nyo' bo'icee cee bosɛɛbeene bocii to nu ε bense wase Jisos wvù wee we lemme gɛɛ mbew ye le. Jisos wvun nu wvù

ben to tunεε jo nya ê bonyii bo nsaw e, ε Baylet no gomte keecinε wvú le, ε ben fan. <sup>14</sup> Jisos to nu wee wvù yuule, nu teytey, ε ben tun wvú, gay le bó ebvuse ε è nu wee wvù to yuwyeεε bonyii, enya ê ben. <sup>15</sup> ε ben ge nonεn mum yu wee wvù nyaa nshii ê bonyii, geenεn, ε Nyo' kase bvuse wvú yî kpwe le, ε bese yen wvú le ε mum ε no seje. <sup>16</sup> ε ge mvunḡgay mvu diee di Jisos wvudvu le ηkεwle wvun wvù ben yene, kee, ε se no lene. Fí kooyi nonεn njefo bese nu ε lese fitele yî Jisos e, fitele fi bese lese yî ye le ε mum ε ge wee wvun ε no tamyi ntaɲ nεn no ben yene.

<sup>17</sup> Keseen boom bo bwεεm e, me ηkee le fiεε fi ben ε bikuu bi won e to geε bô Jisos nu ε ben ε bó to ge yaa kee ke. <sup>18</sup> Fí to kooyi ê yiyin je le keege é fi eto ekocεn no Nyo' to geε wase ε bonyii bew bo ntum e jeme ε è bεε lo le Mboyse we wvù wvú to kawεε nu ke eyen ηγεw. <sup>19</sup> Nonεn, ben ekumεn mvuntelem mvunεn ekase etu jim fô wvú le, wvu le wvú elεeshε bibefe binεn, <sup>20</sup> emum ege é shém elεεtεn ben, eciinse Jisos wvù Mboyse wvù wvú to balεε fô ben e. <sup>21</sup> Jisos wvun keηke keeke emεy fowe egeɲ ebuy kefew kè Nyo' ke eseyse mwεεm mvunciim é mvú ekase etu mvunfεm, no wvú to jemyeε diuw bonyii bew bo ntum e bò yuule le ε è bεε lo bvuyvuum e. <sup>22</sup> Muses to nu ε yuu gay le, 'Tata Nyo' nu ke ebvuse wee we ntum mvu ê boom bo bwee wene le ente, eciinse fô ben e ke no wvú to bvuseε me,

---

**3:15** 2:23-24; 4:10; 5:30-31; 10:39-40; 13:30; 17:31; Ibu 2:10 **3:16**  
 Mat 9:22 **3:17** Luk 23:34; 1Tim 1:13 **3:18** 5:42; Luk 24:27,  
 44-46 **3:19** 2:38 **3:22** Dito 18:15, 19; Lem 7:37

ε ben κεηκε keeke eyuukè fiεε fi wvú jemyi ê ben e.  
 23 Wee wvù nu ke enu σε wvú yuuke wee ntum  
 wvudvu le,  
 nu ε bó nu ke ebvuse wvú ηgoo bonyii bo Nyo' le,  
 eλεse lo.'

24 Ε nu κε τεν no bonyii bo ntum Nyo' le bocii  
 ε κεw yî Samwεl e noo bò to toε ejim jo wvú to  
 jemyεε wase ekumε mwεεm mvù kooyi εdiuw εyan  
 e. 25 Mwεεm mvunciim mvù Nyo' to kawεε dew  
 bonyii bew bo ntum e ban nu mvunen, ε kelew kè  
 Nyo' to dieε bó bo'icee cee bonεn nu τεν fô ben e. Ε  
 nu no Nyo' to jemyεε ê Abla'am λε,  
 'Me nu ηke embuw bonyii bocii yî εkolε ke nshε le  
 nfele yî kfuu diuw e.'

26 Ε Nyo' mum caw wee we lemme yaw tum ε ε  
 nu fô ben e λε wvú eto elan kembonεn yî yene le,  
 ege é ben ecinε jé yene yì befe le."

## 4

### *Ε Bita bô Jon tanje diuw*

1 Κε no Bita bô Jon to bεε jemyi ê bonyii nonεn,  
 ε bocee ncese bomew bô εkolε ke bonyii bo nci le  
 bò to cεyte yew ncese noo Bosadusii bomew sele  
 fó. 2 Bó to ton'yi shém njefo Bita bô Jon to yεεyi  
 bonyii, fewci λε no Jisos to buyεε yî kpwe le nu ε  
 bonkfu nu ke ebuy τεν yî kpwe le. 3 Ε bó mum koo  
 bó gεn fen no è to nu wase fokiεguu, λε bvú ke edioo  
 ε yuu, é bó σε no yuuke. 4 Geenεn, bonyii nteen bò  
 to yuwεε n'yεεyi Bita bô Jon, to nu ε bee, ε ηgoo yiBo

---

3:24 3:18    3:25 Keη 12:3; Gal 3:8, 16    3:26 13:46; 18:6; Lum  
 1:16    4:1 5:17; 23:8; Luk 20:27    4:1 Luk 22:4, 52    4:2 2:24;  
 4:33; 17:18; 26:23    4:3 5:18    4:4 2:41

bise, ε bolemε no nu wase diεwε bontfuke botin e (5,000).

<sup>5</sup> Ε bvú ke buy yuu, ε bocee woη bô bonyii bô saake woη noo bonyii bô to duηci bonci bo Nyo' le, tase bvudvuu bvumwaan Jεlusalεm. <sup>6</sup> Ε Annas wvù εkolε ke bocee ncese le bô Kayfas noo Jon bô Aleksanda noo bonyii bomew bô to nu tεn kfuu di εkolε ke bocee ncese le nu fô. <sup>7</sup> Ε bó mum leke Bita bô Jon ê bó εjise, bife ê bó le, “Ben se jo fεε mvuηgay ε sε fε wee wvun? Ben se fε ê diee di yεε le?” <sup>8</sup> Ε Keyoy ke Yuule yιηsεn yî Bita le, ge ε wvú tfuse ê bó le, “Bocee woη bô bonyii bô saake woη, <sup>9</sup> bese leeme fεn εben keetaηe diuw εkumε lemme di jee di bese se geε fô ηkεwle le, wvú ε sε no lεne. No ben gomte keekiεε no fí se ghanεε, <sup>10</sup> ben noo bonyii bocii bo Islael ekeè le wee wvun leeme ê ben εjise keseen tεmyi nεn, ε è nu nje mvuηgay mvu diee di Jisos Klistu wvu Nasalet e. Jisos wvudvu wvun nu wvù ben to joε ta yî kentam e ε wvú kpwe, geenεn ε Nyo' kase bvuse wvú yî kpwe le. <sup>11</sup> Wvú nu tε di Nɔwa' Nyo' jemyi εkumε dí le,

‘Tε di ben bonyii bo kembom e to tunεε nu ε dí nε wase ε tu tε di buu di yew e.’

<sup>12</sup> Ε mεy ke Jisos maan wvù boysee bonyii. Ke diee di wee mvu le bvuu nu dvú fokuse fεn di Nyo' nu ε geε le è nulo é dí eboyse beene ke.”

<sup>13</sup> Ε bonyii bô to saake ba, yuw no Bita bô Jon jemyi yaa fane ke, bvuu yεn le è nu bonyii bo ncεw, ε bó baa kee ηwa' ntay ke, ε diuw yum lo bó. Ε bó mum kiεε le fí nu nonεn, njefo è nu bonyii bô

to ghane bô bo Jisos. <sup>14</sup> Ε bó fanε yaa bvuu kenke fiεε fi bó ekicεn Bita bô Jon yî dvú le kε, njefo bó to yεne wee wvù bó to felεε le, ε wvú leeme bô bó. <sup>15</sup> Ε bonyii bô to saake bodvu nε yaw bvuse bó ekfun, mum shεε no cuu bontan εbonεbon gayte le, <sup>16</sup> “Beene nu ege nεε bô bonyii ban? Bonyii bocii bo Jelusalem nu ε bó ε kiεε wase ekumε fiεε fi dunçi mvunγay mvu Nyo' le εndan fin fi bó ge, ε kε è nulo é beene etun kε. <sup>17</sup> Geenεn, keege le fo saaka wvudvu wvun ebvuu esaankenè genè fwe, beene ekan bonyii ban le fo bó ebvuu emom lo ejeme fiεε ê wee ekumε diee di Jisos wvun e kε.”

<sup>18</sup> Ε bó tee Bita bô Jon ε bó kase ley. Ε bó mum lew lo ê bó le fo bó ke ebvuu emom lo ejeme, kenεε eyεεyi wee ekumε diee di Jisos e kε. <sup>19</sup> Ε Bita bô Jon tfuse fibole le, “Ben kε kpawwε le laa fiεε fi nu leη fô Nyo' le nu le bese eyuw ε è nu ben e, nuu wvú wvù Nyo' le le? <sup>20</sup> Kε è nulo é bese elu keejemyi ekumε mwεεm mvù bese nu ε yεn ε bvuu ε yuw e kε.” <sup>21</sup> Ε bonyii bô to saake bodvu bvuu loocε lew lo teme, mum cinε bó le ε bó no gene. Ε bó to tan ε è nu fiεε fi bó elese bó dvú yî ηγεw e, njefo bonyii bocii to bensee Nyo' yî fiεε fi to kooyεε le, <sup>22</sup> se bvuu ge ε wee wvudvu wvù bó to gee fiεε fi dunçi mvunγay mvu Nyo' le fin keefε wvú to nu ε wvú ε fey wase bilum mbaanyε.

*Ε bonyii bo mbee le lekε mvunγay ê Nyo'*

<sup>23</sup> No bó cin'yεε Bita bô Jon e nonεn, ε bó kase tu jim fô bonyii bobole bo ηgoo le, see ê bó fiεε fi bocee ncese bo baay baay bó bonyii bô saake won

be jeme. <sup>24</sup> Ε bó yuw, mum baance ye lekε ê Nyo' yî wee le mwaan le, “Tata wvù Cee Ekole, è to bom wo εbulε bô nshε bô jóo noo mwεεm mvunciim mvù nu mondvuum man e. <sup>25</sup> Wo to nu ε ge ε icee bo'icee bosεse wvù Dawe, wvù to nu waa wo lemme jeme yî mvunḡay mvu Keyoy ke Yuule le le, ‘È nu nje la wvù bonyii bô yaa nu ke Bojuu ffuuke bô fiεε shém e,

ε bonyii cuu bontan se bó nu ke elem ηkuunḡ?

<sup>26</sup> Bonfon bo fokuse fεn seysee jem,

ε bonyii bô saake wonḡ taashi

keediu Tata bô wee we wvù wvù nu ε yefe le è nu Mboyse.’

<sup>27</sup> Ε nu ke leηleη fiεε fi to kooyεε elaante jan. Nfon 'Elod bô Bontus Baylet to nu ε taashε bô bitum noo bonyii bo Islael die mvunanḡ ejim jo Jisos wvù Waa wo lemme wvù yuule wvù wo to yefeε le è nu Mboyse. <sup>28</sup> Bó to taashi keege ε è nu mwεεm mvù wo to nu ε seyse wase ncejole bô mvunḡay mwuw le wo koonke le mvú ke ekooy. <sup>29</sup> Nonεn, yî keseen e Tata, taa eyen je yî bonyii ban bemsee bese jó. Nya bese bonyii buw bo lemme le bô mvuntelem mvù temyi keefewci diεw yo yaa fane naa lo ke. <sup>30</sup> Nya bese bô mvunḡay mwuw keefeεle bonyii bvuu gee mwεεm mvù dunḡi mvunḡay mwuw bô mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e dvú ê diee di Jisos wvù Waa wo lemme wvù yuule le.” <sup>31</sup> No bó mεse ε bunle, ε nshε shiw fò bó to nu. Ε Keyoy ke Yuule yinḡεn yî bó le, ε bó mum no fewci diεw Nyo' yaa fane ke.

---

**4:24** Ksm 20:11; Mben 146:6      **4:25** Mben 2:1-2      **4:27** Luk 23:7-11; Luk 23:1      **4:28** 2:23      **4:29** Εfe 6:19      **4:30** 2:22      **4:31** 2:4



*Ɛ ηḡoo bonyii bo mbee le no keḡke fiεε fibole fimwaan*

<sup>32</sup> Ɛ ηḡoo bonyii bo mbee le no nu fitele fimwaan, nu yî wee le mwaan, ε wee yaa teḡe fiεε fimew le è nu fiwene wen embeḡ ke. Ɛ fiεε fi wee le nu fi bonyii bocii le. <sup>33</sup> Ɛ Nyo' nya mvuḡgay mvu baay ê boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó bvuu no fewci ke ê bonyii temyi lo le Tata Jisos to nu ε buy yî kpwe le. Ɛ bó no nu ε Nyo' ε buw bó bô nfi we baay. <sup>34</sup> Ke wee yaa to nu dvú wvù fuute ê bó enteleḡ ke, njefo bonyii bô to keḡke ηεε keḡεε yéw to ké gese, to bô bigew bidvu, <sup>35</sup> nya can boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó mum gaw ê bonyii bocii no ηḡew wee to nu.

<sup>36</sup> Wee mvu to nu ε bó teḡe le Yosew, ε boom bo ntum e bo Jisos e ε cu diee diew dimew le Banaban, (dì nu le, Wee N'yvuwsε Mvuntelem). Wvú to nu wee wvu ê kfuu di Lewe le, ε bó to boke wvú Sayblus. <sup>37</sup> Ɛ wvú mum ḡεḡ teḡ gese we wεε, to nya bigew bidvu can boom bo ntum e bo Jisos e.

## 5

### *Ananias bô Safilia*

<sup>1</sup> Ɛ wee mvu wvù bó to teḡe le Ananias bô kpweεe wvù Safilia gese teḡ kecéw ke wεε le. <sup>2</sup> Ɛ bô kpweεe seyse kaa fafe lo bigew bidvu, ε wvú mum jo keβεε ḡεḡ nya can boom bo ntum e bo Jisos e. <sup>3</sup> No wvú nya nonεḡ, ε Bita bife ê wvú le, “Ananias, è ge la fi wo cine Satan ε ley ê fitele fiuw e ε ge le wo embiay mbiay ê Keyoy ke Yuule, wo ε mum ε fafe bigew bì wo gese wεε dvú? <sup>4</sup> Wo dioo gese wεε ε è nu wo, ε bigew nu ke biuw, wo ε ghan

nεε ε σε ge kfuu fin fiεε? Wo baa mbiay ε è nu ê bonyii ke, wo mbiay ε è nu ê Nyo'." <sup>5</sup> Kan mwaan no Ananias yuw njeme wvun nonεn, mum gbwe kpwe. Ε bonyii bocii bô yuwεε saaka wvudvu fan baay. <sup>6</sup> Ε cubonyii ley baance wvú ê ndvu le, jo buy dvú gen dwey.

<sup>7</sup> Ejim jo bontam bo kefew e diεwε botεte, ε kpweσε ley, yaa kee fiεε fi be kooy bô dweese ke. <sup>8</sup> Ε Bita bife ê wvú le, "Kε see ê me, bin nu bigew bicii bì ben ε dwee wo gese wεε dvú?" Ε wvú tfuse le, "Εε, è nu bí nen bicii." <sup>9</sup> Ε Bita bvuu bife ê wvú le, "Ben ε dwee wo ghan nεε ε σε seyσε keemom Keyoy ke Tata le? Yεke eyuw, ncin bonyii bô be gen ε dwey dwee wo nu wase ê yew fwese, ε bó nu eley etuu ten wo ebuy dvú egεn edwey." <sup>10</sup> No Bita jeme nonεn, kan mwaan ε Safilia mum gbwe ê wvú εjise kpwe. Ε cubonyii ba dioo ley yen ε wvú ε kpwe wase, ε bó mum tuu wvú buy dvú gen dwey mbew dweese le. <sup>11</sup> Ε kentaashε ke bonyii bo mbee le kecii noo bonyii bomew bô to yuwεε saaka wvudvu fan baay.

*Mwεεm mvù dunji mvunḡay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e*

<sup>12</sup> Ε boom bo ntum e bo Jisos e no gee mwεεm mvù dunji mvunḡay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e nteen ê bonyii ente. Ε bonyii bo mbee le bocii ké no taashi fô kebuw ke Saamun e yew ncese le. <sup>13</sup> Kε wee wvu ncεw to ké mum taashε lo bô bó ke. Geenεn ε bonyii to ké no bensee naa bó ntay. <sup>14</sup> Ε bolemsε bô bokεnε nteen bô

to leese fitele yî Tata le no biise ηgoο bó le. <sup>15</sup> Ε mwεεm mvù boom bo ntum e bo Jisos e to gee, ge ε bonyii no tuule bonyii bo bincεm e jiwse mbew jé le yî bintaw e noo yî dighaam e wvu ε Bita ké dioo fele, ε è cim nu kenjinjin kew é kí egbwe yî wee le. <sup>16</sup> Ε bibombom bi bonyii le no nen'yi bilaante bi mbew Jelusalem e too bô bonyii bo bincεm e noo bò kenke biyoy bì yiile yî bó le, ε bó fele bó bocii.

*Ε bó no ghεεke boom bo ntum e bo Jisos e*

<sup>17</sup> Ε εkolε ke bocee ncese le bô ηgoο ye yî è to nu Bosadusii ke ja kew no ghεεke boom bo ntum e bo Jisos e, <sup>18</sup> mum tum bonyii ε bó γεν koo bó fen yew ncaw e. <sup>19</sup> Geenεn, ε è ke no nu εntan ε nceendaa Tata to yene dew fwese yew ncaw bvuse bó. No wvú bvuse bó, mum gay ε, <sup>20</sup> “Ben eγεν yew ncese le, eγεν efewcì fiεε ficii ê bonyii εκumε nce wvu fwε wvun.” <sup>21</sup> No bó yuw nonεn, mum γεν. Ε εκfuη ke dioo eyuule, ε bó ley fô yew ncese le, mum kew no yeεyi bonyii.

Κε kefew kedvu le, ε εkolε ke bocee ncese le bô bonyii bew bo ηgoο le, kum bonyii bo Islael bò saake won bocii ε bô bó shii, mum tum bonyii bo nci le ε bó eγεν yew ncaw e, eto bô boom bo ntum e bo Jisos e. <sup>22</sup> Ε bó γεν buy fó gom bó ηkuuη mum tu jim to see ε, <sup>23</sup> “Bese γεν ε buy yew ncaw e, ε yeη ε dew fwese nu ε bó ε loocε ε fen, ε bonyii bo nci le leeme fó cεyte. Bese ε dioo yene yew ley ε fanε yaa eyεn wee le dvú κε.” <sup>24</sup> Ε εkolε ke bonyii bo nci le bò to cεyte yew ncese bô bocee ncese bo baay baay, yuw nonεn, ε fí ffumse bó, ε bó no ghayte laa

bó nu ke etu fεε bô fin fiεε le. <sup>25</sup> Ε wee nε ley gay ê bó le, “Ben eyuw, bonyii ba bô ben se fenεε yew ncaw e, boba wase fô yew ncese le yeεyi bonyii.” <sup>26</sup> No bó yuw nonεn, ε εkolε ke bonyii bo nci le bô ηgoo ye mum buy γεν jo bó, no too bô bó. Geenεn, bó to baa joo bó kane lo bó κε, njefo bó, bonyii bo nci le bodvu to fane fo bonyii etumyε bó bô εta.

<sup>27</sup> Ε bó to bô boom bo ntum e bo Jisos e, ley bô bó leke fwe dvu bonyii bô saake won. Ε εkolε ke bocee ncese le no biwci mwεεm ê bó gayte le, <sup>28</sup> “Bese nu ε loocε wase ε lew lo le fo ben ebvuu emom eyεyi wee εkumε diee di wee wvun e κε. Geenεn, ben eyen fiεε fi ben mom! Ben nu ε ge wase n'yeεyi wene ε saanken Jelusalem jocii. Ε ben gomte keege é fí eduñci le bese kee fiεε fô kpwe ye le.” <sup>29</sup> Ε Bitá bô ηgoo boom bo ntum e bo Jisos e tfuse le, “Bese κεηke keeyuw ε è nu Nyo' le, εfey keeyuw wee le. <sup>30</sup> Ben to nu ε ta Jisos yî kentam e ε wvú kpwe. Ε Nyo' bo'icee cee bosεεbeene bvuse wvú yî kpwe le, <sup>31</sup> bense wvú, shike ê εbo kew ke εεεy e le wvú enù Cee Εkolε noo Mboyse, wvu le bonyii bo Islael ekumen mvuntelem mvubole, é wvú wvù Nyo' elεshε bibefε bibole. <sup>32</sup> Bee bo Keyoy ke Yuule kè Nyo' nyaa ê bonyii bô yuuke wvú le ε mum ε no fewci mwεεm mvun.”

<sup>33</sup> No bonyii bô to saake won yuw njeme wvun nonεn, ε mvuntelem bente lo bó. Ε bó mum no gomte keeyuwε boom bo ntum e bo Jisos e. <sup>34</sup> Geenεn, ε wee mvu ηgoo bonyii bô to saake won e wvù diee to nu Gamalia, ε è nu wee Falasii bvuu nu wee wvù duñci bonci bo Nyo' le, ε bonyii bocii

---

**5:26** Luk 20:19; 22:2

**5:28** 4:17-19; Mat 27:25

**5:30** 3:15

**5:32** 1:8; Jon 15:26-27

**5:34** 22:3

wvumte wvú ntay, nε we. No wvú nε we, gay ε bó yaw bvuse boom bo ntum e bo Jisos e εkfunj. <sup>35</sup> Ε wvú shεε jeme ê bonyii bò to saake wonj le, “Bonyii bo Islael, ben ejo wεε bô fiεε fi ben gomte keege bô bonyii ban. <sup>36</sup> Ben ekume le è to nu kefew kemew e, ε wee mvu ja fεn ε bó tenje le Teodas no duñci le wen nu wee wvu baay. Ε bonyii shfum ê wvú ejim ke diεwε gee nε le. Ε bó ke yu wvú ε ηgoo ye tawse, ε fiεε fi wvú to too dvú laayε εcici. <sup>37</sup> Ε wvumvu wee ke bvuu ja kefew kè bó to taanke bonyii le ε bó tenje le Judas, ε è nu wee wvu Galilee. Ε wvú gufe bonyii nteen ê wvú ejim. Ε bó ke yu ten wvú, ε ηgoo ye saanken. <sup>38</sup> Yi fin e, me ε no nteete ben le fo ben ege fiεε bô bonyii ban ke. Ben ecinε je yibole. Ε è fεn nu le fiεε fi bó too dvú bvuu yeεyi bonyii dvú fin kew wee wvu wum, tu fí nu ke elaaε εcici. <sup>39</sup> Ε no nu le fiεε fidvu kew Nyo', tu ke è nulo é ben ke eso bó ke. Ε ben baa eyεne, é fí ke enε ebuy le ben diuu ε è nu ben ε bo Nyo'.”

<sup>40</sup> No Gamalia jeme nonen, ε bonyii bò to saake wonj yuw ntefe we, kase tee boom bo ntum e bo Jisos e ε bó ley. No bó ley nonen, ε bó tam bó, ciise lo le fo bó ke ebvuu emom lo eyεyi wee ekumε diee di Jisos e ke, mum cinε bó le ε bó no gene. <sup>41</sup> No bó buyεε dvú no gene fibole yuuke ε è nu njon le bowen nu ε bó ε kocen bonyii bò bó eshoose bó nje diee di Jisos e. <sup>42</sup> Ε bó gen nonen, bvuu no yeεyi ke bonyii ediuw εcii fô yew ncese le noo εla le, fewci saaka wvù jee wvù le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε.

## 6

*Ɛ bó baayε bonyii bo lemme le bosooshwiy*

<sup>1</sup> Ɛ è ke no nu kefew kemew e, no ηgoo bonyii bo mbee le to kuu gene fwe, ε Bojuu bò to jemyi ke ε è nu díew Glek nε kew no wvukene Bojuu bò to jemyi díew wonj ε bó gawte mwεεm ê bokε' bo bonkfu le εdiuw ecii nyaa mvu bo bowen e caan. <sup>2</sup> Nonεn, ε boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε mum kum ηgoo bonyii bo mbee le bocii gay ê bó le, “Kε fí jee le bese ecinε keefewci díew Nyo' egen shii ε è nu yî kecyte le kε. <sup>3</sup> Boom bo bwee wese le, fí jee le ben ebaayε bonyii bosooshwiy ê ben ente, é bese enya lemme din can yibole. Ben dioo baayi taa ε è nu bonyii bò keηke nce wvù jee, ε bó ε yiηsen bô Keyoy ke Yuule bvuu keηke bvufee. <sup>4</sup> Nonεn, é bese emum enya wase bikuu bisese ε è nu yî bunle bô yî lemme di díew Nyo' le.” <sup>5</sup> Ɛ bonyii bocii yuw ntaη wvudvu, ε wvú jonj bó le. Ɛ bó mum baa Tεfan ε è nu wee ε mbee we ε looce ε yiηsen, ε wvú ε yiηsen tεn bô Keyoy ke Yuule. Ɛ bomew no nu Filew bô Blukolus, Nikano bô Timon, Balmεnas bô Nikolaus wvù to nu wee wvu Antiok ε wvú to banke lo tu wee mbee Bojuu. <sup>6</sup> Ɛ bó mum jo bonyii ban leke fwe dvu boom bo ntum e bo Jisos e, ε bó bunle fô bó le, mum gεε can yî bó le. <sup>7</sup> Ɛ díew Nyo' mum no saanjene gene. Ɛ ηgoo bonyii bo mbee le yi Jelusalem no kuu gene fwe. Ɛ bocee ncese nteen lese tεn fitele yî Jisos e.

*Ɛ bó no teyte mwεεm yî Tεfan e*


---

**6:1** 2:45; 4:35    **6:3** 1Tim 3:7-13    **6:6** 13:2-3; 14:23; 1Tim 4:14; 2Tim 1:6    **6:7** 2:41

8 Ε Nyo' buw Tεfan ntay, ε wvú no κεηκε mvuηgay, gee mwεεm mvu diuw wvú yumεεn e bô mwεεm mvú duηci mvuηgay mvu Nyo' le ê bonyii ente. 9 Ε bonyii bomew ke νε κεw mbew bô bo Tεfan. Bonyii bodvu to nu Bojuu bô to nen'yεε Selin bô Aleksandia noo Silishia bô Esia. Ε è to nu bonyii bo yew bunle yì bó to teηe ε yi Bonfaw bô Boy wase le. 10 No bó to bewci nonεn, ε Keyoy ke Yuule nya Tεfan bô bvufee ε wee fanε yaa nu dvú wvú eso wvú κε.

11 Ε bó mum νε beyse bonyii bomew εjim εjim ε bó embiaytè ε bó nu ε yuw ε Tεfan jemyi díεw yì befe εκumε Muses bô Nyo'. 12 No bó ge nonεn, mum shiw mvuntelem mvu bonyii le, bô mvu bonyii bô saake won e, noo mvu bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le. Ε bó mum ley yì Tεfan e, jo wvú gen bô wvú fwe dvu bonyii bo won e bô saake bonsaw. 13 Ε bonyii ba bvuu to bô bonyii bomew bô eben jim nsaw mbiay, ε bó no teyte mwεεm yì Tεfan e gayte ε, “Κε wee wvun ké no nu σε wvú jemyi díεw yì befe εκumε yew ncese yin bô bonci bo Muses e κε. 14 Bese nu ε yuw wase ε wvú jemyi ε Jisos wvu Nasalet wε nu ke ebvuw yew ncese yin, ebvuu εκumεn nce wesebeene won wvú Muses to yeεyεε beene dvú.” 15 Ε bonyii bocii bô to nu yew nsaw e luη εjisε yì Tεfan e, νε yen ε bvushiw bwew ε banke wase ye ε no fieesene bvu nceendaa Nyo' le.

## 7

### *Ε Tεfan tane diuw fwe dvu bonyii bô saake won*

---

**6:8** 2:22    **6:10** 6:3; Luk 21:15    **6:11** Mat 26:59-61    **6:13**  
18:13; 21:28; Yeli 26:11

<sup>1</sup> Ε εκολε ke bocee ncese le bife ê Tεfan λε, “Mwεεm mvù bó jemyi mvun nu keceεy e?” <sup>2</sup> Ε Tεfan tfuse λε, “Bo'icεm bô boom bo bwεεm e, ben eyeke eyuw. Nyo' bvukuke to nu ε buynεn fô icee wesebeene wvù Abl'am e ε wvú bεε cee Misobotεmia, ε wvú sε ke nε γεν no cee 'Alan, <sup>3</sup> gay ê wvú λε, ‘Cinε kfuu diuw e, ebuy wonj wene le, egen wonj wvù me nu ηke enduηce ê wo le.’

<sup>4</sup> Nonεn, ε wvú mum nε Kaldia jodvu, γεν no cee 'Alan. Ε ice ke dioo kpwe, ε Nyo' ge ε wvú nε to jan jò beene cee keseen. <sup>5</sup> Ε wvú no nu jan ε Nyo' fanε yaa ecim enya wvú ke naa bô kpwenε ke, geenεn, kaw λε wen nu ke enya wonj wvun é enu we bô εηgoke kew. Ε Nyo' to kaake nonεn ε Abl'am baa cim kenεke wase wan ke. <sup>6</sup> Ε Nyo' bvuu gay ê wvú λε, ‘Εηgoke kuw nu ke enu botolo wonj mvu le, ke elemte bvunfaw jó, ε bó nvuwse bó yî bilum e gee nε (400).

<sup>7</sup> Ε me nu ηke enlan ηγεw yî wonj wvudvu le, é εηgoke kuw ke ebuy jó eto ebunlee me jan.’

<sup>8</sup> Ε Nyo' bvuu die kelew bô Abl'am, ε nciise kelew kedvu nu λε Abl'am nu ke etfuse boom bew yew. Ε Abl'am ke boo Aysik, ε è ke dioo nu εdiuw nyanε ε wvú tfuse wvú yew. Ε Aysik ke boo Yakow tfuse ten wvú yew. Ε Yakow ke tfuse ten boom bew bo yuufe ncow bofεε yew bô è nu bo'icee cee bosεεbeene fô kfuu disεεbeene to sanεε.

<sup>9</sup> Ε bo'icee cee bosεεbeene bodvu ke nε no bene kendonj bô Yosεw wvù waa bwee bó mum gese wvú, ε wvú γεν no nu nfwa wonj wvù Ijiw e.

---

**7:2** 22:1    **7:3** Kej 12:1; Ibu 11:8-10    **7:4** Kej 11:31; 12:4    **7:5** Kej 12:7    **7:6** Kej 15:13-14    **7:8** Kej 17:9-14; 21:2-4; 25:26; 29:31-30:24; 35:16-18    **7:9** Kej 37:11, 28; 39:2, 21



Geenen, ε Nyo' no taale κε fô wvú le, <sup>10</sup> fii wvú yî bonjεw bew e bocii. Ε Nyo' bvuu nya wvú bô bvufee, ε Felo, Nfon wvu Ijiw no koonke wvú, mum gεε wvú ε wvú no nu wee we kebay bvuu nu wee wvù taale fô kfuu diew e.

<sup>11</sup> Ε jen ke nε koo Ijiw jocii noo Kanaan, ε bonyii yen ηgεw baay. Ε bo'icee cee bosεεbeene fanε yaa keηke fιεε fidien κε. <sup>12</sup> Ε Yakow ke yuw le mwεem mvudien nu Ijiw, mum tum boom bew bô è nu bo'icee cee bosεεbeene ε bó gεn jó yî kan wvu fwe le. <sup>13</sup> Ε bó ke dioo kase gεn jó yî bokaη bo bofεε le, ε Yosεw mum ge ε boom bo bwee le kiεε wvú. Ε wvú mum duηce ten bó ê Felo. <sup>14</sup> Ε Yosεw mum ciinse ntum fô Yakow wvù ice le, le wvú bô kfuu dicii eto Ijiw. Kfuu di Yakow e to nu sekedvu wee mbansooshwiη ncow botin (75). <sup>15</sup> Ε Yakow yuw nonεn, mum jo kfuu diew dicii bow dvú Ijiw. Ε wvú bô bo'icee cee bosεεbeene ke kpweken jó bocii. <sup>16</sup> Ε bó ke tuu εgvun εbo kase to dvú jan, to dwey Shekem ê jem yî Abla'am to guyεε ê boom bo Amol e.

<sup>17</sup> Ε kefew ke dioo kocine kè Nyo' to nu keeke ege fιεε fi wvú to kawεε Abla'am dvú, ε bonyii bosεεbeene duule wase Ijiw baay. <sup>18</sup> Ε bonyii bo jó ke ghaa nfon mvu ε wvú yaa kee Yosεw κε. <sup>19</sup> Ε Nfon wvudvu mum no wεentene, sene bonyii bosεεbeene, kane le bo'icee cee bosεεbeene elaanke mvunley mvu boom e εkfuη ε bó kpwekene. <sup>20</sup> Ε nu kefew kekin e kè bó to bokεε

---

**7:10** Keη 41:37-44    **7:11** Keη 41:54; 42:1-2, 5    **7:13** Keη 45:1, 3, 16    **7:14** Keη 45:9-10, 18; 46:6-7, 27    **7:16** Keη 23:3-16; 49:29-30; 50:13; Yosh 24:32; Ibu 11:9, 13    **7:17** Ksm 1:7-8    **7:19** Ksm 1:10-11:22    **7:20** Ksm 2:2-10; Ibu 11:23

Muses, ε è to nu wan ε wvú jee baay fô Nyo' le. Ε bó κηκε wvú yew kee τε, <sup>21</sup> mum jo γεν γεε εκfun. Ε waa Nfon Felo wvù kpwoon ke γεν bonye wvú, ley diεwe waa we le. <sup>22</sup> Ε bó mum γεεyi Muses bó bvufee bvú bonyii bo Ijiw e bvucii, ε wvú no nu wee wvù kee njeme bó keege fiεε ntaɣ.

<sup>23</sup> Ε wvú ke dīoo nu ke diεwe bilum mbaanyε le, ke ne kpawwεε le wen nu egen eyen no boom bo bwee wen e bò è nu bonyii bo Israel nu. <sup>24</sup> Ε wvú dīoo gene, yen ε wee wvu Ijiw nvuwse wee wvu Israel mvu. Ε wvú ley fó le wen etfuse envuke, mum yu lo wee wvu Ijiw wvudvu. <sup>25</sup> Wvú to kpwaake le boom bo bwee wen e nu ekiεε le è tum Nyo' wen le wen eto ebvuse bó yí ηγεω e. Geenεn, ε bó fanε yaa kiεε ke. <sup>26</sup> Ε bvú ke buy yuu, ε Muses bvuu no gene, buynεn yí bonyii bo Israel e bofεε ε bó ne ε no diuu. Ε wvú ley fó keegawsεn bvudiuw bvudvu, bife ê bó le, 'Boom bo bwεem e, ben nu wee bó waa bwee, è ge la ben ε se no diuu εbenεben?' <sup>27</sup> Ε wee wvù to nvuwse waa bwee kaa domse lo Muses, bife ê wvú le, 'Ε γεke γεε wo le wo esaakè bese, sumtene bonsaw bosεse?' <sup>28</sup> Wo fen bvuu gomte keeyu me no wo se yuε wee wvu Ijiw wε foguu le?' <sup>29</sup> Ε Muses yuw nonεn, mum fan ne won wvù Ijiw e, fεε γεν no nu won wvù Midian e, ke boo boom bolemse bofεε jó.

<sup>30</sup> Ε è ke no nu εjim jo bilum mbaanyε, ε nceenda Nyo' buynεn fô Muses e ê ηguy e, ε wvú beenci yí kete le ηkpwaante mbew kum wvù Sinay e. <sup>31</sup> Ε Muses yen ε fí ghaw wvú, ε wvú bence nceencee

---

**7:23** Ksm 2:11-15; Ibu 11:24-27

**7:29** Ksm 2:15, 21-22; 18:3-4

**7:30** Ksm 3:1-10

keetaa ntay. No wvú benci, yuw ε Tata Nyo' jeme ê wvú le,

<sup>32</sup> 'E nu me wvù Nyo' bo'icee cee wene,  
Nyo' Ablam bô wvu Aysik noo wvu Yakow.'

ε Muses yuw nonen, no ciinke bô nfan, fanε yaa ebvuu emom lo etaa ke. <sup>33</sup> ε Tata Nyo' bvuu jeme ê wvú le,

'Baayε bolaba buw, njefo fen fô wo leeme fó nu  
bvudvuu bvù yuule.

<sup>34</sup> Me nu ε nlooce wase ε n'yen no bó nvuwse bonyii  
bem Ijiw,

ε mbvuu ε n'yuw no bó cone,  
ε mum ε nshii ε nto keembvuse bó yí ηgew wvudvu  
le.

Yekε eyuw, me nu entum wo Ijiw keseen.'

<sup>35</sup> Muses wvun nu wvù bó to yawεε wase tun,  
bife ê wvú le, 'E gεke yεε wo le wo esaakè bese,  
sumtene bonsaw bosεse?' ε nu wvú wvù Nyo' to  
tumεε le wvú egen enu wee sa' wvubo, ebvuse bó  
yí ηgew e. ε Nyo' to tum ε è nu nceendaa we ε wvú  
to yí kete kè to beenci kiε le tefe ntum wvudvu ê  
wvú. <sup>36</sup> ε Muses mum gen Ijiw, ge mwεεm mvu  
diuw wvù yumεεn e bô binghaw bi mwεεm e, bvuse  
bó jó. ε wvú ge mvumew fô Joo yi Baay yi Yεεle le,  
bvuu ge mvumew ηkpwaante jò bó to lenεε yí bilum  
e mbaanyε. <sup>37</sup> ε è nu Muses wvudvu wvù to gayεε  
ê bonyii bo Islael le,

'Nyo' nu ke ebvuse wee we ntum mvu ê boom bo  
bwee wene le ente,

eciinse fô ben e ke no wvú to bvuseεε me.'

38 Ε è bvuu nu κε wvú wvù Muses wvù nceendaa Nyo' to jemyεε ê wvú yî kum wvù Sinay e, kefew kè kentaashε ke bonyii bo Islael e to nu ηkpwaante bô bo'icee cee bosεεbeene, ε Nyo' nya díεw yî nyaa nshii le wvú efese ê beene. 39 Geenεn, ε bo'icee cee bosεεbeene kaa fan keeyuw Muses e, banke jim ê wvú le, mum no koonke le bowen bee ekase etu jim Ijiw. 40 Ε bó mum gay ê Elon le, 'Bomε bonyo' ê bese bô nu esaa fwe dvuseεbeene, njefo bese baa bvuu kiεε fiεε fi kooyi bô Muses wε wvù bvuseε beene won wvù Ijiw e κε.' 41 Ε bó mum kene fimooso ε fí fieesene waa na', σεεγε nyám ge ncese dvú ê fí, mum no lanlanε yî fiεε le ε è kene bó bô can yibo. 42 No bó ge nonεn, ε Nyo' mum banke jim ê bó le, ε bó mum no bunlee wase ε è nu diuu bó kpwee noo jón. Ε è nu no bó to sanεε ê Nwa' bonyii bo ntum Nyo' le ε Nyo' jemyi le,

'Bonyii bo Islael, ben to σεεε nyám ηkpwaante yî bilum e mbaanyε,

ceese ε è nu me dvú le?

43 Ben to ghane tuule cun ε è nu yî nyo' wvù bó teje le Molok,

bvuu tuule jon ε bó ε kene le è nu yî nyo' wvù diee nu Lefan,

ε è nu mvumooso mvù ben to keenceε keebunlee mvú.

Nje fifin, me nu ηke ebvuse ben é ben ebuy egeε efey lo Babilon.'

44 Bo'icee cee bosεεbeene to lene ηkpwaante keηke cun yî duηci le Nyo' nu bô bó, ε è to fe Muses cun yidvu, bii ke leηleη no yî Nyo' to duηceε ê wvú to

nu. <sup>45</sup> Ε boom bo bo'icee cee bosεεbeene le ke fi, ke tuu to dvú jan kefew kè bô bo Yoshua to lole nshε ê bitum bì to nu jan e, ε è to gene Nyo' fwe kuunke bitum bidvu. Ε cun yidvu no nu jan to buy kefew kè Nfon Dawe to saake won wvun e. <sup>46</sup> Ε Nyo' no koonke wvú ntay, ε wvú mum lekε le Nyo' ebee é wen ebom yew enya é wvú wvù Nyo' Yakow eceè dvú. <sup>47</sup> Ε è ke kaa ghan Saamun bom yew Nyo' yidvu. <sup>48</sup> Geenεn, ε Tata Nyo' wvù nu Ekole ke Mwεεm Mvunciim e yaa ké no cee yéw yì è bom bonyii le κε. Ε nu κε leηleη no wee ntum Nyo' mvu to saηεε wase ε Nyo' gayte le,

<sup>49</sup> 'Fowe nu kawla wεm,

ε nshε yin nu kedvuushεε ke bikaa biem e.

Yew yì è nulo é wee ebom le è nu yεm nulo enu nεε? Nuu le bvudvuu nu dvú bvù è nulo é me enshii fó le?

<sup>50</sup> Κε è fe me mwεεm mvun mvunciim e? ”

<sup>51</sup> Ε Tefan mum nε gay le, “Ben temyi bikuu baay, ε mvuntelem mvunεn bô bitem nu naa lo ntffuse. Ben ε bo'icee cee bonεn nu κε leηleη. Ben tune sekecii keeyuuke Keyoy ke Yuule le. <sup>52</sup> Wee ntum Nyo' mvu nu dvú wvù bo'icee cee bonεn to baa ebone bikaa ê wvú εjim e? Bó to nu ε yuwyε bonyii bo ntum Nyo' le bò to jemyεε wase le Wee Lemme Nyo' wvu Teytey nu ke eto. Ε wvú ke to, ε ben gese wvú bvuu yu wvú. <sup>53</sup> Ε è bvuu nu κε ben bò Nyo' to tumεε bonceendaa bew ε bó nya bonci bew ê ben, ε ben tun keebii bó le.”

---

**7:45** Yosh 3:14-17; 18:1; 2Sam 6      **7:46** Mben 132:1-5      **7:47**  
 2Sam 7:5-7; 1Bfn 6:1-38      **7:48** 17:24-25      **7:49** Yεsa 66:1-2      **7:51**  
 Ksm 32:9; 33:5; Yeli 4:4; Lum 2:28-29; Yεsa 63:10; Esek 2:3-5      **7:52**  
 Luk 11:47-48      **7:53** 7:38; Ibu 2:2

### *Ɛ bó tumye Tefan bô eta*

<sup>54</sup> No bonyii bô to saake wonj yuw fiε fi Tefan jeme, ε mvuntelem bente lo bó, ε bó no ηgeci bigew. <sup>55</sup> Ɛ Keyoy ke Yuule yinŋsen yî Tefan e, ε wvú no taale fiew ε è nu we, nε yen n'yuw wvù è nu wvu Nyo' le, bvuu yen Jisos e ε wvú leeme ê εbo ke εceey ke Nyo' le. <sup>56</sup> Ɛ Tefan nε gay le, “Ben etaa eyen, me nu ε n'yen ε fowe ε yene, ε wee wvù diee nu Waawee leeme ê εbo ke εceey ke Nyo' le.” <sup>57</sup> Ɛ bó yuw fifiε, mum jinε bintuntunj bô can, no wamte foweεwe, mum sen bocii ley yî Tefan e, <sup>58</sup> gufe wvú buy dvú εlaante, gen no tumte bô eta. Ɛ bonyii bô benεε jim nsaw baaye bikum bibole, nya ê cuwee mvu ε bó teje le Saul, se no tumte. <sup>59</sup> No bó to tumte Tefan bô eta nonen, ε wvú bunle le, “Tata Jisos, fiŋsen keyoy kem.” <sup>60</sup> Ɛ wvú mum nε tum envuw fokuse, funj foweεwe le, “Tata, fo wo etaa ê fiεε fi befe fin fi bonyii ban gee le ke.” No wvú gay nonen, mum kpwe.

## 8

<sup>1</sup> No bó yu Tefan, ε Saul tom.

### *Ɛ Saul nya ηgew ê kentaashe ke bonyii bo mbee le*

Ke εbvubwe, ε bó kew no nyaa ηgew wvù temyi ê kentaashe ke bonyii bo mbee le ke Jelusalem. Ɛ kí saanŋken kecii buy jó, gen biba bi Judea bô Samalia le, ε è shεε ke boom bo ntum e bo Jisos e. <sup>2</sup> Ɛ bolemse bomew bô to nu ε loocε lese fitele yî Nyo' le, to jo

**7:54** Mben 37:12; 112:10  
10:11; Luk 3:21; Jon 1:51

**7:55** Mat 26:64; Lem 2:33

**7:56**

**7:58** 22:20

**7:59** Mben 31:5; Luk

23:46 **7:60** Luk 23:34

**8:1** 8:4; 11:19

gvune di Tεfan e dwey, bee wvú baay. <sup>3</sup> Ε Saul nu fiew looci gene lo bô kentaashε ke bonyii bo mbee le, dan̄sene yéw e kooyi bonyii bo mbee le bô bolem̄se noo bô bokεnε ciinse yew ncaw e.

*Ε Filew fewcε diεw Nyo' Samalia*

<sup>4</sup> Ε bonyii bô to saan̄kεnεε ba no gene mondvuum e monciim fewci diεw Nyo'. <sup>5</sup> Ε Filew bow fiew gen ê kelaante kè Samalia le, no fewci saaka jó wvu εkumε Mboyse wvù Nyo' to kawεε. <sup>6</sup> Ε bonyii nteen yuw bvuu yen mwεεm mvù duñci mvun̄gay mvu Nyo' le mvù wvú to gee, mum nya bitem ê wvú ntay. <sup>7</sup> Biyoy bì yiile to buyte yî bonyii le, wamte foweεwe, ε bonyii nteen bô to nu ε kpwekεn keba kemwaan̄ noo bontεn̄ε bonene tεn. <sup>8</sup> Nonεn, ε nlan̄lan̄ wvu baay no nu εlaante jodvu.

<sup>9</sup> Wee mvu to nu εlaante jodvu ε diee nu Semon, ε wvú to shee wase duñci nfim ye ε kεw lo, ε bonyii bo Samalia bocii yene ε diuw yumte bó. Ε wvú to bvuu duu le wen nu wee mvu wvu baay. <sup>10</sup> Ε bonyii bocii bo εlaante jodvu naa noo bo baay baay nya bitem ê wvú no gayte le, “Wee wvun nu mvun̄gay mvu Nyo' le mvù bó teñε le Mvun̄gay mvu Baay.” <sup>11</sup> Bó to nya bitem ê wvú nonεn, njefo wvú to shee wase duñci nfim ye ε kεw lo ncejole ε bonyii yene ε diuw yumte bó. <sup>12</sup> Geenεn, ε Filew ke dīoo eto efewci saaka wvù jee wvu εkumε bvunfon bvu Nyo' le noo εkumε diee di Jisós Klistu le, ε bokεnε bô bolem̄se bee ε wvú lese bó ê joo. <sup>13</sup> Ε Semon wε kebεε bee tεn ε bó lese wvú ê joo. Ε wvú mum mεy ke wase no nu mbew Filew e yene bin̄ghaw

**8:3** 9:1, 13, 21; 22:4-5; 26:9-11; 1Kol 15:9; Gal 1:13 **8:4** 2:41

**8:7** Mak 16:17; Luk 9:1 **8:12** 28:23

bi mwεεm e bi baay baay bô mwεεm mvù dunçi mvunḡay mvu Nyo' le mvù wvú to gee, ε diuw yumte wvú.

<sup>14</sup> Ε boom bo ntum e bo Jisos e ke yuw Jelusalem ε bonyii bo Samalia nu ε fiisen wase diεw Nyo', ε bó mum tum Bita bô Jon fô bó le. <sup>15</sup> Ε bó ḡen buy jó, bunle fô bonyii bo mbee le bodvu le ε bó ekeḡke Keyoy ke Yuule, <sup>16</sup> njefo Keyoy ke Yuule to baa to wase yî mvu bó le ke. Bó to bεε lese ke lo bó ê joo maan̄ ê diee di Tata Jisos e. <sup>17</sup> Ε Bita bô Jon bunle, ḡεε can yî bó le, ε bó mum keḡke Keyoy ke Yuule. <sup>18</sup> Ε Semon dioo yεn ε boom bo ntum e bo Jisos e ḡεεle can yî bonyii le ε Keyoy ke Yuule too yî bó le, ε wvú mum no nyaa bigew ê Bita bô Jon, <sup>19</sup> gayte ε, “Ben enya me bô mvunḡay mvun tεn, wvu le naa yεε wvù me ε ḡεεε can yεm yî ye le, é wvú ekeḡke Keyoy ke Yuule.” <sup>20</sup> Ε Bita tfuse ê wvú le, “Ben ε bigew biuw bidvu eḡen lo ḡuy e. Wo ghan nεε ε se no kpwaake le è nulo é bó eguy nnya yì è nu yi Nyo' bô bigew? <sup>21</sup> Ke wo yaa keḡke naa lo kelen̄ ente jo lemme din ke, njefo ke fitele fiuw yuule fô Nyo' le ke. <sup>22</sup> Kumεn fitele fiuw yî fiεε fi befe fi wo gomte keeḡe fin e, ebunlee laa è nulo é Tata Nyo' elεεshe bon̄kpawace bò befe ban bò wo keḡke fô fitele le le. <sup>23</sup> Me n'yεne le wo nu ε yiḡsen wase bô ken'yεε εjise, ε tu nfwa kebefε.” <sup>24</sup> Ε Semon lekε Bita bô Jon le, “Kee, ben ebunle ê Tata le fo fiεε fimew ente jo mwεεm mvù ben jemyi mvun e ekooy bô me ke.”

<sup>25</sup> Ε Bita bô Jon ke mεse fewce diεw Nyo', see mwεεm mvù bó kee ekume Jisos, mum nε no tuu jim Jelusalem. No bó to tuu jim, no fele bontεw bo



Samalia bomew e, fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo' jó.

*Ɛ Filew lese wee wvu Itofia ê joo*

<sup>26</sup> Ɛ nceendaa Tata ke ne gay ê Filew le, “Nene ebow je ekuaku, egen ê je yi nen'yi Jerusalem fele nkpaante gene Gasa le.” <sup>27</sup> Ɛ Filew mum ne no booke. Ɛ wee wvu baay mvu wvu Itofia nu ê je yidvu le. Wvù to nu wee e bó e bvuushε, ε è nu wee wvù to taale fô kpaw Yaa Kanda wvù to saake won wvù Itofia le. Wee wvudvu to ne Jerusalem jò wvù to genee keebunle Nyo', <sup>28</sup> no tuu jim won e ê kekoto kemew kè è guute nyám e, ε wvù ε shii jó, taanke fiε ê Nwa' wvù Yesaya wvù wee ntum Nyo' to sanε le. <sup>29</sup> Ɛ Keyoy ke Yuule gay ê Filew le, “Bence egen mbew kekoto keki le.” <sup>30</sup> Ɛ Filew lewte gen mbew yi dvú le, yuw ε wee wvudvu taanke ê Nwa' Yesaya le. Ɛ wvù bife ê wvù le, “Wo taanke nen yuuke fiε fi wvù gayte?” <sup>31</sup> Ɛ wvù tfuse le, “Ɛ nulo é me en'yuw neε le se wee ε nele ê me?” Ɛ wvù mum gay le Filew eben é bô wvù eshii ê kekoto le. <sup>32</sup> Bvudvuu bvù wvù to taanke ê Nwa' wvudvu le to jemyi le,

“Wvù to nu diεwe njee yi bó gene keesε le,  
bvuu nu diεwe waa njee wvù bó ké dīoo mvuu  
yvúw ye,

wvù saa beele ke.

Ɛ nu ke ten no wvù to nu diuw tfu.

<sup>33</sup> Bó to nu ε shoose wvù, tun keesaw nsaw we lenj.

Ɛ nu ke eyuu ejemyi yeε ekumε boom bew,

ε bó ε sum wase nshii we fokuse fen?”

34 Ε wee wvu baay wvudvu mum lekε Filew gay λε, “Kee wo, ke see ê me, wee ntum Nyo' wvun jemyi ε è nu ekumε yeε? Wvú jemyi ekumε ekolε kew nuu ekumε wee mvu λε?” 35 Ε Filew mum keW ke bô bvudvuu bvυ Nwa' le bvudvu, no nεci saaka wvù jee wvu ekumε Jisos ê wvú.

36 Ε bô wvú no gene ke ê je, ke gen buy bvudvuu bvumew e ε joo nu fó. Ε wee wvu baay wvudvu gay λε, “Taa eyen, joo nu fen, è nulo é ebvuu etun la fo wo elese me ê joo?”

[ 37 Ε Filew tfuse ê wvú λε, “Ε wo fen nu ε bee Jisos Klistu le bô fitele fiuw ficii, é me enlese wo ê joo.” Ε wvú tfuse λε, “Me nu ε mbee λε Jisos Klistu nu Waa Nyo'.”]

38 Ε wee wvu baay wvudvu mum gay ε bó leke kekoto. Ε bô Filew shii, ley gen ê joo, ε Filew lese wvú ê joo. 39 No bó buyεε ê joo, ε Keyoy ke Tata le cun Filew fó, ε wee wvu baay we fanε yaa ebvuu eyen wvú le ke. Geenεn, no gene ke fiew lanlanε. 40 Ε Filew nε buynεn ε è nu wase Asotus, mum nε no gene, fele ê bilaante bicii le, fewci saaka wvù jee wvù wvu Nyo', gen buy ê kelaante kè Kaysalia le.

## 9

### *Ε Saul kumεn lese fitele yî Jisos e*

1 Ε to nu kefew kekiε le, ε Saul bεε ke ffuuke, bemsee bonyii bo ηgoo le bo Tata le λε wen nu eyuwye bó. Ε wvú mum gen fô ekolε ke bocee ncese le, 2 lekε λε wvú enya bonwa' é wen egen dvú

yéw bunle yi Damaskus e, bò duŋci le é wen yen ε bonyii nu jó bò bii Je Tata le kenεε è nu bokεε, kenεε bolemsε, é wen ekooyε bó ekay, eto bô bó Jelusalεm.

<sup>3</sup> Ε wvú nya, ε Saul mum nε no gene Damaskus, ke dioo feŋene kelaante kedvu, ε n'yuu mvu nε seσε law fowe, shii to yî ye le. <sup>4</sup> Ε wvú gbwe fokuse, yuw ε diεw jeme ê wvú le, “Saul, Saul, wo bone bikaa ê me ejim nen nje la?”

<sup>5</sup> Ε wvú bife le, “Tata, è nu wo wvù yeε?” Ε diεw yidvu tfuse le, “Ε nu me wvù Jisos, ε è nu me wvù wo bone bikaa ejim jodvu. <sup>6</sup> Yî keseen e, ja we, eley egeŋ εlaante, é bó esee ê wo fiεε fi wo keŋke keege.” <sup>7</sup> Ε bonyii bò to leŋe bô bo Saul leem fó ηγεμten, no bó to yuuke diεw yidvu yaa yeŋe wee le κε.

<sup>8</sup> Ε Saul ke ja we fokuse, dioo yene ejise, faŋε yaa ebvuu eyεne mwεεm e κε. Ε bó mum jicε wvú yî kebo le, no ceŋse gene bô wvú Damaskus. <sup>9</sup> Ε wvú geŋ no nu yî εdiuw e εta yaa yeŋe mwεεm e κε. Ε wvú nu nonεn, yaa diee fiεε κε, yaa wuu ten fiεε κε.

<sup>10</sup> Wee mbee mvu to nu Damaskus jodvu ε diee diεwε εfilε le le, “Ananias.” Ε wvú bee le, “Tata, me wvun feŋ.”

<sup>11</sup> Ε Tata gay ê wvú le, “Nεnε, egeŋè ê je yi bó teŋe le Teytey e, dioo buy fô yew e fo Judas, bife wee mvu wvu Taasus ε bó teŋe le Saul. Yεke eyuw, wvú nu fó bunlee, <sup>12</sup> ε wvú be ε yen wase wee le ê fiεε diεwε εfilε le ε bó teŋe le Ananias, ε wvú ε to ε γεε can yî ye le, le wvú ekase eyεne mwεεm e.”

**9:3** Abk 3:3-4; 1Tim 6:16; 2Kol 4:4, 6    **9:5** 1Kol 15:8    **9:8** 13:11

**9:11** 21:39; 22:3    **9:12** Mak 8:23-25

<sup>13</sup> Geenεn, ε Ananias gay λε, “Tata, me nu ε n'yuw wase ê bonyii nteen εκumε wee wvun no wvú gee mwεεm mvù befe fô bonyii bò è nu bo Nyo' le Jεlusalεm. <sup>14</sup> Ε wvú too nεn, ε wvú ε fi mvunγay ê bocee ncese bo baay baay, λε wen eto ekooyε bonyii bocii jan bò bunle teje diee diuw.”

<sup>15</sup> Ε Tata tfuse ê wvú λε, “Γεε κε lo. Me nu ε ncaw wase wee wvudvu wee wεm lemme le, λε wvú efewcì diee diem ê bonyii bò yaa nu κε Bojuu bô bonfon bobole, noo ê bonyii bo Islael. <sup>16</sup> Me kebεε nu ηκε enduηce ê wvú no wvú κεηκε keeke eyen ηγεw nje diee diem.”

<sup>17</sup> Nonεn, ε Ananias mum γεν, ley yew dvudvu, gee can ye yî Saul e, tee λε, “Saul waa bwεεm, è tum Tata Jisos me. Ε nu wvú wvù Jisos wvù wo se yενεε ê je seke wo se too jan. Wvú tum me nεn, λε me ento enge é wo ekase eyenè mwεεm e, é Keyoy ke Yuule eto eyiηsen yî yo le.” <sup>18</sup> Κε no wvú jeme nonεn, ε φιεε fimew diεwε ηγáw e nε yî εjise Saul e gbwe fokuse, ε wvú mum kase no yεne mwεεm e. Ε wvú ja we, ε bó mum lese wvú ê joo. <sup>19</sup> Ε wvú ke dieκεn, ε mvunγay kase tu yî ye le.

### *Ε Saul fewce saaka Jisos Damaskus*

Ε Saul ce Damaskus bô ηgoo bonyii bo mbee le yî ε diuw e caan, <sup>20</sup> mum κεw lo kaη mwaanη no ghane yéw bunle le, fewci λε, “Jisos nu Waa Nyo'.” <sup>21</sup> Ε bonyii bocii bò to yuuke no ghayte λε, “Wvun nu κε wee wvù se ghane gene lo bô bonyii bò bunlee teje diee din Jεlusalεm e? Ε κε wvú to jan nεn ε è

---

**9:15** 13:2; 22:21; 23:11; 26:1; 27:24; Lum 1:5    **9:16** 20:23; Luk 21:12; 2Kol 11:23-28    **9:17** 19:6    **9:20** 17:2; Luk 22:70    **9:21** 8:1; 9:13-14

nu keekooye bò nu jan ekase egen dvú, enya can bocee ncese bo baay baay e le?"

<sup>22</sup> E Saul no fewci ke fiew ekume Jisos temyi lo, dunji le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawee. E Bojuu bò to nu Damaskus ma lo fiε fi è nulo é bó etfuse ê wvú.

<sup>23</sup> E ediuw ke dioo fey nteen, ε Bojuu bodvu shii, cu ntaη keeyu Saul. <sup>24</sup> E bó mum no shee, ceyte wvú diuw ketaη ke Damaskus e, le wvú ke dioo fele, kenεε è nu entaη kenεε emvunsheen, é bó eyu wvú. Geenεn, ε Saul kieε ntaη wvubo. <sup>25</sup> E bonyii bew bo ηgoo le ke jo wvú entaη, lese ê ηkaa le, bvuse fô ntoo ketaη e, shike wvú fokuse wase ekfuη.

### *E Saul gen Jelusalem*

<sup>26</sup> E Saul tu jim Jelusalem, dioo gomte keetaashe bò ηgoo bonyii bo mbee le, ε bó no fane lo wvú, njefo ke bó to beηe le wvú looci nu wee wvubo ηgoo ke. <sup>27</sup> Geenεn, ε Banaban jo wvú, ε bò wvú gen fô boom bo ntum e bo Jisos e. E wvú see ê bó no Saul to yεnεε Tata le ê je ε bò wvú jeme, bvuu see ê bó no wvú to fewci ekume Jisos Damaskus yaa fane ke. <sup>28</sup> Nonεn, ε Saul mum no nu bò bó ghane mondvuum monciim Jelusalem, fewci ekume Jisos, yaa fane ke. <sup>29</sup> E wvú ke no jemyi ten ê Bojuu bò to jemyi díεw Glek, beeke mbew bò bó, ε bó mum ne no gomte keeyu wvú. <sup>30</sup> E bonyii bo mbee le kieε le bó gomte keeyu wvú, mum jo wvú bow dvú ê kelaante kè Kaysalia le, ciinse wvú ε wvú gen Taasus.

---

**9:22** 5:42    **9:23** 23:12    **9:23** 2Kol 11:32-33    **9:26** 9:3-6, 20;  
Gal 1:18    **9:27** 4:36-37; 11:22-30; 12:25; 13:1-4, 7, 43-50; 14:12, 20;  
15:2-12, 22, 35-39; 1Kol 9:6; Gal 2:1, 9, 13    **9:30** 11:25; Gal 1:21

<sup>31</sup> Yî kefew kekin e, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le læeten yî ηgew e ê biba bi won e bì Judea bô Galilee noo Samalia le. Ε Keyoy ke Yuule ge ε kentaashε kedvu ciim, bvuu no tomte ηgoo ε yî kuu. Ε bó no cee, wvumte κε ε è nu Tata.

*Ε Bita γεν ntεw wvù Lida noo wvù Jofa le*

<sup>32</sup> Ε Bita no ghane, gene fô bonyii bò è nu bo Nyo' le mondvuum e monciim, ke ghan γεν buy fô bó Lida le. <sup>33</sup> No wvù to nu jó, yen wee mvu le ε wvù ε kpwe keba kemwaan, ε diee nu Enias ε wvù ε ηgey wase entaw bilum nyan. <sup>34</sup> No Bita yen wvù le, tee le, “Enias, Jisos Klistu fele wase wo. Ja we eseyse kentaw kuw.” Kan mwaan ε Enias mum ja we. <sup>35</sup> Ε bonyii bo Lida noo bo yî bale di Shalon e bocii yen no wee wvudvu nu ε bonen wase, ε bó lese fitele yî Tata Jisos e.

<sup>36</sup> Ε to nu ε kpwoon mvu nu ê kelaante kè Jofa le, ε è nu wee mbee, ε diee nu Tabita, di nu ê díεw Glek e le Dokas. \* Wvù to ké no gee mwεem mvù jee sekecii, fii bonyii bò fuute. <sup>37</sup> Ε è no nu ediuw yoya le, ε kpwoon wvudvu gbwe kencem, mum kpwe. Ε bó cukε gvune diεw, ben gee ê kebuw ke yew e ke εwe le. <sup>38</sup> No Jofa to nu mbew Lida le, ε ηgoo bonyii bo mbee le ke yuw le Bita nu Lida, mum tum bolemε bofεε fô wvù le. Ε bó γεν lekε wvù, le kee wvù, le wvù eto κε ncin e.

<sup>39</sup> Ε Bita mum nε κε nonen ε bó bó no gene. Ε wvù γεν buy fó, ε bó jo wvù ben bó wvù ê kebuw ke yew e ke εwe kie le. Ε bokε' bo bonkfu le bo jó bocii gem wvù tase no beele, duñci ndvù yî Dokas

---

\* **9:36** Diee di Tabita bô Dokas nu ê díεw Glek e, ε è nu nyam yî bó teñ le læεε.

to gee seke wvú to bæε dvú. <sup>40</sup> Ε Bitá bvuse bó εkfuη bocii, tum εnvuw fokuse bunle, nε banke ye gay ê gvune didvu λε, “Tabita ja we.” Ε wvú mum yene εjise, taa Bitá, mum ja shii we. <sup>41</sup> Ε Bitá jice wvú le yî kebo le, ε wvú leem we. Ε wvú kase tee bonyii bò è nu bo Nyo' le bô bokε' bo bonkfu le ba, duηce wvú ê bó, ε wvú ε kase wase ε tu dvú. <sup>42</sup> Ε saaka wvudvu saanken gen Jofa jocii. Ε bonyii nteen lese fitele yî Tata le. <sup>43</sup> Ε Bitá no nu Jofa yî εdiuw e nteen, cee bô wee mvu wvù to seysee jéw ε diee nu Semon.

## 10

### *Ε fiεε diεwε εfile le to fô Konεyu le*

<sup>1</sup> Wee mvu to nu ê kelaante kè Kaysalia le ε bó teηe λε Konεyu, ε è nu εkolε ke ηgoο mi bonyii bo nci le bo Lum, yî bó to teηe λε yî Itali. <sup>2</sup> Ε wvú to nu wee ε bô bonyii bocii bo ê wvú yew ε looce ε lese fitele yî Nyo' le. Ε wvú wvumte bvuu bunlee Nyo' sekecii, nyaa nnya ntay ê Bojuu bò to fuute. <sup>3</sup> Ε è ke no nu diuu dimew κε diεwε didiuu ditete le fomvunsheen, ε fiεε diεwε εfile le nε to fô wvú le, ε wvú looce yεn nceendaa Nyo' le ê fiεε fidvu le. Ε nceendaa wvudvu to ley tee wvú λε, “Konεyu”. <sup>4</sup> Ε Konεyu fan, luη εjise yî ye le bife λε, “Cee εkolε, è nu la?” Ε nceendaa wvudvu tfuse λε, “Nyo' nu ε yuw wase bunle yo, ε bvuu ε yεn nnya yî wo nyaa ê bonyii bò fuute, ε kume wo. <sup>5</sup> Yî keseen e, tumε bonyii Jofa é bó egen etee wee mvu wvù diee nu Semon, ε dimew nu Bitá. <sup>6</sup> Wvú nu ε to ε no cee bô Semon mvu wvù ké no seysee jéw wvù la diew nu mbew joo yi baay e.” <sup>7</sup> No nceendaa Nyo' wvudvu

jeme nonen mum ne. E Konɛyu shɛɛ tee bonyii bew bo lemme le bofɛɛ, bvuu tee ten wee nci mvu wvù to ké no ɔɛyte wvù, ɛ è to nu wee ɛ wvù ten ɛ loocɛ ɛ lese fitele yî Nyo' le. <sup>8</sup> E bó to, ɛ wvù see fiɛɛ ficii fi be kooy ê bó, mum tum bó Jofa.

*E Nyo' duŋɛ fiɛɛ fi nghaw e ê Bita*

<sup>9</sup> E ekfuŋ buy yuu, ɛ è ke no nu ke diɛwɛ ɛmvunsheen entelen e, ɛ bó fɛɛse wase ê kelaante kedvu le. E Bita nɛ ben ê yew we keebunle. <sup>10</sup> E jɛn ke nɛ no yuu wvù, ɛ wvù no shieele keedieken, ɛ bó bɛɛ dɛɛle lo mwɛɛm mvudien. E fiɛɛ diɛwɛ ɛfilɛ le nɛ to fô wvù le. <sup>11</sup> E wvù yɛn ê fiɛɛ fidvu le, ɛ ebule ɛ yene, ɛ fiɛɛ fimew shiile fowe nu diɛwɛ ɛkolɛ ke ndvu le, ɛ bó jici yî ɛbuw yo ɛna le. <sup>12</sup> E dikfuu di nyám e dicii, yì lɛne, bô yì sone lo, noo mvunyiim mvù bile we, nu ê ndvu yidvu le. <sup>13</sup> E diɛw nɛ gay ê wvù lɛ, “Bita, nɛnɛ we esɛɛyɛ edie.” <sup>14</sup> E Bita tfuse lɛ, “Tata, kɛ è nulo é me emom kɛ, njefo me nke mbaa ndie wase fiɛɛ fi nɛwncɛw kɛnɛɛ fi nu sɛ fí yuule lo kɛ.” <sup>15</sup> E diɛw yidvu bvuu jeme ê wvù lɛ, “Fo wo enyɛnsè fiɛɛ ɛ Nyo' ɛ ge wase fí ɛ no yuule kɛ.” <sup>16</sup> E fí kooy nonen buy bokaŋ botete, ɛ bó mum kase bense fiɛɛ fidvu we.

<sup>17</sup> E fiɛɛ fidvu fi toɛ diɛwɛ ɛfilɛ le ffumse Bita ɛ wvù no maa laa fí duŋci lɛ la lɛ. Kɛ sekedvu ɛ bonyii bó Konɛyu to tumɛɛ ba ɛ to wase ɛ biwɛɛ fô la di Semon wvù seysee jéw e nu, ɛ no leeme diuw ketaaŋ e, <sup>18</sup> teŋe, biite lɛ, “Wee ghane mvu nu fɛn ɛ diee nu Semon Bita le?” <sup>19</sup> No Bita to bɛɛ kpawawci ɛkumɛ fiɛɛ fidvu fi toɛ fô wvù le, ɛ Keyoy ke Yuule nɛ gay ê



wvú le, “Taa eyen, bonyii botete gomte wo. <sup>20</sup> Nene we ebow é ben ε bó egene ekale kemwaan. Fo wo ecimcim ke, è tum me bó.” <sup>21</sup> Nonen, ε Bitamum ne bow, gay ê bonyii bodvu le, “E nu me wvú ben gomte. Ben to le la?” <sup>22</sup> E bó tfuse le, “Konεyu wvú nu ekole ke ηgoο mi bonyii bo nci le bo Lum nu ε tum bese. Wvú nu wee wvu teyete, fane Nyo', ε Bojuu bocii bensee wvú. Nceendaa Nyo' wvú yuule mvu se nu ε gay le wvú eciinse ntum é wo eto ê wvú yew, é wvú eyuw fiε fi wo nu ejeme ê wvú.” <sup>23</sup> No bó tfuse nonen, ε Bitamum gay ε bó ley ε bô bó ce.

*ε Bita gen ntum Nyo' yew dvu Konεyu*

ε ekfuη buy yuu, ε wvú ne ε bô bó no gene. ε bonyii bo mbee le bomew bo Jofa bi wvú le. <sup>24</sup> E bó len ce, ε bvú buy yuu ε bó fese Kaysalia. ε Konεyu bô bonyii bew bo kfuu le noo nsáa ye shém yi wvú to bee to ceyte wase bó. <sup>25</sup> No Bitamum to leyte gene yew, ε bô Konεyu tase. ε Konεyu gbwe ê wvú ejise wvum wvú. <sup>26</sup> Geen, ε Bitamum cake wvú we gay le, “Nene we, me nu ke ten fiem wee wvu wum diewe wo le.” <sup>27</sup> E wvú no jemyi bô Konεyu leyte gene yew, ke dioo ley, yen ε bonyii ε njim lo yew. <sup>28</sup> E wvú jeme ê bó le, “Ben kee ntay le nci wese baa bee le wee Juu elaa ghane keεε etase nsan bô wee wvú yaa nu ke wee Juu. Geen, Nyo' nu ε duηce ê me le ke me ηkeηke keenteηe wee mvu nduu le wvú nu wee wvu ncew keεε le ke wvú yuule ke. <sup>29</sup> Nonen, ben ε dioo ciinse ntum le me ento, me ε mum ε nto, me mbaa ηkicine ke. Me ε mum ε no mbiite ê ben le laa ben teηe me le la le?”

<sup>30</sup> E Konɛyu tfuse ɛ, “Eben nu wase ɛdiuw ɛna no me nto nu yew dvu me ke diɛwɛ kefew ke keseen e didi uu ditete fomvunsheen mbunlee. E wee mvu ne sɛsɛ buyɛn fwe dvu me ɛ wvú ɛ tfume ndvú ɛ yí lawkene. <sup>31</sup> E wvú gay ê me ɛ, ‘Konɛyu, Nyo’ nu ɛ yuw wase bunle yo ɛ bvuu ɛ yen nnyá yì wo nyaa ê bonyii bo kefufe le, ɛ kume wo. <sup>32</sup> Nonɛn, tumɛ bonyii Jofa é bó egɛn etee wee mvu ɛ diee diew nu Semon, ɛ dimew nu Bitá. Wvú nu ɛ to ɛ no cee bó Semon wvú seysee jéw wvú la diew nu mbew joo yi baay e.’ <sup>33</sup> Kan mwaan nonɛn, ɛ me mum nciinse ntum ɛ wo eto. Wo ɛ to nɛn, fí ɛ jon baay. Bese ɛ mum ɛ no nu fɛn ê Nyo’ ejise keeyuw fiɛɛ fí Tata tum wo ɛ wo eto ejeme ê bese.”

*E Bitá jeme ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu ɛkume Jisos Klistu*

<sup>34</sup> E Bitá mum kɛw no jem yi gayte ɛ, “Yí keɛɛy e, me nu ɛ n'yɛn ɛ ke Nyo’ duŋci keɛy jɛy ke. <sup>35</sup> Wee tfuu wvú fane wvú bvuu gee fiɛɛ fí nu lɛn nu ɛ wvú fiisene wvú yaa taale laa mwɛtɛn buy fɛɛ ɛ. <sup>36</sup> Ben kee ntum wvú Nyo’ to ciinseɛ fô bonyii bo Islael e, fewci saaka wvú jee ɛ Jisos Klistu to to wvu ɛ nyɛkeey nulo enu ɛntelɛn jo Nyo’ bó bonyii. E Jisos Klistu wvun nu Cee ɛkolɛ bonyii bocii. <sup>37</sup> Ben kee fiɛɛ fí to kooyɛɛ won wvú Judea le tfuu, ɛ fí to kɛw Galilee ejim jo kefew kè Jon to fewci leese bonyii ê joo. <sup>38</sup> E ben kee tɛn no Nyo’ to tfuwɛɛ lo Keyoy ke Yuule yí Jisos wvu Nasalet e, bvuu nya mvunɔay ê

---

**10:30** 10:1-8    **10:30** 1:10; Luk 24:4    **10:32** 9:43    **10:34** Lum 2:11; Jem 2:1    **10:35** Jon 9:31    **10:36** Yesa 52:7; Lum 3:25-26; 5:1; 2Kol 5:18; Kolo 1:20; Mwm 19:16    **10:38** Luk 4:18; 13:16; Jon 3:2

wvú, no nu bô wvú. No Nyo' to nu bô wvú, ε wvú mum no lene mondvuum monciim gee lemme di jee bvuu fele bonyii bô dewle nvuwse. <sup>39</sup> Ε nu bese bô to γενεε mwεεm mvù wvú to gee won Bojuu le tfuu, noo mvù wvú to gee ê kelaante kè Jεlusalεm e. Bó to nu ε ta wvú yî kentam e ε wvú kpwe. <sup>40</sup> Geenen, ε è ke dīoo nu εdiuw εta, ε Nyo' bvuse wvú yî kpwe le, ge ε bonyii γεn wvú le. <sup>41</sup> Ε κε ε yaa nu bonyii bocii bô to nu ε γεn wvú le κε. Ε to γεn κε bese bô wvú wvù Nyo' to cawεε le bese efewcì εκumε Jisos. Ε bese to nu ε diεken bvuu wukεn bee bo Jisos seke wvú to buyεε yî kpwe le. <sup>42</sup> Ε wvú gay le bese ke efewcì diεw Nyo' ê bonyii, bvuu senje ê bó le è nu wen wvù Nyo' nu ε baa le wen ke esaw bonyii bô bεε dvú noo bô kpweken wase. <sup>43</sup> Jisos wvun nu wvù bonyii bo ntum Nyo' le bocii to jemyi εκumε wvú le è nu naa γεε wvù nu ε lese fitele yî ye le, é Nyo' elεεshε bibefε biew fele yî diee diew e.”

*Ε Keyoy ke Yuule to yî bonyii bô yaa nu κε Bojuu le*

<sup>44</sup> Κε no Bita to bεε jemyi mwεεm mvun nen, ε Keyoy ke Yuule nε shii, to yî wee tfuu wvú to yeke njeme wvudvu le. <sup>45</sup> Ε diuw yum bonyii bo mbee le bô è nu Bojuu bô to biε Bita le, no bó γενεε ε Nyo' ε nya ten nnya ye yì è nu Keyoy ke Yuule ê bonyii bô yaa nu κε Bojuu. <sup>46</sup> Ε Bojuu ba no yuuke ε bó jemyi díεw yì bó yaa kee κε, bensee Nyo'. Ε Bita mum bife le, <sup>47</sup> “No Keyoy ke Yuule nu ε to wase yî bonyii ban e leηleη no kí to toε yî yese beene le, è nulo é wee

ebvuu etun fo bó elese bó ê joo le?" <sup>48</sup> No Bitá bife nonen, mum gay le bó elese bó ê joo ê diee di Jisos Klistu le. Ejim jodvu, ε bonyii bodvu lεkε le wvú ece bó bó yí εdiuw e caan se nenε.

## 11

### *ε Bitá see fiεε fi to kooyεε yew dvu Konεyε*

<sup>1</sup> ε boom bo ntum e bo Jisos e noo bonyii bo mbee le Judea jocii ke yuw le bonyii bò yaa nu kε Bojuu nu ε fiisen wase ten diεw Nyo'. <sup>2</sup> ε Bitá ke dioo kase ben Jelusalεm, ε bonyii bo mbee le bomew mum no saake wvú. Bonyii ban nu bò to ké no leeme kε le bó kεηke keetfuse wee wvú yaa nu kε wee Juu yew, é mwεten se no nu wee Nyo'. <sup>3</sup> ε bó no saake wvú biite le, "Wo se ghan nεε ε se laa ghane ê bonyii bò bεε ntfuse le, ε bvuu ε mεse ε diεken ben ε bó?"

<sup>4</sup> ε Bitá mum loocε nyεy fiεε ficii fi to kooyεε, gay ê bó le, <sup>5</sup> "Me nto nu ê kelaante kè Jofa le mbunlee, ε fiεε diεwε εfile le nε to fô me le. ε me n'yεn ê fiεε fidvu le, ε fiεε fimew shiile fowe nu diεwε εkolε ke ndvu le, ε bó jici yí εbuw yo εna le. ε fí shii, leem ê me εjise. <sup>6</sup> ε me ndioo ntaa jó, n'yεn nyám e dikfuu le dikfuu le, ε yimi nu yi fô yew e, yimi yi ηkpwaante bó yì sone, noo mvunyiim mvù bile we. <sup>7</sup> ε me nε n'yuw ε diεw gay ê me le, 'Bitá, nenε we esεyε edie.' <sup>8</sup> ε me ntfuse le, 'Tata, kε è nulo é me emom kε. Kε fiεε fi nεwncεw kenεε fi nu se fí yuule lo ke nu ε ley wase ê me εmvu kε.' <sup>9</sup> ε diεw yidvu bvuu jeme we le, 'Fo wo enyεnsè fiεε ε Nyo' ε ge wase fí ε no yuule

ke.' <sup>10</sup> E fi kooy nonen buy bokaŋ botete e bó mum kase gufe fiεε fidvu ficii e fi ben we.

<sup>11</sup> Ke sekedvu, e bonyii botete fese fô yew e fò me nto ncee, e bó ne Kaysalia, e bó tum le bó eto etee me. <sup>12</sup> E Keyoy ke Yuule gay ê me le fo me enyaw keenŋen bee bonyii bodvu ke. E boom bo bwee wesebeene le bo Jofa bo bosooaan ban bi me le, e bee bó bocii ŋen ley yew dvu wee wvudvu.

<sup>13</sup> No bese ley, e wvú see ê bese no wvú to yeneε nceendaa Nyo' le ê wvú yew, e wvú gay le wen etum wee Jofa é wvú eŋen etee wee mvu e bó teŋe le Semon Bita. <sup>14</sup> Wee wvudvu nu ke eto bô saaka wvù bô bonyii bocii bo ê wen yew nu ke eboy yî dvú le. <sup>15</sup> E me ŋke ndioo ŋkew keenjemyi, e Keyoy ke Yuule ne shii to yî bonyii bodvu le ke lenlen no kí to toe yî yese beene le fonkew. <sup>16</sup> E me n'yen nonen, mum ŋkume fiεε fi Tata to jemyεε le, 'Jon to leese bonyii ê joo, geenen, Nyo' nu ke elese ben e è nu can Keyoy ke Yuule le.' <sup>17</sup> No Nyo' to nu e nya bonyii bodvu bô nnya e è nu ke yí yì wvú to nyaε ê beene seke beene to lesεε fitele yî Tata Jisos Klistu le, é me enu yeε wvù etunè fiεε fi è gee Nyo'?"

<sup>18</sup> E bonyii bodvu yuw no Bita jeme nonen, faŋe yaa ebvuu esaake wvú ke. E bó mum ne no tumte e è nu moŋkum mo Nyo' le gayte le, "E è fen nu nonen, ke tu Nyo' nu e nya wase ten je ê bonyii bô yaa nu ke Bojuu, le bó ekumen mvuntelem mvubole ke ekeŋke nshii wvù mey lo."

*E bonyii nteen bô yaa nu ke Bojuu lese fitele yî Tata Jisos e Antiok*

19 Bonyii bò to saan̄ken̄ee no n̄gew to kew̄ee seke bó to yue Tefan to nu ε gen̄ mondvuum e mondvuum e, gen̄ buy Fonishia, ε bomew gen̄ Sayblus, bomew Antiok. No bó gen̄ee non̄en, no fewci dīew Nyo' ε è nu ke ê Bojuu maan̄. 20 Geenen, ε bomew bonyii bo mbee le bò to nen̄'yee Sayblus noo S̄elin, gen̄ Antiok no fewci ten̄ saaka wvù jee wvu ekum̄e Tata Jisos ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu. 21 Ε mvun̄gay mvu Tata Nyo' le, ε bó ge ε bonyii nteen lese fitele yî Tata Jisos e, kumen̄ tu bô wvù.

22 Ε saaka wvudvu wvun ley bitem bi kentaashe ke bonyii bo mbee le Jelusal̄em. Ε bó mum tum Banaban Antiok jodvu. 23 Ε wvù gen̄ buy jó, yen̄ no Nyo' nu ε buw bó bô mboyma, ε wvù yuw njon̄, mum no teete bó le bó ebii Tata le bô mvuntelem mvubole mvunciim. 24 Banaban wvun to nu wee wvù jee, ε wvù ε yin̄sen̄ bô Keyoy ke Yuule bvuu ken̄ke mbee n̄tay. Non̄en, ε wvù ge ε bonyii nteen jó lese fitele yî Tata le.

25 Ε Banaban ke mum n̄e gen̄ Taasus keegom Saul. 26 Ε wvù ke gom yen̄ wvù le, jo ε bô wvù tu jim Antiok. Ε bô wvù no nu jó yî kelum e kecile bô kentaashe ke bonyii bo mbee le, yeyi bonyii nteen. Ε nu Antiok jodvu jò bó to kew̄ee keeten̄e n̄goo bonyii bo mbee le le bonyii bo Klistu le.

27 Ε è ke no nu ke kefew kedvu le, ε bonyii bomew bò ké no sēne mw̄em̄ mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi, n̄e Jelusal̄em bow gen̄ Antiok jodvu. 28 Ε Keyoy ke Yuule ge ε mvu bó le wvù diee to nu Agabus ke n̄e leem we, tefe le jen̄ yî t̄emyi nu ke ekoo won̄ tfuu.

---

**11:19** 8:1-4    **11:20** Jon 7:35    **11:21** 2:41    **11:23** 13:43; 14:22;  
15:32; 16:40; 18:23; 20:1, 28-31    **11:25** 9:30    **11:27** 13:1; 15:32  
**11:28** 21:10

Jen yidvu to nu ε ghan koo kefew kè Klawdius to nu Nfon wvu Lum. <sup>29</sup> Ε ηγoo bonyii bo mbee le bo Antiok yuw nonεn, seyse λε wee tfuu esuw bigew no wvú κενke, ε bó efi boom bo bwee bó le bò nu Judea dvú. <sup>30</sup> Ε bó mum suw, tum Banaban bô Saul dvú λε bó egεn enya ê bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le.

## 12

### *Ε Nfon 'Elod nya ηγεω ê bonyii bo mbee le*

<sup>1</sup> Ε ε no nu kefew kedvu le, ε Nfon 'Elod κεω no nyaa ηγεω ê bonyii bomew bó kentaashε ke bonyii bo mbee le. <sup>2</sup> Ε wvú gay ε bó gbwo Jεm wvú waa bwee Jon ε wvú kpwe. <sup>3</sup> Ε wvú ke dioo yen λε fí nu ε jon Bojuu le, ε wvú mum gεn fwe gay ε bó koo ten Bitá. Bó to kole wvú ε è nu εdiuw ε Nkaw Blεed wvú bó baa gεε Fintunλεen jó le κε. <sup>4</sup> No bó koolεε wvú, mum fen yew ncaw e, gεε ηγóo bonyii bo nci le nyε λε bó ecεyte wvú bonεw bonεw. Ε 'Elod to gεke Bitá nonεn λε Nkaw Danεfey ke dioo ε fey, ε wen ebvuse wvú eleke ê bonyii fwe ε bó esaw wvú. <sup>5</sup> Ε Bitá mum no nu κε yew ncaw e. Geenεn, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le no bunlee Nyo' fô wvú le shiee le.

### *Ε nceendaa Nyo' bvuse Bitá yew ncaw e*

<sup>6</sup> Ε ε ke dioo nu εntan wvú εκfuη nu ebuy eyuu ε 'Elod ebvuse Bitá ε bó esaw wvú, ε Bitá no leete enteleη jo bonyii bo nci le bofεε ε bó ε kay wvú bô boncaw bofεε, ε no cεyte. Ε bonyii bo nci le bomew cεyte yew ncaw ê fwese. <sup>7</sup> Ε fí kooy λε nceendaa

**11:29** 12:12, 25; Lum 15:26; 1Kol 16:1; 2Kol 8:4; 9:2, 12; Gal 2:10

**12:4** 4:3    **12:5** Jεm 5:16    **12:7** 5:19

Tata to nu ε ne σεεε buynen, ε n'yuu ba yew ncaw yidvu le. Ε nceendaa wvudvu kum Bita yî keβεε le, ε wvú kamse. Ε wvú gay ê wvú le, “Ja we cekey.” No wvú gay nonen, ε boncaw ba mum feykεn can Bita le gbwekεn fokuse. <sup>8</sup> Ε wvú bvuu gay ê wvú le, “Temε ndvu yo, elese bolaba buw.” Ε Bita ge nonen. Ε nceendaa wvudvu bvuu gay le, “Bule ndvu yo ebii me le.” <sup>9</sup> Ε Bita bu, mum no bii wvú le εkfunj. Κε wvú to cim kee le fiεε fi nceendaa wvudvu gee nu keceey κε. Wvú to kpwaake le è nu fiεε diεwε εfilε le ε fi too fô wen e. <sup>10</sup> Ε bô wvú len fey bvudvuu bvu fwe fô bonyii bo nci le to cepte, bvuu fey bvu εjim, mum feσε diuw ketaan wvù buyte gene εlaante le, ε bó ε fe bô ketfu. Ε diuw ketaan wvudvu yene κε εwvunεwvun, ε bó buy. No bó buy nonen, no λene booke κε ê je, ε nceendaa Tata Nyo' wvudvu mum ne la ê wvú εjise.

<sup>11</sup> Ε Bita sheε, ε bvufee tu wvú fó, ε wvú gay le, “Keseen nu ε me ε ηkiεε wase le è nu keceey le è be tum Tata nceendaa we le wvú eto ebvuse me can 'Elod e, é me emboy yî ηγεw wvù Bojuu se cepte le bó nu ke enya ê me le.”

<sup>12</sup> No wvú kiente nonen, mum ne no gene fô yew e fô Maalia wvù bwee Jon Maaku, ε bonyii nu ε bó ε tase fó nteen ε no bunlee. <sup>13</sup> Ε wvú gen buy fó, kumce diuw ketaan, ε wan kpwoon mvu ε diee nu Loda wvù to lemte fô yew e fodvu to keeyene. <sup>14</sup> Ε wvú dīoo yuw ε è nu diεw Bita, ε njon yu wvú, ε wvú fanε yaa yene ketaan κε, kaa ne lewte kase ley gen yew, see ê bonyii le, “Bitā nu diuw ketaan e.” <sup>15</sup> Ε bó tfuse ê wvú le, “Wo jewte lo.” Ε wvú no



taame ke le è nu Bitá. É bó mum ne gay le “É nulo enu nceendaa Nyo' we.” <sup>16</sup> No bó to jemyi nonen, é Bitá mey ke no kumci. É bó dioo yene, yen keceey é è nu wvú, é diuw yum bó. <sup>17</sup> É wvú few bô can é bó lu bô diuw, mum see ê bó no Tata be bvuse wvú yew ncaw e, bvuu gay le bó esee ê Jem noo bonyii bo mbee le bocii. No wvú gay nonen, mum ne gen keba kemew e.

<sup>18</sup> É ekfuᅇ buy yuu, é bvufee no bvuuᅇke lo bonyii bo nci le le laa è se kooy la bô Bitá le. <sup>19</sup> É 'Elod bvuse bonyii le bó eghan egom wvú. É bó gom, gom ᅇkuuᅇ. É wvú mum tee bonyii bo nci le bô to ceᅇte Bitá ba, biwce mweem ê bó, mum ne gay le bó jo bó gen lese. Ejim jodvu, é 'Elod ne ê keba ke won e kè Judea le, bow gen no nu ê kelaante kè Kaysalia le.

### *Kpwe Nfon 'Elod*

<sup>20</sup> É to nu kefew kedvu le é Nfon 'Elod ton'yi shém bô bonyii bo Taya noo bo Sidon. É bonyii bodvu ke mum baance ye keegen eku can le nyekeey enu dvú, njefo won wvubo to keᅇke mweem mvudien é è nu won we le. É bó gen, yaw koo nsan bô Blastus wvù to nu cee ntow.

<sup>21</sup> É diuu ke to kocen, é Nfon 'Elod tfume ndvú won, shii yî kawla le, mum no nyaa sa' ê bonyii bodvu. <sup>22</sup> É bó ne no wvuuyi lo, bensee wvú gayte le, “Wvun njeme nu wvu nyo', ke è nu wvu wee wvu wum ke.” <sup>23</sup> Kaᅇ mwaan, é nceendaa Tata mum tum kencem yî Nfon 'Elod e, njefo wvú to baa efese mbense wvudvu ê Nyo' ke. É ngenᅇse mum die wvú, é wvú kpwe.

24 Geenen, ε diew Nyo' no leyte ê mvuntelem mvu bonyii le, saankene gene lo fwe fwe.

25 Ε Banaban bô Saul ke mese fiεε fi bó to tumεε bó Jelusalem dvú, mum kase tu jim Antiok. Ε bó dioo etuu jim, jo Jon Maaku.

## 13

### *Ε bó tum Banaban bô Saul*

1 Bonyii bomew to nu ê kentaashe ke bonyii bo mbee le Antiok, ε è nu bò seje mwεεm mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi, bvuu yeεyi bonyii. Bonyii bodvu to nu Banaban bô Semeon wvù bó to teje ε Wvù Yiile, noo Lushus wvu Selin bô Saul noo Manεεn wvù bó to leyεε wvú bô 'Elod wvù wee sa'. 2 Ε è ke dioo nu ε bó bamte mwεεm mvudien bunlee Nyo', ε Keyoy ke Yuule ne gay ê bó le, “Ben ebaa Banaban bô Saul egeε, é bó elemtè lemme di me nu ε ntee bó le bó elemtè.” 3 Ε bó yuw nonen, bvuu no bamte ke mwεεm mvudien bunlee, ke ne gεε can yî bó le, mum ciinse bó ε bó no gene.

### *Ε Banaban bô Saul gen Sayblus*

4 Ε Banaban bô Saul mum no gene no Keyoy ke Yuule to tumεε bó. Ε bó ne bow ê kelaante kè Selusia le, ley ê ηguw wvu ê joo le, no leenci, gene won wvù Sayblus e. 5 No bó lente, buy ê kelaante kè Salamis e, mum no ghane fewci diew Nyo' yéw bunle Bojuu le, ε Jon Mak ghane bô bó, fici bó.

6 Ε bó ke len won wvu ê joo entelen wvudvu le, danşen gen buy naa ê kelaante kè Bafos e. No bó gen buynen yî wee juu mvu le jó, ε è nu wee nfm

ε diee nu Bal Jisos, ε wvú to ké no mbiayte le wen nu wee wvù seŋe mwεεm mvù wen yuuke ε Nyo' jemyi. <sup>7</sup> Wvú to ké no shee bô Σεγus Baulus wvù wee sa' wvu woŋ wvudvu le. Wee sa' wvudvu to κεŋke bvufee baay. Ε wvú ke tee Banaban bô Saul njefo wvú to gomte keeyuw diεw Nyo'. <sup>8</sup> Ε bó to, geenεn ε Elimas wvù wee nfim wε no diee diεw nu ê díεw Glek e, mum no kicine bó, momte keege le fo wee sa' wvudvu elese fitele yî Jisos e κε. <sup>9</sup> Ε Keyoy ke Yuule yinσεν yî Saul e, wvù diee diεw dimew to nu le Baul, ε wvú luŋ εjise yî wee nfim wvudvu le, <sup>10</sup> gay ê wvú le, “Wo nu waa dεwle, ε wo nu wee wvù bane fiεε ficii fi nu leŋ. Kenλεεma bô mbiay nu ε cin fô fitele fiuw e. Κε è nulo é wo enu nen se wo kumene κεεεy ke Nyo' le le kí etuù mbiay e? <sup>11</sup> Yεke eyuw, keseen nu ε kebo ke Nyo' le nu egbwe yî yo le é wo efefe, é fí ke ejo kefew é wo se ebvuu eyen κε naa diuu le.” Καŋ mwaan nonεn, ε fiεε fimew shii κε diεwε kembεw e, baŋ εjise Elima. Ε wvú mum nε no ghaale lo mondvuum, gomte wee wvù eceŋseè wvú. <sup>12</sup> Ε wee sa' wε yen nonεn, mum lese fitele yî Jisos e, no wvú to κεŋke ηghaw yî mwεεm mvù bó to γεεyi ekumε Tata Jisos e.

*Ε Baul bô Banaban γεν Antiok wvu Bisidia le*

<sup>13</sup> Ε Baul bô ηgoο ye ley ê ηguw e Bafos, lente joo yi baay buy ê kelaante kè Belga le woŋ wvù Bamfilia le. No bó buy jó, ε Jon Mak cinε bó le, tu jim Jelusaleμ. <sup>14</sup> Ε bó nε jó, fey γεν ê kelaante kè Antiok wvu Bisidia le. Ε è ke no nu diuu di mbam e, ε bó γεν ley shii yew bunle le. <sup>15</sup> Ε bonyii ke nε taŋ

ê Nwa' bonci bo Muses e noo ê wvu bonyii bo ntum Nyo' le mèse, ε bocee εkolε yew bunle yidvu mum tum ntum fô bo Baul e le, “Boom bo bwee wese le, é ben keηke fiεε keetefe bonyii dvú, é ben jeme.”

16 Ε Baul mum ne we, ci bonyii bô kebo mum keW no jemyi le, “Bonyii bo Islael noo bonyii bô yaa nu ke Bojuu bô wvumte ten Nyo', ben eyeke eyuw. 17 Nyo' bonyii bo Islael to nu ε caw bo'icee cee boεse, ge ε kfuu dibole no kuuke seke bó to nu botolo woη wvù Ijiw e. Ε wvú ke mum bvuse bó jó bô mvuηgay mwew, 18 kuu shém bô bó, no taale ke fô bó le ηkpwaante yî bilum e mbaanyε. 19 Ε wvú ke ge ε bó shike bitum bisooshwiw woη wvù Kanaan e, mum nya woη wvudvu ε è no nu wvubo. 20 Mwεεm mvun mvunciim to nu ε jo diεwε bilum gee ne kecow mbaanshen e (450). No wvú nyaε woη wvudvu ê bó, mum gεε bonyii bô esaakè bó. Ε bó saw gεn buy yî kefew kè wee ntum we wvù Samwel to saake le. 21 Ke yî kefew kekiε le ε bó ke ne lekε kekeηke ε è nu nfon, ε Nyo' mum nya Saul, waa Kish wvu ê kfuu di Benjamin e. Ε wvú saw bvunfon yî bilum e mbaanyε. 22 Ε Nyo' ke shwaw wvú, gεε Dawe Nfon wvubole. Nyo' to nu ε jeme ekumε Dawe wvun le, 'Me nu ε n'yεn ε Dawe wvù waa Jεεse nu fitele fiem. Wvú nu ke egee fiεε ficii fi me ηgomte.'

23 Ε to nu ê kfuu di Nfon Dawe wvun e di Nyo' to bvuseε Mboyse, nya ê bonyii bo Islael no wvú to

---

**13:17** Ksm 1:7; Dito 5:15      **13:18** Ksm 16:35; Ktn 14:33-34; Dito 29:5      **13:19** Dito 7:1; Yosh 14:1      **13:20** Biku 2:16; 1Sam 3:20  
**13:21** 1Sam 8:5, 19; 10:21; 11:15      **13:22** 1Sam 16:12; 13:14  
**13:23** Yεsa 11:1; Lum 1:3; Mwm 5:5

kawεε. Ε Mboyse wvun nu Jisos. <sup>24</sup> Ε Jisos wvun se keeke ekεw lemme diew nu ε Jon to fewci wase ê bonyii bocii bo Islael ε bó ekumen mvuntelem mvubole é wen elese bó ê joo. <sup>25</sup> Ε Jon ke no nu wase keemεεse lemme diew, ke ne bife ê bonyii ε, 'Ben kpwaake ε me nu γεε? Ke me n'yaa nu wee wvù ben cεyte κε. Wee wvudvu too ejim jo me, ε me mbaa encim enjocεn keenjvuwce mbaayε bolaba bew κε.' ”

<sup>26</sup> Ε Baul γεν fwe jeme ε, “Boom bo bwεem e bò è nu kfuu di Ablam e noo ben bonyii bocii bò yaa nu κε Bojuu bò wvumte ten Nyo', Nyo' to ciinse ntum wvun wvù è nulo é bonyii eboy yî dvú le ε è nu ê beene. <sup>27</sup> Geenεn, ε bonyii bo Jelusalem bô bonyii bobole bò saake won, fanε yaa jo Jisos diεwe Mboyse le κε. Ε bó bvuu fanε yaa kiεε kenyi ke mwεem mvù bonyii bo ntum Nyo' le to sanεε ekumε wvú κε. Ε è nu κε mvú mvù bó to shee taanke εdiuw ε mbam e εcii. Ε bó ke dioo gay ε bó eyu wvú nonεn, ε fifin mum ge ε fí to kocεn no bonyii bo ntum Nyo' le to jemyεε. <sup>28</sup> Naa no bó to baa cim yen jay wvù è nulo é bó eyu wvú yî dvú le κε, ε bó γεν κε fwe gay ê Baylet ε bó eyu wvú. <sup>29</sup> Ε bó ke ge fiεε ficii no Nwa' Nyo' to jemyεε ekumε Jisos, ε bó shike wvú yî kentam e γεν lese wvú ê jem. <sup>30</sup> Geenεn, ε Nyo' kase bvuse wvú yî kpwe le. <sup>31</sup> Ε wvú ghan yî εdiuw e nteen dunce ekole kew ê bonyii bò bô bó to nen'yεε Galilee γεν Jelusalem. Ε nu bó bò fewci ekumε wvú keseen ê bonyii bo Islael.

<sup>32</sup> Nonen, bese ε no nu ten fen keseen keefewce saaka wvù jee wvudvu ê ben. Saaka wvudvu nu le, fiε fi Nyo' to kawεε bo'icee cee bonyii bo Islael dvú, <sup>33</sup> nu ε wvú ε ge wase fí ε to ε kocen keseen kefew kesεεbeene le, beene bò nu boom bobole. Fifin kocine no Nyo' to bvuseε Jisos yî kpwe le. Bó to nu ε san wase ekumε fiεε fin ê Nwa' Mbense le biba bifεε, ε Nyo' jemyi le,

'Wo nu Waa wεm,

ε me nu wase Ico εben.'

<sup>34</sup> Ekumε mbvuse wvù Nyo' to bvuseε Jisos yî kpwe le le fo wvú efo κε, Nyo' to nu ε jeme ê yin je le le,

'Me nu ηke enya ê ben kembonen kè è nu kem,

kè me nto ηkawεε Dawe dvú, nlew.'

<sup>35</sup> Fí nu ε bó ε bvuu ε san bvudvuu bvumew e ê Nwa' Mbense le ε Dawe gayte le,

'Ke wo nu ke ecine Waa wo lemme wvù Yuule le, é wvú efo ê jem κε.'

<sup>36</sup> Fi ekumε Dawe nu ε wvú to lem lemme diew di Nyo' to nyaε ê wvú yî kefew kew e, ke kpwe ε bó dwey wvú mbew bo ice le, ε wvú fo. <sup>37</sup> Geenεn, ε wee wvun wvù Nyo' to bvuseε yî kpwe le to baa fo ê jem κε.

<sup>38</sup> Nonen, boom bo bwεεm e, ben emum ekeè ntay le saaka wvun wvù bó fewci le Nyo' leεshi bibefε bi bonyii le nu ε wvú leεshi nje Jisos wvun.

<sup>39</sup> Wee wvù nu ε lese fitele fiew yî Jisos e, nu ε wvú ε boy wase yî bibefε biew e bicii, ε è nu fiεε fi è nulo nci Muses saa ege κε. <sup>40</sup> Nonen, ben eyenè fo fiεε fi

bó saɲεε ê Nɔwa' bonyii bo ntum Nyo' le ke ekoo ben.  
Bó jemyi jó ɛ,

<sup>41</sup> 'Ben eyekε eyuw ben bò wεysee Nyo'.

Diuw nu ke eyum ben, é ben ekpwekεn.

Me nu ɲke emom fiεε yî kefew kenεn e,

ε è nu fi wee be jeme lo ê ben, ben saa ebee kε.' ”

<sup>42</sup> Ε Baul bò Banaban ke dioo ebuyte yew bunle yidvu le, ε bonyii bodvu no ɓke ɓe bó ke ebvuu eto kε bvυ mbam wvù too le ejeme mwεεm mvun. <sup>43</sup> Ε bonyii ke dioo buy yew bunle le, ε bonyii nteen bò to nu Bojuu bò bonyii bò to baɲkεε lo tu bo mbee Bojuu le, no bii Baul bò Banaban e. Ε bó no jemyi teete bonyii bodvu ɓe bó eyuukè kε ε è nu Nyo' le wvù nu ε buw bó bò nfi we.

<sup>44</sup> Ε è ke no nu bvυ mbam wvù biε wvuwε le, ε kelaante no gomte keebuy lo kecii keeto eyuw diεw Nyo'. <sup>45</sup> Ε Bojuu yεn no kebombom ke bonyii le tase nonεn, mum no bene kendoɲ, kicine fiεε fi Baul jemyi, nan'yi wvù. <sup>46</sup> Ε Baul bò Banaban no jemyi lo yaa fane kε, gayte ɓe, “Fí nu ɓeɲ ɓe bese bee keeyaw efewcε diεw Nyo' ε è nu ê ben Bojuu. No ben nu ε ɲwase lo, ε jo bikuu binεn ɓe ben baa kocεn keeke ekεɲkε nshii wvù mεy lo, tu bese nu ebaɲke fisεse efewci ε è nu ê bonyii bò yaa nu kε Bojuu. <sup>47</sup> Ε nu no Nyo' nu ε gay ê bese, no wvù to jemyεε ɓe,

'Me nu ε ntome wo ɓe wo enu ken'yeese ke bonyii  
bò yaa nu kε Bojuu le,

é wo ege é bonyii bo ebuw ε won e εcii ke eboy.' ”

<sup>48</sup> Ε bonyii bò yaa nu kε Bojuu yuw nonεn, mum no yuuke ɲjoɲ, bεnsee diεw yi yi Tata. Ε bonyii

nteen bee saaka wvudvu le, ε è nu bò Nyo' to nu ε baa wase le bó nu ke ekeηke nshii wvù mεy lo.

<sup>49</sup> Ε diεw yì yi Tata mum len won wvudvu le tfuu.

<sup>50</sup> Geenε, ε Bojuu mum nε beyse bocee ntεw bô bokε' bo bonyii bo baay baay e, ε bokεε ban nu bò to ké no too yew bunle le, ε bó no bane Baul bô Banaban, mum kuη bó le bó enε jó. <sup>51</sup> Ε bó dioo nen'yi nonεn, kuce kebvu ke yî bikaa bibole le è nu nciise fiεε fi bó mom, mum gen ê kelaante kè Ikonium e. <sup>52</sup> Ε ηgoo bonyii bo mbee le shεε no nu fibole yuuke njon baay, ε Keyoy ke Yuule ε yiηsen yî bó le.

## 14

*Ε Baul bô Banaban fewce saaka wvù jee ekumε Jisos Ikonium*

<sup>1</sup> No Baul bô Banaban genεε Ikonium, bvuu ge ke lenlen no bó to geε Antiok, keeley yew bunle Bojuu yi jó le, efewci saaka wvù jee dvú. Ε bó looce fewce, ε Bojuu noo bonyii bò yaa nu ke Bojuu bee nteen. <sup>2</sup> Geenε, ε Bojuu bò to fanεε keebεe nε beyse bonyii bomew bò to yaa nu ke Bojuu, befe bô mvuntelem mvubole le bó eton'yi shém bô bonyii bo mbee le. <sup>3</sup> Ε Baul bô Banaban mεy ke jó ε kefew defε, no fewci yaa fane ke ekumε Tata. Ε Tata nya bó bô mvungay keegeε mwεεm mvù duηci mvungay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvù yumεen e mvù duηci le fiεε fi bó fewci ekumε Tata no wvú nu ε buw bonyii bô mboyma nu keceεy. <sup>4</sup> Ε bonyii bo ê kelaante kedvu le gawsen. Ε bomew tu



ê keba ke Bojuu bò to fanεε keebē ba le, ε bomew tu ê keba ke boom bo ntum e bo Jisos e.

<sup>5</sup> Ε Bojuu ba bô bonyii bò yaa nu κε Bojuu noo bikuu bì won e tase, cu ntaη keenyεwle bô boom bo ntum e bo Jisos e, etumyε bó bô ετα é bó ekp-weken. <sup>6</sup> Ε bó kiεε ntaη wvudvu, mum lewte γεν won wvù Likonia le, no ghane ê bilaante bì Lista bô Δelbi le noo ê bontεw bò mbew jó le, <sup>7</sup> fewci saaka wvù jee jó.

### *Ε Baul bô Banaban fε ηκεwλε Lista*

<sup>8</sup> Wee mvu to nu Lista, ε wvù to ké no shee κε fokuse, ε è yaa nulo é wvù elen κε, njefo bó to boke wvù ε è nu ηκεwλε. Ε è ke no nu diuu dimew, <sup>9</sup> ε wvù shii no yeke fiεε fi Baul to γεεyi. Ε Baul luη ejise yi ye le, yen ε wee wvudvu κεηke mbee le Nyo' nulo efε wen, <sup>10</sup> mum gay ê wvù foweεwe le, “Ja eleem we.” Ε wvù mum sele we, κεw no lene.

<sup>11</sup> Ε kebombom ke bonyii le yen fiεε fi Baul ge, mum no sane εtalε, jemyi ê díew yi Likonia le le, “Bonyo' nu ε tu bonyii ε shii ε to ê beene le.” <sup>12</sup> Ε bó mum no teηe Banaban le Siyus, mum teηe Baul le Εmis \* no è to ké no yamte κε wvù jemyi. <sup>13</sup> Ε to nu ε yew ncese nyo' wvù bó teηe le Siyus wvun nu mbew kelaante kedvu le. Ε cee ncese wvu fó mum jo bona' bò bolemsε noo fow no too dvù diuw ketaη e le bô bonyii ege ncese dvù ê Banaban bô Baul.

---

**14:5** 14:19; 2Tim 3:11    **14:6** Mat 10:23    **14:8** 3:2    **14:11**  
 28:6    \* **14:12** Siyus to nu nyo' Boglek wvu baay, ε Εmis nu wvù  
 gene bontum bew.    **14:13** 10:25-26; Dan 2:46

14 Ε boom bo ntum e bo Jisos e ban κιεε fiεε fi bô bonyii bodvu to gomte keege, saaye ndvú ye le, † lewtε ley ê bonyii bodvu ente, no kayte le, 15 “Bonyii ban, ben gee ε è nu la fin? Bese nu κε bonyii ληληη diεwε ben e, ε bese to φεν keefewce saaka wvù jee wvù nen'yi fô Nyo' le le ben ecine bonyo' bo εcici ban e, ebù ε è nu Nyo' wvù Nyo' le. Nyo' wvun nu wvù to bomεε εbule bô nshε noo jóo yi baay baay bô mwεεm mvunciim mvù nu mondvuum man e. 16 Ε to nu fwele, ε wvù cine bonyii le bitum e bicii, ε bó no gee no bó koonke. 17 Geenεn, ε wvù no gee κε mwεεm mvù jee fô bonyii le keeduηci le wen nu dvú. Ε wvù no nyaa bó bô jan, ε bó κεηκε ηγου ê kefew ke ληη e, diee yuuke njon.” 18 Naa no Banaban bô Baul jemyεε mwεεm mvun ê bó nen, ke ge lo le ce', ε bó se lu keege ncese ê bó.

19 Ε Bojuu bomew ke ne to jó, ε bó ne Antiok bô Ikonium, beyse bonyii nteen ε bó tumyε Baul bô εta. No bó tumyεε, mum gufe buy bô wvù εlaante kpwaake le wvù nu ε kpwe wase. 20 Geenεn, ε ηgoo bonyii bo mbee le ke tó tase ê wvù we, ε wvù kase ne we, tu εlaante jodvu. Ε bvú ke buy yuu, ε bô Banaban mum ne jó, no gene ê kelaante kè Delbi le.

21 No Baul bô Banaban ley Delbi, fewce saaka wvù jee εκumε Jisos, κεηκε bonyii bo mbee le jó nteen. Ε bó ke ne jó kase no tuu jim, fele ê bilaante bi Lista bô Ikonium noo Antiok wvu Bisidia le. 22 Ε bó no fele nonεn, yvuwse mvuntelem mvu bonyii

† 14:14 Bó to saayi ndvú keeduηce le fiεε fi bó gomte keege nu ε sase bó. 14:15 Ksm 20:11; 1Kol 8:4-6 14:16 17:30 14:17 Mben 147:8; Yeli 5:24 14:19 14:5; 13:50; 17:13; 2Kol 11:25 14:22 11:23

bo mbee le, teete bó ε bó emεy κε eleemè ntay yí mbee wvubole, keè ε bó bowen κεηκε keeke eyen bonεew nteen σε keeke eley bvunfon bvυ Nyo' le. <sup>23</sup> Ε bó bvυυ no baayi bocee bintaashε bi bonyii bo mbee le, γεελε ê bintaashε bi bonyii bo mbee le bicii. Ε bó díoo γεελε no bamte mwεεm mvudien bunlee mum nya bó can Tata Jisos wvù bó beηε wvú le.

*Ε Baul bó Banaban tu jim Antiok wvu Silia le*

<sup>24</sup> Ε Baul bó Banaban ke fey won wvù Bisidia le, danσen γεν wvù Bamfilia le, <sup>25</sup> fewce diεw Nyo' ê kelaante kè Belga le, mum bow γεν ê kelaante kè Atalia le. <sup>26</sup> No bó bow jó, ley ê ηguw wvu ê joo le, mum kase no tuu jim Antiok. Ε Antiok jan nu jò bó to nyaε bó can Nyo' le ε wvú buw bó bó nfi we ε bó σε mum no ghane gee lemme din dì bó to mεσεε. <sup>27</sup> No bó fεσε jó, baance kentaashε ke bonyii bo mbee le, see fiεε ficii ê bó no Nyo' se lemεε bó bó, bó no wvú se yen'yεε mvuntelem mvυ bonyii bò yaa nu κε Bojuu le, é bó elese fitele yí Jisos e. <sup>28</sup> Ε Baul bó Banaban ce bó ηgoo bonyii bo mbee le bodvu ε kefew defε.

## 15

*Ε bonyii bo mbee le shii nshii Jelusalεm*

<sup>1</sup> Ε bonyii bomew ke nε Judea, bow to Antiok, mum no γεεyi bonyii bo mbee le le κε è nulo é Nyo' eboyse wee σε bó nu ε tfuse mwεtεn yew no nci Muses duηci κε. <sup>2</sup> Ε Baul bó Banaban ma lo n'yεεyi wvudvu, ε bó bonyii bodvu she bew mbew

yí dvú le ε è yaa nu wvu wεε ke. Ε fí ke ghaw, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Antiok baa Baul bô Banaban noo bonyii bo mbee le bomew, tum le bó eben Jelusalem eyen boom bo ntum e bo Jisos e bô bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le ke jó le, le bó elese diuw fô fiεε fidvu le.

<sup>3</sup> Nonen, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Antiok mum ciinse bó, ε bó no gene fele biba bì Fonishia bô bì Samalia le seņe ê bonyii bo mbee le bo jó le bonyii bò yaa nu ke Bojuu nu ε kumen wase. Ε bonyii bocii no yuuke nonen, lanlanje baay. <sup>4</sup> Ε bó ke ben gen fεse Jelusalem, ε kentaashε ke bonyii bo mbee le bô boom bo ntum e bo Jisos e noo bocee kentaashε ke jó fiisen bó. Ε bó see fiεε ficii ê bó no Nyo' se lemεε can yibole. <sup>5</sup> Geenεn, ε bonyii bo mbee le bomew bò to nu ten ê ηgoο Bofalasii le, ja we gay le, “Bó keņke ke keetfuusè bonyii bò yaa nu ke Bojuu yew, gaytè ε bó gεεle bonci bo Muses e.”

<sup>6</sup> No bó gay nonen, ε boom bo ntum e bo Jisos e bô bocee kentaashε bvuu shii keeley ente jo fiεε fidvu. <sup>7</sup> Ε bó ke she jeme gen ncejole, ε Bitanε leem we gay le, “Boom bo bwεεm e, ben kee le è to nu fwele ε Nyo' baa me ê ben ente le è nu diuw wεm e wvù bonyii bò yaa nu ke Bojuu nu ke eyuuke saaka we wvù jee, beņe wvú le. <sup>8</sup> Ε Nyo' wvù kee mvuntelem mvu bonyii le, duņce le wen nu ε fiisen bonyii bò yaa nu ke Bojuu, nya bó bô Keyoy ke Yuule lanlan no wvú to nyaε ê beene. <sup>9</sup> Wvú to baa duņci kejeey jeey beene ε bonyii bodvu ke. Wvú to nu ε ge ε mvuntelem mvubole no yuule njefo bó to nu ε lese

fitele yî Jisos e. <sup>10</sup> No fî nu nonεn, ben ε ghan nεε ε se no gomte keeshiike fitele fi Nyo' le, joo bvujite gεεle yî ηgoο bonyii bo mbee le, ε bvujite bvun to ghaw wase beene noo bo'icee cee bosεεbeene? <sup>11</sup> Fî baa nu λη κε. Beene nu ε bee λε Nyo' boysee beene ε è nu nje mboyma wvù Tata Jisos nu ε buw beene dvú. Ε è nu κε τεν ληληη no wvú boysee bonyii bò yaa nu κε Bojuu.”

<sup>12</sup> No Bita jeme ε mεse, ε bonyii bocii cife, mum no yeke no Banaban bô Baul fele no bó se ghane gεne fô bonyii bò yaa nu κε Bojuu le, ε Nyo' nyaa bó bô mvuηgay λε bó egeè mwεεm mvù duηci mvuηgay mvu Nyo' le bô mwεεm mvu diuw wvù yumεεn e dvú. <sup>13</sup> Ε bó jeme mεse, ε Jεm mum gay λε, “Boom bo bwεεm e, ben eyeke eyuw. <sup>14</sup> Semon be ε see wase ê beene no Nyo' to κεwεε duηce ten shiee we fô bonyii bò yaa nu κε Bojuu le, caw bomew ê bó εnte λε è nu bew bonyii. <sup>15</sup> Ε fιεε fî bonyii bo ntum Nyo' le to saηεε λene κε εκale kemwaan bô fi Nyo' to γεε. Bó to saη λε,

<sup>16</sup> ‘Kefew too lo kè me nu ηke enkase ento, enseyse yew Dawe yì nu ε gbwe wase. Me nu ηke en'yoo binffuy bidvu, é yí ekase eleem we.

<sup>17</sup> Nonεn, é kebese ke bonyii le emum egomte Tata, ε bonyii ban bocii nu bò yaa nu κε Bojuu bò me nu ε ncaw λε è nu bem bonyii.

<sup>18</sup> Fifin nu ε è jemyi Nyo', ε wvú to ge wase ε bonyii κιεε ε è bεε lo bvuyvuum e.’

19 Me ε no n'yεne fiem le fo beene enyaà ηγεω ê bonyii bò yaa nu κε Bojuu bò nu ε lese fitele yì Nyo' le κε. 20 Beene esaj κε ε è nu ηwa' fô bó le, egay le fo bó edieè mwεεm mvù bonyii nu ε ge bintaηe dvú fô bonyo' le κε, njefo è nu mwεεm mvu nnyεn e. Fo bó ekεηkè fiεε keege bô kenjaη κε. Fo bó edieè nyam yì nu se bó sele lo ελεμε ε buy κε. Fo bó edieè ελεμε ke nyam e κε. 21 Bó saη nonεn, njefo bonci bo Muses e ban nu ε bó to γεεyi wase ncejole mondvuum monciim ε bonyii yuuke, ε è nu κε bó bò bó taηke εben yéw bunle le εdiuw ε mbam e εcii.”

*Ε bó saη ηwa' fô bonyii bo mbee le bò yaa nu κε Bojuu*

22 Nonεn, ε boom bo ntum e bo Jisos e bô bocee kentaashe noo kentaashe ke bonyii bo mbee le kecii bee fifie, mum yen le fí jee le bó ebaa bonyii ê bó εnte etum é bô bo Banaban noo Baul eγεν Antiok. Ε bó mum baa Judas wvù diee diew dimew to nu le Basabas, bvuu baa ten Silas. Bonyii bo bofεε ban to nu bikuu εnte jo bonyii bo mbee le. 23 Ε bó saη ηwa' wvù bó nu etum bó dvú ε wvú nu le:

“Bese boom bo bwee wene le bò nu boom bo ntum e bo Jisos e bô bocee kentaashe gayte ben e bonyii bo mbee le bocii bò yaa nu κε Bojuu, bò nu ê kelaante kè Antiok e bô bò nu keba kè Silia le noo bò nu ê kè Silishia le. 24 Bese nu ε yuw le bonyii bomew nu ε buy ê bese εnte ε to ε no nyaa ηγεω, bvunse bvufee bvunεn bô n'yεεyi mvu se è tum bese bó ηkuuη. 25 Nonεn, bese ε mum ε shii

---

15:19 Gal 5:3    15:20 15:29; 21:25; 1Kol 8:1-13; 10:23-33; Lεw 18:6-18; Lεw 17:15; Lεw 17:10-14    15:21 13:15    15:22 11:18; 16:4    15:24 Gal 1:7; 5:10

bocii ε bee λε bó ebaa bonyii bomew etum fô ben e, é bó etoò bô bo Banaban noo Baul bò nu nsáa yese shém. <sup>26</sup> Bonyii ban nu ε bó ε yefe wase kpwe ye le nje lemme di Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le. <sup>27</sup> Bese ε mum ε tum Judas bô Silas λε bó eto ebvuu ejeme tən bô diuw fiεε fi nu ê ηwa' wvun e. <sup>28</sup> Bee bo Keyoy ke Yuule nu ε yεn λε fí baa jee keeyikε ben bô bvujitε bvumew efey bonci bo shiee le ban bò nu λε: <sup>29</sup> Fo ben edieè mwεεm mvudien mvù bó nu ε ge bintaje dvù fô bonyo' le κε. Fo ben edieè ελεμε ke nyam e κε. Fo ben edieè nyam yi nu se bó sele lo ελεμε ε buy κε. Fo ben eκεηkè fiεε keege bô kenjan κε. Ε ben lewte mwεεm mvun, tu ben gee λεη. Bó ε shεε wase.”

<sup>30</sup> Ε bó saη nonεn mum tum bonyii ba dvù ε bó bow dvù Antiok. Ε bó γεη, kum kentaashε ke bonyii bo mbee le ke jó kecii, nya ηwa' wvudvu ê bó. <sup>31</sup> Ε bó taη ηwa' wvudvu, ε saaka wvudvu λεese mvuntelem mvubole, ε bó yuw njoη baay. <sup>32</sup> Ε Judas bô Silas bò to nu bonyii bò seηe mwεεm mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi, nya bontefe nteen ê bonyii bo mbee le, ge ε bó no κεηke mvuηgay ê mvuntelem e. <sup>33</sup> Ε bó bosεn ce jó ntay. Ε bonyii bo mbee le ke ciinse bó ε bó no kaase bô nyεkeey tuu jim fô bonyii bò to tumεε bó le. <sup>34</sup> \* <sup>35</sup> Ε Baul bô Banaban bosεn ce Antiok ntay, ε bô bonyii bomew yeεyi bvuu fewci diεw Tata.

### *Ε Baul bô Banaban gawsεn*

---

**15:28** 10:19; 15:20; Luk 11:46    **15:32** 11:23, 27    \* **15:34** Boηwa' bo boyvuum bomew κεηke kencim ke 34, ε kí nu λε, “Geenen, ε Silas mεy fiew Antiok.”

<sup>36</sup> E kefew ke dioo gence, e Baul gay ê Banaban le, “Bee wo ekase etu jim eghan bilaante bì bee wo se fewci diew Tata bí le, eyen laa bonyii bo mbee le bo jó gee nee le.” <sup>37</sup> E Banaban mum no gomte keejo Jon Mak le bô bó eghane. <sup>38</sup> Geen, e Baul fañe yaa ekoonke le bó ejo wvú ke, njefo wvú to nu e cine bó le Bamfilia fañe yaa mese lene di bô bó to kenke ke. <sup>39</sup> E Baul bô Banaban ke she kicen baay, mum gawsen. E Banaban jo Maaku, e bô wvú ley nguw wvu ê joo, gen Sayblus. <sup>40</sup> E Baul caw fiew e è nu Silas. E bô wvú dioo nen'yi, e bonyii bo mbee le nya bó can Tata le e wvú buw bó bô nfi we. <sup>41</sup> E bó gen je biba bì Silia bô bì Silishia le, no ghane yvuwse mvuntelem mvu bintaashe bi bonyii bo mbee le.

## 16

### *E Timatio ley ngoo Baul bô Silas e*

<sup>1</sup> E Baul ghan gen buy ê kelaante kè Delbi le, ke ne gen ê ke Lista le. Wee ngoo Jisos mvu to nu Lista jodvu e diee nu Timatio, e bwee nu wee Juu, nu ten wee mbee, geen e ice to nu wee Glek. <sup>2</sup> Timatio wvun to nu wee e bonyii bo mbee le bocii bo Lista noo bo Ikonium bensee wvú. <sup>3</sup> E Baul no gomte keejo wvú le bô wvú eghanè, mum tfuse wvú yew. \* E wvú to tfuse wvú yew nonen, njefo Bojuu bocii bò to cee biba bidvu le to kee lo le icee Timatio to nu wee Glek. <sup>4</sup> E bó mum no ghane, gene ê bilaante

---

**15:37** 12:12    **15:38** 13:13    **15:39** 13:4    **15:40** 14:26    **16:1** 14:6; Lum 16:21; 1Kol 4:17; Fili 2:19; 2Tim 1:5    **16:2** 6:3; Fili 2:20, 22    **16:3** Gal 2:3-5; 1Kol 9:20    \* **16:3** Bó to tfuse Timatio yew wvu le è nulo é wvú efewci diew Nyo' ê Bojuu e bó yaa nyaake ke wvú no ice to baa nu wee Juu ke.    **16:4** 15:22-29



le, dioo gene no seje ê bonyii bo mbee le bonci bò boom bo ntum e bo Jisos e noo bocee kentaashe ke Jelusalem to shilee bee le bó egeelè. <sup>5</sup> Nonen, e bintaashe bi bonyii bo mbee le bidvu mum no temyi gene fwe fwe yî mbee le. E bonyii no biise bó le ediuw ecii.

### *E fiε diεwε εfilε le to fô Baul e Towas*

<sup>6</sup> E Baul bô ηgoo ye ne le bó egen efewce diεw Nyo' won wvù εsia le, e Keyoy ke Yuule tun. E bó mum len wase fey e è nu je keba kè Fligia bô kè Galëshia le. <sup>7</sup> E bó ke dioo gen buy mbew won wvù Misia le no gomte keeley gen keba kè Bitinia le, e Keyoy ke Jisos e bvuu tun. <sup>8</sup> Nonen, e bó mum fey won wvù Misia le, danşen gen ê kelaante kè Towas e. <sup>9</sup> E è ke no nu entan, e fiε diεwε εfilε le ne to fô Baul e. E wvù yen ê fiε fidvu le e wee mvu wvu Masedonia leeme leke wvù le, “Kee wo, lente ke eto Masedonia jan efi bese.” <sup>10</sup> No fiε fidvu to fô Baul e nonen, e bee bó † mum yen le Nyo' nu e duñce ê bese le bese egen efewce saaka we wvù jee won wvù Masedonia le. Kan mwaan, e bese mum seyse keegen jó.

### *E Lidia lese fitele yî Jisos e Filibi*

<sup>11</sup> E bese ne Towas, lente teytey ê ηguw wvu ê joo le, buşen Samotes. E bvù buy yuu e bese gen fwe buy Niabolis. <sup>12</sup> E bese ke ne fó len gen Filibi, e è nu kelaante ke ê keba ke fwe le Masedonia. ‡ Kelaante kedvu to nu wase ke bala bo Lum e. E bese ce jó yî

---

**16:5** 2:41    **16:6** 10:19    † **16:10** Luk wvù to sanşen ηwa' wvun to ley ηgoo bo Baul e Towas fen, e bô bó no lene.    ‡ **16:12** Masedonia to nu e bó e gaw biba binεw, e kin to nu ke fwe.

εdiuw e. <sup>13</sup> Ε è ke no nu diuu di mbam e, ε bese buy εlaante jodvu, γεν diuw joo le fô bese to kpawwci λε bvudvuu bvυ Bojuu le bvυ bunle le nu enu. No bese γεν, ε bokενεε bomew to tase wase fô, ε bese mum shii no jemyi ê bó. <sup>14</sup> Kpwoon mvu to nu fô yuuke τεν ε diee nu Lidia, ε wvú to ké no wvumte Nyo'. Wvú to buy ê kelaante kè Tayatila le, ε wvú to ké no geese kfuu ndvú yimi, ε yí nu κε yí γεεle lo, lumte. Ε Tata yene fitele fiew, ε wvú bee fiεε fi Baul to jemyi le. <sup>15</sup> Ε bó ke lese wvú bô bonyii bo ê wvú yew ê joo, ε wvú mum λκε bese gay λ, “Kee ben, é ben φεν nu ε γελ λ me nu ε nlese fitele fiem ficii yí Tata le, é ben to κε γεν ce ê me yew.” Ε wvú μεγ κε no nyεεyi nonεn, ε bese ke ghan bee γεν.

*Ε bó fen Baul bô Silas yew ncaw e Filibi*

<sup>16</sup> Ε è ke no nu diuu dimew ε bese dioo egεne fô bvudvuu bvυ bunle le, tasεn bee bo wan kpwoon mvu ε è nu nfwa. Wvú to κεηκε keyoy kemew yí ye le, ε è nu kè ké ge ε wee no nu wee diam. Bonyii bò to κεηκε wan kpwoon wvudvu to kawte bigew yí ye le naa ntay nje wvú to ké no seje mwεεm mvù nu ke ekooy. <sup>17</sup> Ε wan kpwoon wvudvu dioo γεn bee bo Baul e, mum no bii bese le wamte, gayte λ, “Bonyii ban nu bonyii bo lemme le bo Nyo' wvù nu Ekolε ke Mwεεm Mvunciim e, ε bó duηci je yí è nulo é ben eghan jó σε boy.” <sup>18</sup> Ε wvú ke ge nonεn buy εdiuw nteen, ε fi ke nε ton'γε Baul, ε wvú banke ye wam keyoy kedvu gay λ, “Me ηgayte ê wo ê diee di Jisos Klistu le, buyε yí wan wvun e.” Ε kí mum buy yí ye le κε sekedvu.

19 Ε bonyii bò to κηηke nfwa wvudvu yεn λε je bowen yi bigew nu ε yί ε ka wase, ε bó mum koo Baul bô Silas gufe γεν bô bó fwe dvu bocee won ya le fô bó to ké no saake bonsaw. 20 No bó γεν bô bó, leke fwe dvu bala bo Lum bò to saake bonsaw gay λε, “Bonyii ban nu Bojuu, ε bó nyaa ηγεω ê kelaante kesεse le. 21 Bó γεεyi bonyii bô nce wvù nci wese baa bee κε. Bese nu bonyii bo Lum, ε è yaa nulo é bese ebii nce wvudvu le κε.” 22 Ε kebombom ke bonyii le kè to nu fó mum tom bó, fente yί Baul bô Silas e. Ε bonyii bò to saake bonsaw ba mum saaye ndvú yί Baul bô Silas e, gay λε bó etam bó. 23 Ε bó looce tam bó ntay, jo bó γεν lese yew ncaw e, gay ê wee wvù to cεyte yew ncaw λε wvú ecεytè bó ntay. 24 No wvú yuw nonen, mum jo bó γεν fen naa ê kebuw ke ente le yew ncaw e, fen bikaa bibole ê difwan e.

25 Ε è ke no nu κε diεwe entan entelen e, ε Baul bô Silas bunlee yemte bensee Nyo', ε bonyii bo ncaw e yeke, 26 ε nshε nε σεσε shiw bô mvungay, ε yew ncaw shiw γεν buy yί kenffuy e. Kan mwaan, ε dew fwese yicii yene ye, ε boncaw feykεn yί bonyii bo ncaw e bocii. 27 Ε wee wvù to cεyte yew ncaw yidvu kamse, dioo yεn ε dew fwese nu ye, ε wvú mum no kpwaake λε bonyii bo ncaw e nu ε bó ε lewte wase. Ε wvú mum baa nyo ê ηku le λε wen eyu εkolε kew dvú. 28 Ε Baul wam foweewe gay λε, “Fo wo eyu εkolε kuw κε. Bese nu fen bocii.”

29 Ε wee wvù to cεyte yew ncaw wvudvu tee ε wee to bô ken'yeese, ε wvú lewte ley yew, γεν tum

ɛnvuw fwe dvu Baul bô Silas ciɪŋke bô nfan. <sup>30</sup> Ɛ wvú nɛ jo bó, buy bô bó ɛkfuŋ, bife ê bó lɛ, “Bo'icɛm, è nulo é me enge nɛɛ nɛɛ mboy.” <sup>31</sup> Ɛ bó tfuse ê wvú lɛ, “Lese fitele yî Tata Jisos e, é ben ɛ bonyii bo ê wo yew ke emum eboy.” <sup>32</sup> Ɛ bó mum fewcɛ saaka wvu ɛkumɛ Tata ê bô bonyii bo ê wvú yew. <sup>33</sup> Ɛ wvú ke jo bó kɛ ɛntaŋ jodvu, cukɛ bilɛmte bibole. Kaŋ mwaan, ɛ bó mum lese wvú bô bonyii bocii bo ê wvú yew ê joo. <sup>34</sup> Ɛ wvú mum jo bó, ɛ bô bó ben ê wvú yew, ɛ wvú nya mwɛɛm mvudien ɛ bó die. Ɛ bô bonyii bocii bo ê wvú yew mum no lanlanje lɛ bó nu ɛ lese wase fitele yî Nyo' le.

<sup>35</sup> Ɛ ɛkfuŋ ke buy yuu, ɛ bala bo Lum ba bô to saake bonsaw tum bonyii bo nci le lɛ bó egɛn egay ê wee wvú cɛyte yew ncaw wɛ lɛ wvú ebvuse bonyii ba é bó egɛnè. <sup>36</sup> Ɛ wee wvú to cɛyte yew ncaw wvudvu mum gɛn yɛn Baul e, gay ê wvú lɛ, “Bala nu ɛ ciinse ntum lɛ me embvuse ben, é ben egɛnè yî nyɛkeey e.” <sup>37</sup> Geenɛn, ɛ Baul gay ê bonyii bo nci le ba lɛ, “Bó se nu ɛ tam bese ya le sɛ bó nu ɛ yaw wase ɛ saw nsaw wese ŋkuuŋ, ɛ bese nu kɛ tɛn bonyii bo Lum, ɛ bvuu ɛ fen bese yew, ɛ no duu keseen lɛ bó ebvuse bese ɛjim ɛjim nɛɛ le? Kɛ è nulo é fí ekooy kɛ. Ɛ nu ke eto kɛ bala bodvu fɛn sɛ bvuse bese.”

<sup>38</sup> Ɛ bonyii bo nci le ba kase tu jim see ê bala bo Lum ba no Baul jeme. Ɛ bó yuw lɛ Baul bô Silas nu tɛn bonyii bo Lum, mum no fane. <sup>39</sup> Ɛ bó mum to ku can ê bó, bvuse bó yew ncaw e, ciinse bó, lɛkɛ lɛ bó enɛ ɛlaante jodvu. <sup>40</sup> Ɛ Baul bô Silas buy yew ncaw e, gɛn yew dvu Lidia ɛ bonyii bo mbee le nu dvú, ɛ bó tefe bó mum nɛnɛ jó.

# 17

## *Ɛ Baul bô Silas γεν Τεsalonika*

<sup>1</sup> Ɛ Baul bô Silas mum no γενε, fey ê bilaante bî Amfibolis bô Abolonia le, danſen γεν buy Τεsalonika. Ɛ yew bunle Bojuu to nu jó. <sup>2</sup> Ɛ Baul mum γεν ley yew bunle le κε no nce we to ké no nu, no too jemyi ê bonyii dvú yî εdiuw ε mbam e eta, duŋci fiεε ficii ê Nwa' Nyo' le. <sup>3</sup> Ɛ wvú no duŋci jó, cεeyi le Mboyse wvú Nyo' to kawεε to κεŋke keeke eyen ηγεw, ekase ebuy yî kpwe le. Ɛ Jisos wvun wvú wen fewci εκumε wvú nu Mboyse wvudvu. <sup>4</sup> Ɛ bonyii bomew yuw nonen, bee bene Baul bô Silas e. Ɛ Boglek bomew bô to wvumte Nyo' noo bokεε bo baay baay bomew bee ten nteen. <sup>5</sup> Geenε, ε Bojuu bomew mum no bene kendoŋ bô Baul noo Silas, kum bonyii bomew bô to gbwayte εcici ε bô bó taasε kebombom e, κεw diuw εlaante. Ɛ bó mum nε γεν ηgoy yew Jason le bó gomte Baul bô Silas keebvuse enya ê bonyii εκfuŋ. <sup>6</sup> Ɛ bó dioo gom ηkuuŋ, mum gufe Jason bô bonyii bo mbee le bomew γεν bô bó fwe dvu bocee ntεw, no wamte gayte le, “Bonyii ban nu bô ghane banſe won ε wvú tuu ncine, ε bó ε to wase ε buy jan, <sup>7</sup> Jason ε fiisεn bó ε γεε yew dvu wvú. Bó bocii ηgoyte bonci bo Nfon wvu Lum e, duu le Nfon wvumvu nu dvú ε diee nu le Jisos.” <sup>8</sup> Ɛ bocee ntεw bô bonyii yuw nonen, nε no wεwte lo. <sup>9</sup> Ɛ bó mum kan ε Jason bô bonyii bo mbee le nya bigew le é fí

---

**17:1** 1Τεs 2:1-2    **17:2** 9:20; 13:5, 14, 44; 14:1; 16:13; 17:10, 17; 18:5, 26; 19:8-9; 28:17    **17:3** 3:18    **17:4** 13:50; 16:14; 17:17  
**17:5** Lum 16:21    **17:6** 16:20    **17:7** Luk 23:2; Jon 19:12

ke bvuu kooy lo, bó saa etfuse bigew bidvu ê bó ke. E bó mum cine bó le e bó no gene.

### *E Baul bô Silas gen Bêlia*

<sup>10</sup> E ekfunj ke dioo jiiim, e bonyii bo mbee le jo Baul bô Silas ciinse e bó no gene ê kelaante kè Bêlia le. No bó ley jó, gen yew bunle Bojuu le. <sup>11</sup> Bojuu bo jó to nu bonyii e bó kee fiεε fele bo Tesalonika, njefo bó to nu e looce fiisen n'yεεyi bô shiee, no taasse Nwa' Nyo' ediuw εcii keeyen laa mwεεm mvù Baul yεεyi bó dvú nu keεεy ε. <sup>12</sup> E bó mum bee diεw Nyo' le nteen. E bokεε bo baay baay nteen bò to nu Boglek noo bolemse nteen bò to nu ten Boglek bee ten. <sup>13</sup> Geenεn, e Bojuu bo Tesalonika ke yuw ε Baul nu e gen wase e no fewci diεw Nyo' Bêlia, e bó mum gen ten jó, beyse kebombom ke bonyii le e bó kew mvunlaa. <sup>14</sup> E bonyii bo mbee le mum gay lo ê Baul kanj mwaanj ε wvú gen diuw joo yi baay e. Geenεn, e Silas bô Timatio shεε Bêlia. <sup>15</sup> E bonyii bò to genεε keeciinse Baul, gen buy Aten mum cine wvú le. E bó dioo tuu jim, e Baul tum bó le bó egen tefe ê Silas bô Timatio le bó emom ke le ebi wen e cekey.

### *E Baul no nu Aten*

<sup>16</sup> E Baul mum no cεyte Silas bô Timatio Aten. E wvú ke dioo ghane jó, yen e kelaante kedvu e yiηsen lo bô mvumooso. E fí shiw fitele fiew. <sup>17</sup> E wvú mum gen yew bunle Bojuu le, jeme bô bó noo bonyii bò to yaa nu ke Bojuu bò to bunlee ten Nyo' dvú. E wvú bvuu no jemyi ten ediuw εcii ya le bô bonyii bò to ké ne to fó. <sup>18</sup> E bonyii bo n'yεεyi le

---

**17:10** 17:2    **17:11** Jon 5:39    **17:12** 11:18    **17:13** 14:5, 19;  
1Tes 2:14-16    **17:17** 17:2, 4    **17:18** 4:2; 1Kol 1:22

bomew bò bó to teŋe ɛ Ebikolian noo bò bó to teŋe ɛ Sitoyik ke ne to keebew ten mbew hô bo Baul. No Baul to fewci ekume Jisos noo mbuy wvu yî kpwe le, ɛ bomew mum no biite ɛ, “Keyuŋ kin se kumte diuw ɛ la le?” ɛ bomew no duu fibole ɛ, “Fí yen'yi nen ke diewe wvú fewci ekume bonyo' bo bonyii bomew e.” <sup>19</sup> Nonen, ɛ bó mum jo Baul ɛ hô bó gen fô nshii wvù bó teŋe ɛ Aleobagus e, \* gay ê wvú ɛ, “Bese gomte keebvuu eyuw ekume n'yeyi wvu fwe wvun wvù wo too dvú laa wvú nu ɛ la ɛ. <sup>20</sup> Wo jemyi mweem mvumew ɛ bese ke baa yuw wase ke. Nonen, bese ɛ no gomte keekiɛ kenya kedvu.” <sup>21</sup> (Bonyii bo Aten noo botolo bo jó to ké no nu ke fibole keeshee yuuke ɛ è nu mweem mvu mvunfem, jemyi ekume mvú.)

<sup>22</sup> ɛ Baul mum leem fwe dvu nshii Aleobagus wvudvu, gay ɛ, “Bonyii bo Aten, me n'yene ɛ ê jé le yicii nu ɛ ben wvumte bonyo' baay. <sup>23</sup> Me njemyi nen, njefo me nse nghane ɛlaante jonen, ɛ ndioo ntaale mondvuum mò ben bunlee bonyo' mó le, ɛ n'yen ketan ke ncese le kemew e ɛ bó ɛ san yî dvú le ɛ, ‘Fô nyo' wvù bó baa kee le ke.’ Nyo' wvudvu wvù ben bunlee, wvù bó baa kee ke, nu wvú wvù me nu enfewe ɛ ben keseen. <sup>24</sup> Nyo' wvudvu wvun nu wvù to bomɛɛ won wvun hô mweem mvunciim mvù nu yî dvú le. ɛ nu wvú Nfon ɛbulɛ hô nshɛ, ɛ ke wvú ké no cee yéw ncese yì è bom bonyii le ke. <sup>25</sup> Ke wvú tane fiɛ fimew fi wvú taale ɛ wee elem fô wvú le ke, njefo è nu wvú wvù gee ɛ bonyii bocii yoyte, nu dvú, keŋke fiɛ ficii fi bó shieele.

---

\* **17:19** Nshii wvun nu fô bó to ké no seysee mweem mvu ê kelaante kè Aten e, bvuu saake bonsaw fó. **17:24** 7:48; Mben 146:6; 1Bfn 8:27 **17:25** Mben 50:9-13

<sup>26</sup> Wvú to nu ε ge ε dikfuu di bonyii le dicii buy yí wee mwaan e no nu yí εkolε ke nshε le. ε wvú se ge nonεn, nu ε wvú to seyse wase kefew kè bó nu ke enu dvú, noo bidwee bi mondvuum mò bó nu ke eceè mó le. <sup>27</sup> Wvú to ge nonεn, wvu le bonyii ke eghaale, gomte wvú laa bó nu ke eyuu eyen wvú le le. Geenεn, ε κε Nyo' yaa cim nu ncejole fô wee mvu beene le κε. <sup>28</sup> Fifin nu κε ληληη no wee mvu to jemyεε wase le,

‘ε nu wvú wvù gee ε beene se cee, λene,

bvu nu no beene nu.’

ε wee wene binfe mvu to jeme wase ten le,

‘Beene nu naa boom bew’.

<sup>29</sup> No beene nu boom bo Nyo' le nonεn, fo beene ekpwaakè le Nyo' fieesene fiεε fi è seyse wee bô bvufee bwew, ε tfuy bô ketwaa ke bigew e, κενεε ε kene lo bô τε κε. <sup>30</sup> ε to nu kefew kè bonyii to beε kenjiwe le, gee mwεεm mvù befe mvun, ε Nyo' cin'yi dvú. Geenεn, keseen nu ε wvú gayte le bonyii bocii ekumen mvuntelem mvubole. <sup>31</sup> Bó ekumen njefo wvú nu ε gee diuu di wvú nu ke esaw won tfuu bii keceey e. Wvú nu ε baa wase wee we wvù nu ke esaake. Fifin nu ε wvú dunce wase ê bonyii bocii le è nu keceey no wvú to bvuseε wee wvudvu yí kpwe le.”

<sup>32</sup> No Baul jeme nonεn, ε bó yuw ε wvú ε ben ekumε mbuywvu yí kpwe le, ε bonyii bomew nε no kiele lo wvú. ε bomew gay fibole le, “Bese gomte keeke ebvu eyuw ekumε fiεε fi wo jemyi fin.”

<sup>33</sup> Nonεn, ε Baul mum buy cinε bó le. <sup>34</sup> Geenεn,

**17:26** Dito 32:8; Job 12:23

**17:27** Yεsa 55:6

**17:28** Keη 1:27

**17:29** 19:26; Yεsa 44:9-20

**17:30** 14:16; Lum 2:4

**17:31** 3:15;

10:42



ε bonyii bomew bee fiεε fi wvú to jemýi le, bene wvú le. Wee mvu bó le to nu Dionisius wvú to nu wee nshii Aleobagus, ε mvu nu kpwoon ε diee nu Damalis noo bonyii bomew ten.

## 18

### *Ε Baul γεν Kolen*

<sup>1</sup> Ejim jodvu, ε Baul nε Aten γεν ê kelaante kè Kolen e. <sup>2</sup> No wvú γεν jó, ε bô wee Juu mvu tasen ε diee nu Akpwila, ε bó to boke wvú Bontus. Akpwila bô Blisilia wvú kpweεse to beε nε ke lo Itali, njefo Klawdius wvú Nfon wvu Lum to nu ε bvuse sa' le Bojuu bocii ebuy jó. Ε Baul ke laa ghane ê bó le, <sup>3</sup> dīoo yεn le bó seysee jéw yi bó saanke cún dvú, ε è to nu ke ten lemme di wvú wvú Baul to cee nje dí, ε wvú mum no cee fó, ε bô bó lemte. <sup>4</sup> Ε ké dīoo nu εdiuw ε mbam e ecii, ε wvú no gene yew bunle le, jemýi bô Bojuu noo Boglek dvú, momte keege le bó ebee fiεε fi wvú to yeεyi le.

<sup>5</sup> Ε Silas bô Timatio ke dīoo nε Masedonia to, ε Baul mum jo kefew kew kecii no fewci ε è nu diεw Nyo', duŋci ê Bojuu le Mboyse wvú Nyo' to kawεε nu Jisós. <sup>6</sup> Geenεn, ε Bojuu bodvu ke nε no kicine fiεε fi wvú to jemýi, nan'yi wvú. Ε wvú mum yeεse ndvú ye gay ê bó le, “Kpwe yene enù can yene le. Ke me ηκεηke εbo fó ke. Ε kew yi keseen e, me nu enγenè wase ε è nu ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu le.” <sup>7</sup> Ε wvú mum cinε bó le, buy γεν no cee wase ε è nu bô wee mvu ε è yaa nu wee Juu ke, ε wee wvudvu to ké no wvumte Nyo'. Diee diεw to nu Titius Justus,

---

**18:2** Lum 16:3; 1Kol 16:19; 2Tim 4:19    **18:3** 20:33-34; 1Kol 4:12; 9:12-18; 1Tes 2:9; 2Tes 3:7-9    **18:5** 11:18    **18:5** 3:26; 5:42    **18:6** 13:51; 20:26

ε la diew nu mbew yew bunle le. <sup>8</sup> Ε Klisbus wvù cee εκολε yew bunle bô bonyii bocii bo ê wvù yew ke lese fitele yî Tata le. Ε bonyii bo Kolεn nteen no yuuke no Baul fewci εκυμε Jisos, beje, ε bó mum leese bó ê joo.

<sup>9</sup> Ε è ke no nu εταν jomew, ε Tata jeme ê Baul ê fiεε diεwε εfiεε le le, “Fo wo efanè κε, è fewci κε diεw yem gene dvú. Fo wo ke elu dvú κε, <sup>10</sup> njefo me nu bee wo, ε κε wee yaa nu naa dvú wvù nulo ege fiεε bô wo κε. Bonyii bem nu ê kelaante kin e nteen.” <sup>11</sup> Nonεn, ε Baul mum no nu jó yî kelum e kecile bô kenγawτεn, γεεyi bonyii bô diεw Nyo'.

<sup>12</sup> No Baul to nu jó, ε Galio ke dīoo nu wee sa' wvu ê keba kè Akεya le, ε Bojuu baance ye koo wvù γεν bô wvù yew nsaw e, <sup>13</sup> jeme ê Galio le, “Wee wvun momte keebaηse bonyii ε bó bunlee Nyo' ê je mi le jεey se è nu no nci gomte.” <sup>14</sup> Ε Baul ke nε le wen ejemyi, ε Galio nε jeme ê Bojuu ba le, “Bojuu ben eyuw, é fiεε fin be nu fiεε fimew fi befe ε wee wvun ε ge, κεnεε nci mvu ε wvù ε ηgoy, tu me mbe ε ηkuu shém ε n'yekε fiεε fi ben jemyi. <sup>15</sup> Geenεn, no fiεε fin nu κε mbew εκυμε díεw bô εdiee noo bonci bonεn, ben eseysel ebenεben. Κε è yaa nulo é me ensaw fifin fiεε κε.” <sup>16</sup> No wvù jeme nonεn, mum kuη bó ε bó buy yew nsaw e. <sup>17</sup> Ε bó bocii mum nε ley yî Sostenes wvù to nu cee εκολε yew bunle le, mum suη wvù fwe dvu yew nsaw. Ε Galio fanε yaa kpwe lo fiεε fó κε.

### *Ε Baul tu jim Antiok*

18 Ejim jodvu, ε Baul bvuu ce Kolεn bō bonyii bo mbee le yī εdiuw e nteen, ke mum nε cine bó le ε bō bo Blisilia noo Akpwila ley ê ηguw wvu ê joo le keegeεne Silia. Ε bó σε nε Σεηκλια fō bó to leyεε ê ηguw e, ε Baul mvu εκολε nje ηkawma wvù wvú to gee fō Nyo' le. 19 Ε bó no gene, ke γεν buy Efesus, ε Baul cine Blisilia bō Akpwila le jó, yaw γεν fiew ε è nu yew bunle Bojuu le, jeme ê Bojuu dvú. 20 Ε bó ke λεκε λε wvú ebvuu ece ke bō bó εdiuw nteen, ε wvú tun. 21 Geenεn, ε wvú ke dīoo nen'yi, gay ê bó λε, “Me nu ηke enkase ento ê ben e é Nyo' fen ε bee.” No wvú gay nonεn, mum ley ê ηguw e nε Efesus.

22 Ε ηguw ke γεν buy Kaysalia, ε Baul buy, ben γεν gay kentaashε ke bonyii bo mbee le Jelusalεm, mum nε bow Antiok. 23 Ε wvú ke ce jó ε kefew gence, mum kase nε no λεne fele ê biba bì Galεshia bō Fligia le, yvuwse mvuntelem mvu bonyii bo mbee le bo jó.

### *Ε Abolos fewce diεw Nyo' Efesus*

24 Ε wee Juu mvu ke nε to Efesus ε diee diεw nu Abolos, ε bó to boke wvú Aleksandia. Ε to nu wee ε wvú kee njeme, bvuu kee Nwa' Nyo' ntay. 25 Bó to nu ε γεεyi wase wvú bō Je yī Tata duηci, ε wvú mum no fiee lo bō n'γεεyi wvu εκυμε Jisos, γεεyi bonyii λεη. Geenεn, wvú to kee ke ε è nu fieε fī Jon to fewci leese bonyii ê joo. 26 No wvú to toε Efesus, mum κew no γεεyi bonyii yew bunle le yaa fane ke. Ε Blisilia bō Akpwila ke yuw no wvú γεεyi nonεn, mum jo wvú, γεν bvuu yuuse wvú ntay εκυμε Je yī Nyo' duηci.

27 Ε Abolos ke nε kpawawε ε wen enu elente egen keba kε Akεya le. Ε bonyii bo mbee le bo Efesus mum ficε wvú, san ηwa' ê ηgoo bonyii bo mbee le bo Akεya, tomte ε wvú ke díoo ε fεse ε bó fiisen wvú. Ε wvú ke gen jó, fi bonyii bo mbee le ntay, ε bonyii ban nu bò Nyo' to nu ε buw bó bô mboyma, ε bó lese fitele yî Jisos e. 28 Ε wvú no beeke mbew bô Bojuu ya le ε ε yaa nu wvu wεε kε, soo bó, duñci ê Nwa' Nyo' le ε Jisos nu Mboyse wvú Nyo' to kawεε.

## 19

### *Ε Baul gen Efesus*

1 Ε to nu seke Abolos to nu Kolen, ε Baul ke jo je yi ente ente ê biba bì wvú to lene jó le, fεse Efesus. No wvú fεse jó, yen ηgoo bonyii bo mbee le bomew e, 2 bife ê bó le, “Keyoy ke Yuule to nu ε to yî yene le seke ben to leseε fitele yî Jisos e?” Ε bó tfuse le, “Bese ke baa yuw wase le fiεε fimew nu Keyoy ke Yuule kε.” 3 Ε Baul bife le, “Ε ε fen nu nonen, tu bó to lese ben ê joo nje la?” Ε bó tfuse le, “Bó to lese bese ê joo bii no Jon to fewci.” 4 Ε Baul mum gay ê bó le, “Jon to leese bonyii ê joo, keeduñce le bó nu ε kumen mvuntelem mvubole, ε wvú to gayte le bó ebee ε ε nu wee wvú too ê wen εjim e, ε wee wvú wvú to gayte nu Jisos.” 5 Ε bonyii bodvu yuw no Baul gay nonen, ε bó mum lese bó ê joo ε ε nu wase ê diee di Tata Jisos e. 6 Ε Baul gεε can yî bó le, ε Keyoy ke Yuule mum to yî bó le. Ε bó mum nε no jemyi díew yî bó yaa kee kε, bvuu senje ê bonyii mwεεm

mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi. <sup>7</sup> Bonyii bodvu to nu wee diεwε yuufe ncow bofεε le.

<sup>8</sup> ε Baul mum no nu κε Efesus, gene yew bunle le yî kee le tε, jemyi ê bonyii dvú yaa fane κε. ε bô bó no beeke mbew, ε wvú momte keege le bó ebee fiεε fi wvú jemyi ekumε bvunfon bvú Nyo' le. <sup>9</sup> ε bonyii bomew tεme bikuu faη keebē, mum no jemyi díεw yî befe ê bonyii εjise ekumε Je Tata. ε Baul mum cinε bó le, jo ηgoo bonyii bo mbee le, ε bô bó gen wase ε è nu yew n'yεεyi yi Taylanus e, no jemyi ê bó dvú εdiuw εcii. <sup>10</sup> ε Baul ge nonεn yî bilum e bifεε. Nonεn, ε Bojuu noo Boglek bocii bo woη wvù Esia jodvu le yuw diεw Tata.

*ε boom bo Sikεfa le no bejene Baul*

<sup>11</sup> ε Baul no nu, ε Nyo' gee, ε wvú gee binghaw bi mwεεm e ε è nu lo bi diuw wvù yumεεn e. <sup>12</sup> Bó to ké joo κε naa fiεε fiew fi ye le diεwε fincake fi ndvu le, κεnεε ndvu ye lemme, egen ekum wee kencεm e dvú, ε wvú mum bonεn lo, é è nu wvù κεηke keyoy kè befe yî ye le, ε kí buy.

<sup>13</sup> ε Bojuu bomew bò to ké no ghane bvuuuse biyoy bì befe yî bonyii le, ke mum nε no momte keetenε diee di Tata Jisos e sε bvuuuse biyoy bidvu. ε wee ké nε mum gay ê keyoy kè befe le, “Me mbvuuse wo ê diee di Jisos wvù Baul fewci le.”

<sup>14</sup> Bonyii bò to momte fiεε fidvu to nu bosoooshiwiy, ε è to nu boom bo Sikεfa wvù εkolε ke bocee ncese Bojuu le. <sup>15</sup> ε keyoy kè befe ke bife ê bó le, “Me ηkee Jisos, ηkee tεn Baul, ben nu finεn baa?” <sup>16</sup> ε wee wvù keyoy kè befe kedvu to nu yî ye le mum fεnte

lo yî bonyii bodvu le, gowse bó kuse, ε bó fεε lo buy yew dvu wee wvudvu nu wase binyi bincimte bô bilēnte ye le.

17 Ε Bojuu bô Boglek bocii bô to cee Efesus yuw ekumε fiεε fidvu, no fane. Ε bonyii mum no wvumte diee di Tata Jisos e fesene lo. 18 Ε bonyii nteen bô to nu wase bonyii bo mbee le no too seņe bvuu bwaashi mwεεm mvu εjiwε le mvù bó to gee. 19 Ε bomew nteen bô to gee nfim, baance boņwa' bobole bo nfim e, to dvú, ton ê bonyii εjise. Ε bó taη kpaw boņwa' bodvu bocii, ε wvú buy εjise bigew bontfuke mbaanshen (50,000). \* 20 Nonεn, ε mwεεm mvun ge ε diεw Tata no leyte ê mvuntelem mvu bonyii le bô mvungay, saanĵkene ĵene lo fwe fwe.

### *Ε bonyii kεw mvunlaa Efesus*

21 Ε è ke no nu εjim jodvu, ε Baul yεn le wen nu eĵen Jelusalem, ε wen nu dioo ĵene, efey je biba bî Masedonia bô Akεya le. Ε wvú bvuu no gayte le, “Me nu ηke endioo ε ηĵen ε mbuy Jelusalem, eηkeηke keeηĵen ten embuy Lum.” 22 Ε wvú mum yaw tum bonyii bofεε, Timatio bô Elastus bô to fici wvú, ε bó ĵen fwe Masedonia. Ε wvú shεε bvuu ce Esia caan.

23 Ε è no nu ke kefew kedvu le, ε mvunlaa nε kεw Efesus ekumε Je Tata ε è yaa nu mvu wεε ke. 24 Cee εlamε mvu to nu jó, ε diee nu Demitiyus, ε wvú to ké no tfuyte mwεεm mvù fieesene yew ncese nyo' wvù bó teņe le Atemis. † Lemme didvu din to ké

---

**19:17** 5:11 \* **19:19** Bigew bin to nu ε jise dimwaanĵ nu nlawma wee lemme yî diuu le. **19:20** 2:41 **19:21** 23:11; Lum 1:10, 13 **19:23** 9:2; 2Kol 1:8 **19:24** 16:16 † **19:24** Atemis to nu nyo' ηĵu fô Boglek e.

no too bô bigew fô bonyii bô tone εlamε le ε è yaa nu bi wεε κε. <sup>25</sup> Ε Demitius mum kum bonyii bô to tone εlamε bocii noo bonyii bô to lemte kfuu didiε lemme, ε bó tase. Ε wvú gay ê bó le, “Boom bo bwεεm e, ben kee lo le lemme din nu ε beene ηole bigew yî dvú le. <sup>26</sup> Ben ε no yene bvuu yuuke fiεε fi fimbwε fi Baul fin gee. Wvú ghane gayte le κε bonyo' bô bó kene lo bô can yaa nu bonyo' κε. Wvú nu ε ge wase nonεn, ε banke bvufee bvuu bonyii le nteen Efesus jan, ε no banse wase ten bvuu bonyii bo Esia le bocii ε bó beje wvú le. <sup>27</sup> Me n'yene le lemme disεεbeene din nu ekeηke diee di befe. Ε κε è meγ nonεn κε, yew ncese nyo' wvu baay wvú kpwoon wvú Atemis nu ke etu fiεε fi εcici. Ε fi kooy lo nonεn, tu bó ε shoose wase nyo' wvu baay wvun wvú nu ε bó wvumte Esia jocii, ε ekole ke nshε le kecii wvumte ten.”

<sup>28</sup> No bonyii bodvu yuw nonεn, ε mvuntelem bente lo bó. Ε bó mum κεw no wamte, gayte le, “Atemis wvu Efesus nu nyo' wvu baay.” <sup>29</sup> Ε kelaante kedvu kecii mum bvun. Ε kebombom ke bonyii le kè to taseε mum ley yî Gayus bô Alistakus e, ε è to nu bonyii bo Masedonia bô to lene bô bo Baul, gufe γεν bó bó yew nshii noo bondvum e. <sup>30</sup> Ε Baul no gomte keeley γεν fwe dvu kebombom kedvu, ε bonyii bo mbee le tun. <sup>31</sup> Ε bonyii bomew bo baay baay bo jó bô keηke won bô to nu nsáa ye, bvuu ciinse ntum fô wvú le leκε le fo wvú emom lo etome ekale dvú κε. <sup>32</sup> Ε kebombom kè to taseε kedvu mum nε bvun no wamte κε lo nεw nεw. Ε bomew wamte fin fiεε, ε bomew wamte fifi. Ke bonyii nteen to cim kee fiεε fi bó to taseε fó nje

fi ke. <sup>33</sup> E Bojuu mum jo Elɛksanda fese fwe dvu kebombom ke bonyii le, e bonyii bomew yen mum no kpwaake le wvú kee fiεε fó. E wvú mum no cici bonyii bô kebo keetanɛ diuw we. <sup>34</sup> E bonyii bodvu ke dīoo kiεε le Elɛksanda nu wee Juu, e bó bvuu mεse no wamte lo gɛne fwe yî wee le mwaan, gayte le, “Atemis wvu Efesus nu nyo' wvu baay.” E bó ke wam nonɛn, gɛn buy bontam bo kefew e bofεε.

<sup>35</sup> E wee nsan wvu εlaante jodvu ke nε ci bó, e bó lu bô diuw. E wvú bife ê bó le, “Bonyii bo Efesus, wee nu dvú wvù maa le ke è kɛɛke beene bo Efesus jan yew ncese nyo' wvù Atemis noo tɛ di nyo' le di to gbweε fowe le? <sup>36</sup> No wee nu sɛ wvú nu dvú wvù nulo ekicɛn fifin, tu ben bee keelaame, saa eyunɛsene nɛn ke. <sup>37</sup> Ben e to bô bonyii ban fɛn sɛ bó nu e con fiεε yéw bonyo' le, kɛnεε e jeme díεw yì befε ekumε nyo' wesebeene wvù kpwoon wvun ŋkuun. <sup>38</sup> E Demitius bô bonyii bew fɛn kɛɛke nsaw bô wee, tu εdiuw e nsaw nu dvú yò è nulo é bó egɛn eyɛn bonyii bô saake bonsaw e, é bó bó esaw. <sup>39</sup> E fiεε fimew fɛn bvuu nu dvú fele fin fi ben gomte, tu bó nu ke etaa εnte jodvu fô nshii bocee ntεw e. <sup>40</sup> Me njemyi nɛn, njefo me n'yene le fiεε fi εben fin nu elese beene diuw e le beene nu e kεw mvunlaa. E fí kooy nonɛn, beene saa ekɛɛke fiεε fi lɛɛn fi bó etfuse ke.” <sup>41</sup> No wvú jeme nonɛn, mum gay e kebombom kedvu tawse.

## 20

### *E Baul gɛn Masedonia noo Glee*s

<sup>1</sup> E mvunlaa mvù to nu Efesus ke lɛɛtɛn, e Baul tee ŋgoo bonyii bo mbee le, tefe bó mum gay bó



le no gene Masedonia. <sup>2</sup> E wvú gen, ghan biba bi jó le, yvuwse mvuntelem mvu bonyii bo mbee le ntay, mum danşen gen Gleeş, <sup>3</sup> ce jó kee te. E wvú ke ne no nu le wen nu e gen eley ngu wvu ê joo e gen Silia, mum yuw le Bojuu nu e gbwe wvú ê je. E wvú mum yen le è jee le wen ekase etu jim je Masedonia. <sup>4</sup> Wvú to lene bô bô Sobata wvú waa Bilus wvu Belia, noo Alistakus bô Sekundus bo Tesalonika, noo Gayus wvu Delbi, noo Timatio, noo Tikikus bô Toofimus bô to nu bonyii bo Esia. <sup>5</sup> E bonyii ban mum gen fwe no ceyte bee bo Baul Towas. <sup>6</sup> E Nkaw Bled wvú bó baa ge Fintunşen jó ke fey, e bese ley ngu Filibi, jo ediuw etin bene bó le Towas, e bee bó ce jó ediuw esooshwi.

*E Baul bvuu ghan kentaash e ke Towas*

<sup>7</sup> E è ke no nu diuu di fwe yî kema le, e bee bo kentaash e tase fokişguu keeguuten bled. No Baul to nu keebuy ne fò bvú e yuu, e wvú mum kew no jemyi ê bó, ke jeme gen buy entaş entelen. <sup>8</sup> Bee bó to nu e è nu ê kebuw ke yew e ke ewe le, e bin'yese baa dvú nteen. <sup>9</sup> E cuwee mvu wvú diee to nu Yutikus e shii yî ntoo yew e. E wvú ke ne kew no leete no Baul to jemyi ke gene lo. E nyii ke dío gooke wase lo wvú, e wvú mum ne fó gbwe ekuse, e fó to nu binşente bi yew e bitete e kew fokuse. E bó gen jo e wvú e kpwe wase. <sup>10</sup> E Baul shii gen ngvuum ê wvú ewe, bam wvú gay ê bonyii le, “Wvú bee dvú, fo ben ebuukè ke.” <sup>11</sup> E Baul ke kase ben ê kebuw ke ewe kie le, guse bled die, se bvuu kew no jemyi, ke jeme e bvutfuu ghan yuu e wvú mum ne. <sup>12</sup> E

bonyii ke jo cuwee wε kfulε bô wvú fô yew e ε wvú nu wum, ε mvuntelem lεεten bó baay.

*ε Baul nya ntefe ê bocee kentaashε ke Efesus*

<sup>13</sup> ε bese ke ley ηguw wvu ê joo, γεν Asos, no Baul to seyseε wase le è nu jó jò bese nu ke ejo wen. Wvú to gay nonen, njefo wvú to gomte keelen fokuse.

<sup>14</sup> ε wvú ke kooce bese le Asos, ε bese mum jo wvú ê ηguw e, ε bee bó γεν buy Mitilin. <sup>15</sup> ε bese ke ne fó ê ηguw e, ε bvú buy yuu, ε bese fεse mbew Kios e, fey, ε bvú bvuu buy yuu, ε bese fεse Samos, bvuu fey, ε bvú bvuu buy yuu, ε bese ley Miletus. <sup>16</sup> Bese to lene nonen, wεmte lo Efesus njefo ke Baul to gomte keejewse kefew Esia ke. Wvú to gene cekey cekey laa è nulo é wen ke enu Jelusalem diuu di Nkaw Bentekos e le.

<sup>17</sup> No bese ley Miletus, ε Baul ciinse ntum fô bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Efesus e le bó eto eyen wen e. <sup>18</sup> ε bó ke to, ε wvú jeme ê bó le, “Ben kee no nce wεm to nu beene ε kew yî diuu di fwe di me nto ntomyεε ekale yî nshε yi Esia le. <sup>19</sup> Me nto nu ε nshike ekole kem, no nlemte fô Nyo' le bô misem ejise. ε me mbvuu n'yen bonjεw ê jé le nteen no Bojuu to bone bikaa ê me ejim. <sup>20</sup> ε ben bvuu kee no me nto n'yεεyi ben ya le, mbvuu ηghane n'yεεyi yéw e. Me nto mbaa nyile fiεε fimew fi è nulo é fi efi ben ke. <sup>21</sup> Me nto nfewci ke ε è nu fiεε fimwaan ê Bojuu noo ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu, ηgayte le bó ekumen mvuntelem mvubole, etu bô bo Nyo', elese fitele yî Tata wesebeene wvú Jisos Klistu le. <sup>22</sup> Keseen, ben eyeke eyuw, me ηgene Jelusalem ε è nu no Keyoy ke Yuule gay ê me, ε

me n'yaa ηkee λe laa è nu egeη ekooy la bô me jó λe. <sup>23</sup> Fiεε fi me ηkee nu ke λe mondvuum monciim mò me nfele mó le, nu ε Keyoy ke Yuule seηe ke ê me λe ncaw bô ηγεw ceηte me fwe. <sup>24</sup> Geenεη, ke me n'yεne nshii wεm e λe è nu fiεε ke, efey λe me emεse lemme di Tata Jisos nu ε nya ê me di nu λe me enfewci saaka wvù jee wvu ekumε no Nyo' nu ε buw bonyii bô mboyma.

<sup>25</sup> Yí keseen e, ben eyeke eyuw, me ηkee λe ke wee mvu ben e wvù beene ε bó se nu, ε me nfewci ekumε bvunfon bvυ Nyo' le bεε ke ebvuu eyεη byushiw bwem e ke. <sup>26</sup> Me ε mum ε no nlooci njemyi ê ben εben λe é wee mvu ben e la lo keseen, tu ke me ηkeηke εbo fó ke, <sup>27</sup> njefo me nse mbaa nyile keensee fiεε ficii ê ben fi Nyo' shieele ke. <sup>28</sup> Ben dioo ε shεε, no taalè fô bikuu binεη e noo fô ηgoo bonyii bo mbee le bô nu diεwε njée le, bô Keyoy ke Yuule nu ε gεε ben ê bó we le. Ben enù bonceη njée bo kentaashε ke bonyii bo Nyo' le kè wvù to sumεε bô ελεμε ke Waa we le. <sup>29</sup> Me ηkee lo λe me nu ηke endioo ε mbase ekale, é bokuula eto eley ηgoo yene le, saa ecawte wee wvù bó ekoo ke. <sup>30</sup> Bonyii bomew nu ke ebuy ke naa ê ben ente, elεele ηgoo bonyii bo mbee le, guute ε bó tuu ê ηgoo yibole. <sup>31</sup> Nonεη, ben eyεnè, kumyi λe yí bilum e bitete nu ε me ε n'yεεyi ben bocii εntaη bô εmvunsheeη bô misεm εjise.

<sup>32</sup> Me ε mum ε no nyaa ben keseen can Nyo' le

---

**20:23** 21:4, 11; 9:16      **20:24** 21:13; 2Tim 4:7      **20:25** 28:23  
**20:26** 18:6      **20:28** 11:23      **20:28** 1Bi 5:2      **20:29** Mat 7:15;  
Jon 10:12      **20:30** Gal 4:17; 1Jon 2:19      **20:31** 19:10; 1Tεs 2:11-12;  
2Kol 11:28      **20:32** 26:18; 1Tεs 5:23-24; 2Tεs 1:11-12

noo yî diew ye yî nu ekumε nfi wvù Nyo' nu ε buw bonyii dvú. Diεw yin nu yî nulo ege é ben ekuu, wvu λε ben ke ekeηke kelenj fô bvudvuu bvù Nyo' nu ε gee ê bonyii bò wvú nu ε ge λε è nu naa bew e. <sup>33</sup> Me nto mbaa njeηke bigew bi wee le keηεε ndvú wee ke. <sup>34</sup> Ben kee ntay λε è nu can yem yin yî to lemte fiεε ficii fi bee ηgoo yem to shieele. <sup>35</sup> Yî mwεεm mvunciim e nu ε me nto nduηci ê ben λε wee keηke keelemtè ntay emum efii bonyii bo ηgew e, kumyî no Tata Jisos to jemyεε λε, 'Njoη wvu baay nu wvu wee wvù nyaa lo, fele wee wvù fii lo le.' ”

<sup>36</sup> No Baul mεse ε jeme nonεn, ε bô bó mum tum εnvuw fokuse bocii, bunle. <sup>37</sup> Ε bó nε keεse bô kpwe no beele, bamte Baul ηoci λε bó ε shεε wase. <sup>38</sup> Fiεε fi to gee é bó se no beele baay nen, nu diεw yî Baul to jemyεε λε ke bó beε ke ebvuu eyen bvushiw bvuwene ke. Ε bó mum ciinse wvú gen buy fô wvú nu eley ηguw wvu ê joo.

## 21

### *Ε Baul gen Jelusalem*

<sup>1</sup> Ε bee bo Baul gay bó le, mum nε fó lente ê ηguw e teytey, fεse Kos. Ε bvú buy yuu, ε bese gen Lodes, ke nε fó, gen Batala. <sup>2</sup> No bese buy jó, yen wvumvu ηguw wvu ê joo wvù to gene Fonishia le, mum ley jó no gene. <sup>3</sup> Ε bese ke yen Sayblus e, cine εbo eηkoηko, mum fey gen buy Taya, woη wvù Silia le fô ηguw to nu keebvuse mwεεm. <sup>4</sup> Ε bese gom bonyii bo mbee le, ε bee bó ce εdiuw εsooshwiy. Ε Keyoy ke Yuule ge ε bó tefe Baul λε fo wvú emom egen Jelusalem

ke. <sup>5</sup> E bee bó ke ce, ε diuu ke to kocεn di bese enε, ε bese mum jo je. E bó bocii bô boke' bobole noo boom, ciinse bese buysεn kelaante kedvu γεν buy diuw joo yi baay e, ε bee bó tum εnvuw fokuse, bunle mum gaynεn. <sup>6</sup> E bese ley ê nguεw e, ε bó no tuu jim fô yew e.

<sup>7</sup> E bese mum nε Taya, jo je, γεν buy Tolεmay. E bee bo boom bo bwee wese le bo mbee le gaynεn, ce diuu dimwaan. <sup>8</sup> E bvú buy yuu, ε bese nε, γεν fεse Kaysalia, γεν yew dvu Filew wvù to ghane fewci diεw Nyo', ε bee bó ce. Filew wvun to nu wee mwaan ηgoo bonyii bo bosooshwiεy bò bó to baayεε ba le. <sup>9</sup> Wvú to kεηke boom bokεnε bonεw, ε bó baa kee wase bolemsε ke, ε bó to ké no seηe ê bonyii mwεεm mvù bó yuuke ε Nyo' jemyi. <sup>10</sup> E bese no nu jó yí εdiuw e nteen, ε wee mvu wvù to ké no seηe mwεεm mvù wvú yuuke ε Nyo' jemyi ke nε Judea bow to jó ε diee nu Agabus. <sup>11</sup> E wvú ke to yεn bese le, jo kecaw ke Baul e, kay bikaa biew bi wvú wvù Agabus e noo can ye dvú, mum tefe le, “Keyoy ke Yuule gayte le è nεε no Bojuu bo Jεlusalεm nu ke ekay wee wvù kεηke kecaw kin nεn, enya wvú can bonyii bò yaa nu ke Bojuu le.” <sup>12</sup> E bese yuw nonεn, ε bee bo bonyii bocii bò to nu fó no leke Baul le fo wvú eγεν Jεlusalεm ke. <sup>13</sup> E wvú tfuse le, “Ben gee ε è nu la fin nεn? Ben kee ke le ben beele nεn shiike fitele fiem e? Me nu ε nseyse ε è yaa nu ke keenley ncaw Jεlusalεm maan ke. Me nu ε nseyse tεn naa keenkpwe lo jó nje diee di Tata Jisos e.” <sup>14</sup> No je to baa nu dvú keege é wvú ekumεn ηkpawwεε we, ε

bese mum lu, gay ke wase le, “Fí enù ke no Tata gomte.”

<sup>15</sup> Ε εdiuw fey, ε bese baance mwεεm mvusese, mum no bene Jεlusalεm. <sup>16</sup> Ε bonyii bo mbee le bomew bo Kaysalia ben bee bó, ke jo bese ε bee bó gen yew dvu Mεnason dvù bese to nu keeke ecee. Ε Mεnason wvun to nu wee wvu Sayblus, ε è to nu wee mvu εnte jo bonyii bò to yawεε lese fitele yí Jisos e.

*Ε Baul laa ghane ê Jεm bò bocee kentaashε ke bonyii bo mbee le*

<sup>17</sup> No bese to fεsεε Jεlusalεm, ε bonyii bo mbee le bo jó fiisεn bese ntay. <sup>18</sup> Ε εkfuη buy yuu, ε bee bo Baul laa ghane ê Jεm e, ε bocee kentaashε to nu tεn fó bocii. <sup>19</sup> Ε Baul gay bó le, mum nyey fiεε ficii ê bó fi Nyo' to geε fô bonyii bò yaa nu ke Bojuu le fele yí lemme dì wvú to lemte le. <sup>20</sup> Ε bó yuw nonεn, mum kew no tumte monkum mo Nyo' le. Geenε, ke nε gay ê Baul le, “Waa bwee wese, taa eyεn no Bojuu nu ε bó ε lese wase fitele yí Jisos e bontfuke le bontfuke le. Geenε, bó nu nonεn bεε ke leeme yí bonci bo Muses e tεmyi, <sup>21</sup> ε bó ε see wase ê bó ekumε wo le wo ghane yεεyi Bojuu bò cee bitum bimew e le bó ecinε bonci bo Muses e, jemyi le fo bó etfuusè boom yew ke, bò le fo bó ebii nce won e ke. <sup>22</sup> No fí nu ε bó nu ke ekiεε ke le wo nu ε to, è nulo é beene ege nεε keseen? <sup>23</sup> Bese nu esee fiεε fi wo nu ege. Bese keηke bonyii fεn bonεw ε bó ε ge ηkawma fô Nyo' le. <sup>24</sup> Joo bó, é ben ε bó egen ekfum bikuu binεn, é wo elaw fiεε ficii fi bó keηke keelaw

wvu le bó egen emvu bikuu bibole. E wo ge nonen, é bonyii bocii emum ekiεε le wo gεεle ten bonci bo Muses e, ε mwεεm mvunciim mvù bó jemyi ekumε wo yaa nu kecεεy κε. <sup>25</sup> Fi ekumε bonyii bo mbee le bò yaa nu κε Bojuu nu ε bese to jo ntaη saη ηwa' ciinse fô bó le le fo bó edieè mwεεm mvudien mvù bó nu ε ge bintaηe dvù fô bonyo' le κε. Fo bó edieè ελεμε ke nyam e κε. Fo bó edieè nyam yì nu σε bó sele lo ελεμε ε buy κε. Fo bó eκεηkè fεε keege bô kenjaη κε.” <sup>26</sup> Nonen, ε Baul mum jo bonyii bodvu, ε εκfuη ke buy yuu ε bô bó γεν kfum bikuu bibole. E Baul mum γεν yew ncese le, see diuu dì εdiuw ε ηkfum nu ke edioo ε ka, é bó emum ege ncese fô bó le wee mwaanη mwaanη.

*E bó ghen Baul fô yew ncese le*

<sup>27</sup> E εdiuw yodvu ke dioo ekaa, ε yó to nu εsooshwiγ, ε Bojuu bomew bò to nen'yεε Esia yen Baul e fô yew ncese le, mum beyse kebombom ke bonyii le, koo wvú, <sup>28</sup> no sane εtale gayte le, “Bonyii bo Israel, ben efi bese. E nu wee wvun wvù ghane γεεyi mwεεm mvù befe ê bonyii mond-vuum monciim ekumε woη wesebeene bô bonci bo Muses e noo ekumε yew ncese yin. Wvú nu ε mεse ε jo bonyii bò yaa nu κε Bojuu, ε to bô bó yew ncese le fεn, ε befe bô bvudvuu bvù yuule bvun.” <sup>29</sup> Bó to jemyi nonen, njefo bó to nu ε yen ε Baul ghane εlaante bô Toofimus wvù wee wvu Efesus. E bó mum no kpwaake le Baul nu ε ley bô wvú fô yew ncese le. <sup>30</sup> E εtale kedvu ge ê kelaante kecii shiw, ε bonyii no lewte too fó. E bó ghen Baul, gufe buy

bô wvú yew ncese le, kaŋ mwaan, ε bó mum faaye dew fwese. <sup>31</sup> Ε bó mum no gomte keeyu Baul, ε saaka ley bitem bi cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le bo Lum e le Jelusalem jocii bvuuŋke lo. <sup>32</sup> Ε wvú mum ne lo kaŋ mwaan, jo bonyii bo nci le bô bikuu bimew bi ηgóo bonyii bo nci le, ε bô bó lewte bow fó. Ε bonyii dioo yen nci le, ε cee εkolε bikuu bi nci le nu fó, ε bó mum lu keesuunke Baul. <sup>33</sup> Ε cee εkolε nci wvudvu mum to koo Baul, gay ε bó kay wvú bô boncaw bofεε. Ε wvú bife ê bó le, “Wvun nu yeε? Wvú jay ε è nu la?” <sup>34</sup> Ε fó ne no yole lo, ε ban wamte fin, ε boba wamte fifi. Ε wvú faŋε yaa elooce eyuw laa è se be kooy la le. Ε wvú mum ne gay le bó ejo Baul eben bô wvú fô la di bonyii bo nci le. <sup>35</sup> Ε bonyii bo nci le mum jo wvú, ke dioo bene fô je nu ε bó ε sewyε lo, mum ne wa tuu lo Baul no kebombom to ffuuke ke ê wvú ejim. <sup>36</sup> Ε kí to bii nonen wamte, gayte le, “Bó elese lo wvú.”

### *Ε Baul taŋε diuw*

<sup>37</sup> Ε bó ke dioo leyte wase bô Baul fô la di bonyii bo nci le, ε wvú lekε ê cee εkolε bikuu bi nci le le, “Ε nulo é me enjeme fiεε ê wo?” Ε wvú yuw nonen, bife ê Baul le, “Fí nu le wo kee díew Glek e? <sup>38</sup> Ε baa nu wo wee wvu Ijiw we wvú to kewεε mvunlaa bô bikuu bi won e kefew kemew e, gufe ηgoo bonyii bontfuke bonεw (4,000) bò to yuwyi bonyii, ε bó bó gen no nu ηkpwaante le?” <sup>39</sup> Ε Baul tfuse le, “Me nu wee Juu, ε bó to boke me Taasus won wvú Silishia le, ε ke Taasus nu kelaante ke ncεw ke. Kee wo, nya ke me bô je é me enjeme ê bonyii ban.” <sup>40</sup> Ε cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum nya je le



wvú ejeme. E Baul mum leem fô bó to sɛwɛɛ fɛ, ci bonyii bô kebo. E bó lu bô diuw, ε wvú gay ê bó ε díɛw Ibulu le le,

## 22

<sup>1</sup> “Bo'icem bô boom bo bwεem e, ben eyeke é me entaηe diuw wem fwe dvunen.” <sup>2</sup> E bó dioo yuw no wvú jemyi ε è nu ê díɛw yibo Ibulu le, ε bó mɛse cife nɛn ndvumm. E Baul gay le, <sup>3</sup> “Me nu wee Juu, ε bó to boke me Taasus won wvú Silishia le, geenɛn lɛy me Jelusalem jan, ε me n'yɛɛyi ηwa' can Gamalia le. E wvú looce yɛɛyi me bô bonci bo bo'icee boseεbeene le, ε me mum no nleeme yí fiεε fi Nyo' le ntɛmyi ntay ke diɛwɛ ben bocii bô nu fɛn εben e. <sup>4</sup> Me nto ηké no mbone bikaa ejim jo bonyii bô bii Je Tata le, ηgee ε bó yuwyi bó, ηkoole bokɛnε bô bolemɛ nciinse yew ncaw e. <sup>5</sup> Fin nu fiεε ε εkolε ke bocee ncese le bô bonyii bô saake won kee baanη. E to nya bó bonwa' lɛ me enɛn dvú fô boom bo bwεe wesebeene bô nu Damaskus e. E me mum no ηɛne keenkooye bonyii bô bii Je Tata le, enkay, ento bô bó Jelusalem é bó enya ηɛw ê bó.

*E Baul see no wvú to ghanεε sɛ lese fitele yí Jisos e*

<sup>6</sup> E me ηke ndioo nfeηene Damaskus ke diɛwɛ εmvunsheenɛ entelɛn e, ε n'yuu mvu wvu baay nɛ sɛsɛ law fowe, shii yí yɛm e. <sup>7</sup> E me ηgbwe fokuse, n'yuw ε diɛw jeme ê me le, ‘Saul, Saul, wo bone bikaa ê me ejim nɛn nje la?’ <sup>8</sup> E me mbife le, ‘Tata, è nu wo wvú yɛɛ?’ E diɛw yidvu tfuse le, ‘E nu me wvú Jisos wvu Nasalɛt, ε è nu me wvú wo bone

bikaa ejim jodvu.' <sup>9</sup> Bonyii bò to nu bee bó to nu ε yεn n'yuu wvudvu le, geenεn fanε yaa yuw diεw wee wvù to jemyi bee wvù le kε. <sup>10</sup> Ε me mbvuu mbife le, 'Tata, è nulo é me enje nεε?' Ε wvù tfuse ê me le, 'Ja we, eley γεn Damaskus, é bó esee ê wo jó lemme dicii di Nyo' nu ε seyse le wo elem.' <sup>11</sup> Ε me ηke nja fó, ε n'yuu wε ε ge wase me ε nfefe, ε bonyii bò bee bó to lenε mum ceηse wa lo me, ley γεn bó me Damaskus.

<sup>12</sup> Wee mvu to nu Damaskus jodvu, ε diee nu Ananias, ε wvù to looci wvumte Nyo', gεεle bonci bosεεbeene, ε Bojuu bocii bò to nu jó bensee wvù. <sup>13</sup> Ε wvù ke to yεn me le, leem mbew γεm e gay ê me le, 'Saul waa bwεεm, kase eyεnè mwεεm e.' Kε sekedvu nonεn, ε me mum ηkase no n'yεne mwεεm e, mum n'yεn tεn wvù wvù Ananias e. <sup>14</sup> Ε wvù gay ê me le, 'Nyo' bo'icee bosεεbeene nu ε baa wase wo le wo ekiεε fiεε fi wvù shieele, bô le wo eyεn Wee we Lemme wvu Teytey e, eyuw njeme wvù buyte diuw we le. <sup>15</sup> Wo nu ke enu wee wvù efewci ekumε wvù, seηè ê bonyii bocii fiεε fi wo yεn bó fi wo yuw e. <sup>16</sup> No fí nu nonεn keseen, wo bvuu ceγte la? Nεnε we é bó elese wo ê joo, ecukε bibefe biuw, no wo leke ê Tata.'

*Ε Baul see no Jisos to tumεε wvù fô bonyii bò yaa nu kε Bojuu le*

<sup>17</sup> Ε me ηke ntu jim Jεlusalεm, ηke ndioo mbunlee yew ncese le, ε fiεε diεwε εfile le nε to fô me le. <sup>18</sup> Ε me n'yεn Tata le ε fiεε fidvu le, ε wvù gay ê me le, 'Yanηen nε Jεlusalεm jan cekey njefo kε bonyii bo jan nu ke ebee fiεε fi wo fewci ekumε me kε.' <sup>19</sup> Ε

me ntfuse ê wvú le, ‘Tata, bó kee naa ntay le me nto ηké no nleyte yéw bunle le, ηkooyi bonyii bò nu ε lese fitele yí yo le, nsuunke.’ <sup>20</sup> Seke bó to yuu Tεfan wvù to fewci ê bonyii εκumε wo, nu ε me nto nu naa fó ntomte. Ε è nu me wvù bonyii bò to yuu wvú to baayεε ndvú yibo, nya ε me no ηκεηκε.’ <sup>21</sup> Ε Tata bvuu gay ê me le, ‘Nεεε jan, njefo me nu entum wo naa ncejole fô bonyii bò yaa nu κε Bojuu le.’ ”

<sup>22</sup> No Baul to jemyi ε bonyii yeke, ε wvun njeme ke dioo buy diuw we le, ε bó κεw no wamte lo foweεwe, gayte le, “Bó elεse lo kfuu wvun wee yí nshε le. Κε è nu wee wvù enu dvú κε.” <sup>23</sup> Ε bó no wamte nonεn, yεwsee ndvú yibo we, tfumyi kebvú we. <sup>24</sup> Ε cee εκολε bikuu bi bonyii bo nci le mum nε gay le nci ejo Baul eγεν bô wvú fô la dibole, le bó dioo ε γεν tam wvú, biwce mwεεm ê wvú, é wvú esee fiεε fí ge Bojuu ε σε no wamte wvú nεn. <sup>25</sup> Ε bó mum γεν bô wvú kay, nε le bó etamte, ε Baul bife ê εκολε ke ηgoo bonyii bo nci le kemew kè to leeme fó le, “Nci nu ε bee le bó etam wee wvu Lum σε bó ε saw nsaw we le?” <sup>26</sup> Ε εκολε ke ηgoo bonyii bo nci le kedvu yuw nonεn, mum γεν yεn cee εκολε wvubole, gay ê wvú le, “Wo gomte keemom ε è nu la? Ε κεè le wee wvun nu wee wvu Lum.” <sup>27</sup> Ε cee εκολε wvudvu yuw nonεn, mum γεν yεn Baul e bife ê wvú le, “Κε see ê me, wo nu wee wvu Lum e?” Ε wvú bee. <sup>28</sup> Ε cee εκολε wvudvu gay ê wvú le, “Me nto ηguy bigew nteen, nσε no nu wee wvu Lum.” Ε Baul tfuse ê wvú le, “Me nu fiem wee wvu Lum bootεεn.” <sup>29</sup> Ε bonyii ba bò to nu keebiwce mwεεm ê wvú mum tfuw bikaa. Ε cee εκολε wvubo no fane

tɛn, nɛjefo wvú to nu ε gay ε bó kay Baul ε è nu wee wvu Lum.

*ε Baul taje diuw fwe dvu bonyii bò saake won  
Bojuu*

<sup>30</sup> ε cee εkolε wvudvu no gomte kε keelooce kιεε fiεε fi Bojuu to teyte yí Baul e. ε bvú buy yuu, ε wvú gay ε bó fay Baul, tee bocee ncese bo baay baay noo bonyii bocii bò saake won, ε bó to, ε wvú leke Baul ê bó fwe.

## 23

<sup>1</sup> ε Baul lun ejise yí bonyii bò saake won e, gay ε, “Boom bo bwεεm e, yí nce wεm e ε to ε buy εben e, nu ε me ηké no ηgee kε ε è nu mwεεm mvù me ηkee ε mvú nu leη ê Nyo' ejise, ε kε fiεε yaa nu dvú fi saake me fô fitele fiem e kε.” <sup>2</sup> ε Ananias wvù to nu εkolε ke bocee ncese le gay ê bonyii bò to leeme mbew Baul e ε bó ekfun lo diuw we. <sup>3</sup> ε Baul tfuse ê wvú le, “Nyo' nu ke ekfun tɛn wo. Wo fieesene kembew kè bó nu ε yefe kí ε no baa. Wo shile fε ε wo saake me bii nci le, ε bvuu ε no ηgoyte nci wvudvu gayte ε bó ekfun me le?” <sup>4</sup> ε bonyii bò to leeme mbew Baul e bife ê wvú le, “Wo nan'yi εkolε ke bocee ncese Nyo' le le?” <sup>5</sup> ε wvú tfuse le, “Boom bo bwεεm e, kε me mbe ηkee ε è nu εkolε ke bocee ncese le kε. Bó nu ε san le, ‘Fo wee ejeme diεw yì befe ê wee wvù saake bonyii kε.’”

<sup>6</sup> ε Baul ke dīoo taa yεn le bonyii bò to nu fó nu ε bomew nu Bosadusii ε bomew nu Bofalasii, ε wvú mum jeme bó diεw yì tεmyi εntelεη jo bonyii bò

saake won ba ε, “Boom bo bwεεm e, me nu wee Falasii, nu waa Bofalasii. Me nu fεn yî nsaw e njefo me ntaale fwe, ηkee le bonkfu nu ke ebuy yî kpwe le.” <sup>7</sup> No wvú jeme nonεn, ε Bosadusii bô Bofalasii mum nε κew waa, ε nshii wvudvu mum bvun. <sup>8</sup> Bó to waale nonεn, njefo Bosadusii to ké no duu le κε bonkfu nu ke ebuy yî kpwe le κε, bvuu duu le κε fiεε fimew nu dvú diεwε bonceendaa bo Nyo' le κεnεε biyoy κε. Geenεn, ε Bofalasii beηe le mvumvun mvunciim nu lo. <sup>9</sup> Ε waa nε tεme lo fó, ε bonyii bomew bò to duηci bonci bò to nu ηgoo Bofalasii le, leem fó jeme tεme lo, gay le, “Bese baa yeη fiεε fi wee wvun jay e κε. Ε nεlo enu ε keyoy kemew κεnεε nceendaa Nyo' ε jeme ê wvú.” <sup>10</sup> Ε waa wvudvu ke mum nε no gomte wase keetu bvudiuw, ε cee εkole bikuu bi bonyii bo nci le no fane le sekemew é bó enε esaayε lo Baul fó biba le. Ε wvú mum gay le nci ebow fó, eloo Baul can yibole, ekase eben bô wvú fô la di nci le.

<sup>11</sup> Ε è ke no nu εntaη, ε Tata to leem mbew Baul e, gay ê wvù le, “Kuu shém. No wo nu ε see wase ê bonyii ekumε me Jelusalem, è nu κε leηleη no wo nu ke esee tεn Lum.”

### *Ε bonyii bomew jo nsey keeyu Baul*

<sup>12</sup> Ε εkfuη buy yuu, ε Bojuu bomew koo ntfum, die kelew le κε bó nu ke edie fiεε κεnεε ewu fiεε se bó ε yu Baul κε. <sup>13</sup> Bonyii bodvu bò to koolεε ntfum, die kelew to fele wee mbaanyε. <sup>14</sup> Ε bó mum γεn fô bocee ncese bo baay baay e, noo bonyii bò saake won, gay ê bó le, “Bese nu ε looce ε die kelew le κε

bese nu ke elese lo fiεε εmvu se bese ε yu Baul κε.  
 15 Yî keseen e, ben ε bo bonyii bocii bô saake won  
 eciinse ntum fô cee εkolε bikuu bi bonyii bo nci le,  
 ebuwse wvú le wvú ebvuu ebowse Baul é wvú eto  
 ê ben fwe, le ben gomte keebvuu etasse nsaw we  
 ntay. Nonεn, é bese emum egbwe wvú ê je, é bó  
 dioo booke bô wvú, é bese emum eyu ε è bεε ê je.”

16 No bó to koolεε ntfum yidvu nonεn, ε waa jεme  
 Baul wvú diemsen yuw, mum γεν fô la di bonyii  
 bo nci le, see ê Baul. 17 Ε wvú mum tee εkolε ke  
 ηgoo bonyii bo nci le kemew gay ê kí le, “Joo cuwee  
 wvun eγεν bô wvú fô cee εkolε bikuu bi bonyii bo  
 nci le, wvú κεηκε fiεε keesee ê wvú.” 18 Ε wvú mum  
 jo, γεν bô wvú fô cee εkolε bikuu bi nci le, gay ê  
 wvú le, “Baul wvú wee ncaw nu ε tee me, ε gay le  
 me enjo cuwee wvun ento bô wvú fô wo le, le wvú  
 κεηκε fiεε keesee ê wo.” 19 Ε cee εkolε wvudvu mum  
 jicε wvú le yî kebo le, ε bô wvú lewse ye, ε wvú  
 bife ê wvú le, “E nu la fi wo gomte keesee ê me?”  
 20 Ε cuwee wvudvu tfuse le, “Bojuu bomew nu ε  
 jo ntaη le bó nu egay é wo ebowse Baul é wvú eto  
 fwe dvu bonyii bô saake won ntfuu, le bó gomte  
 keetasse nsaw we ntay, ε bó gee nonεn buwsee lo  
 wo. 21 Fo wo ke ebee κε, njefo bonyii nu dvú fele  
 wee mbaanyε bô nu egbwe wvú ê je, ε bó die kelew  
 le κε bó nu ke edie fiεε κεηεε ewu fiεε se bó ε yu  
 Baul κε. Bó nu keseen ε bó ε seyse wase ye, ε no  
 cεyte κε wase ε è nu fiεε fi wo nu jeme.” 22 Ε cee  
 εkolε bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum gay  
 le cuwee wvudvu eγενè, ciise ê wvú le fo wvú dioo  
 gene ge ε wee kiεε le wvú nu ε see fiεε fidvu ê wen  
 κε.

*Ɛ bó ciinse Baul Kaysalia fô Fɛlew wvù wee sa' le*

<sup>23</sup> Ɛ cee ɛkolɛ bikuu bi bonyii bo nci le wvudvu mum tee bikuu bi ɲgóo bonyii bo nci le bifɛɛ gay ê bílɛ, “Ben eseyse bonyii bo nci le gee fɛɛ (200) bô bo nyámbala le mban̄sooshwiɣ (70) noo bo ɛgoɲ e gee fɛɛ (200), é ke edioo enu dídiuu bvuuɛ ɛntaɲ, é bó egeɲ Kaysalia. <sup>24</sup> Ben eseyse tɛn nyámbala ê Baul, ejo wvú egeɲ bô wvú fô Fɛlew wvù wee sa' le ɛ fiɛɛ baa kooy bô wvú ê je kɛ.” <sup>25</sup> No wvú gay nonɛn, mum saɲ ɲwa' ɛ wvú jemyi lɛ,

<sup>26</sup> “Ɛ nu me wvù Klawdius Lisias. Me nsaɲke ɲwa' wvun fô wo le wee wvu baay wvù Fɛlew wvù wee sa'. Me ɲgayte wo le. <sup>27</sup> Bojuu se nu ɛ koo wee wvun ɛ no gomte keeyu. Me ɛ n'yuw lɛ è nu wee wvu Lum, bee bonyii bem bo nci le ɛ se ɛ mum ɛ ley fô ɛ loo wvú can yibole. <sup>28</sup> Me ɛ nse ɛ no ɲgomte keen'yuw fiɛɛ fi bó teyte yí ye le, ɛ mum ɛ mbow bô wvú fô bonyii bobole bô saake woɲ e. <sup>29</sup> Bó ɛ se ɛ dioo tasse, me ɛ n'yɛn lɛ mwɛɛm mvú bó teyte yí ye le nu kɛ mbew wvu ɛkumɛ bonci bobole, ɛ wvú baa ge fiɛɛ fi bó eyu lo wvú kɛɛɛ else wvú yew ncaw e kɛ. <sup>30</sup> Wee ɛ se ɛ dioo see ê me lɛ Bojuu bomew nu ɛ koo ntfum keeyu wee wvun, me ɛ mum ɛ nciinse wvú fô wo le kaɲ mwaɲ. Me nu ɛ ɲgay tɛn ê bonyii bô teyte mwɛɛm yí ye le lɛ bó eto eyɛn ɛ è nu wo le, esee fiɛɛ fi bô bó kɛɲke.”

<sup>31</sup> Ɛ bonyii bo nci le ke mum ge kɛ no cee ɛkolɛ wvubo to gayɛɛ, jo Baul ɛntaɲ, ɛ bô bó geɲ buy Antibati. <sup>32</sup> Ɛ ɛkfuɲ ke buy yuu, ɛ bonyii bo nci le bô to lɛne bô bikaa cine Baul e can bô to lɛne yí nyámbala le lɛ bó egeɲè bô wvú fwe, mum kase tu

jim fô la dibole. <sup>33</sup> Ε bó ke γεν fεse Kaysalia, mum nya ηwa' wε ê wee sa' bvuu nya τεν Baul can ye le. <sup>34</sup> Ε wvú fi ηwa' wvudvu tan, bife laa Baul buy ê keba ke la le ε. Ε wvú dioo yuw λε Baul nu wee wvu Silishia, <sup>35</sup> mum gay ê wvú λε, “Me nu ηke en'yekε nsaw wo seke bonyii bò ben ε bó κηηke nsaw ε fεse fen.” Ε wvú mum gay λε bó ejo Baul egen egεε wvú ê ntow 'Elod e, eεεyτè wvú.

## 24

### *Ε bó jike nsaw Baul fwe dvu Fεlew*

<sup>1</sup> Ε εdiuw ke buy εtin, ε Ananias wvù εκολε ke bocee ncese le, bò bonyii bomew bò saake won, noo Tεtulus wvù to nu ε wvú ε loocε ε γεεyi nci, bow γεν Kaysalia. Ε bó mum γεν yεν Fεlew wvù wee sa' le, jike nsaw wvubo wvu εκumε Baul fwe dvu wvú. <sup>2</sup> Ε bó tee Baul, ε Tεtulus mum κεw keeteyte mwεεm yî ye le, gay ê Fεlew λε, “Wee wvu baay, nyεkeey nu ε no nu dvú won wvun e ε to ε buy yî keseen e, ε è nu nje sa' yo yì jee, ε bonkumen bò jee nu dvú nteen won wvun e can yo le. <sup>3</sup> Bonyii bocii yuuke njon baay bvuu fiisene sa' yo mondvuum monciim sekecii. <sup>4</sup> Κε me ηgomte keenjewsee kefew kuw baay κε, me nλεke λε wo eyekε ke caan, eyuw fiεε fi bese nu ejeme. <sup>5</sup> Bese nu ε yεν λε wee wvun nu wee fiεε. Wvú ghane shiike mvunlaa εντελεη jo Bojuu yî εκολε ke nshε le kecii. Ε è bvuu nu wvú cee εκολε ηgoo yì bó τεηε λε yi Nasalet. <sup>6-7</sup> Wvú to gomte τεν keebefe bò yew ncese ε bese



koo wvú. \* 8  $\text{E}$  wo biwci lo mwεεm ê wee wvun, é wo eyuw ê wvú mwεεm mvun mvunciim mvù bese jemyi ekume wvú.” 9 No Tetulus jeme nonen, ε Bojuu tom, bense le mwεεm mvun mvunciim nu keceey.

*ε Baul taɲe diuw fwe dvu Fɛlew*

10  $\text{E}$  wee sa' wε few ê Baul le wvú ejeme.  $\text{E}$  wvú mum jeme le, “Me ηkee le wo nu ε saw wase bonsaw woɲ wvun e yî bilum e nteen. Me ε mum ε no n'yuuke njoɲ keenleem ntaɲe diuw wεm ê wo ejise. 11  $\text{E}$  wo ne lo ε no biwci, é wo eyuw le ediuw baa efey wase yuufe ncow εfaa no me nto mbenεε Jelusalēm keebunle Nyo' ke. 12 Bojuu to baa eyen ε me mbeeke mbew bee wee ke, ε bó to baa eyen ten ε me mbεysee bonyii yew ncese le kenεε yéw bunle le, kenεε bvudvuu bvumew e elaante ke. 13 Ke bó yaa keɲke naa lo fiεε fi duɲci le me nto nu ε ηge mwεεm mvun mvù bó teyte yî yem e ke. 14 Me nu ε mbee fin fwe dvu wo, le me mbunlee Nyo' bo'icee bosese mbii Je le yî bó teɲe le è nu yî befe.  $\text{E}$  me mbeɲe ε è nu mwεεm mvunciim mvù nu ê Nwa' bonci bo Muses e noo mvù nu ê Boɲwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le. 15 Me ntaale ke fwe yî Nyo' le leɲleɲ no bó ten taale, le bonyii bocii bò jee bò bò befe nu ke ebuy yî kpwe le. 16 Nonen, me ε mum ε no momte ntay sekecii keencee nce wvu leɲ

\* **24:6-7** Boɲwa' bo boyvuum bomew keɲke 6b-8a ε bó ε saɲ le, “Bese to gomte keesaw wvú bii nci wese le, ε Lisias wvù cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le ley fó, loo wvú can yese le gay le bese eto eyen wo le, esaw nsaw we ê wo ejise.” **24:14** 9:2 **24:15** 23:6; 26:8; Dan 12:2; Jon 5:28-29 **24:16** 23:1; 1Kol 4:4; 2Kol 1:12; 2Tim 1:3

fwe dvu Nyo' noo bonyii, wvu le fo fiεε enu dvú fi esaakè me fô fitele le kε.

<sup>17</sup> Ε nu wase bilum nteen no me nen'yεε Jelusalem, ε me nse ηkase ε ηγεν jó keenya bigew ê bonyii bem bo won e, noo keenje ncese. <sup>18</sup> Ε nu fiεε fin fi bó se yενεε me le yew ncese le ε me ηgee, ε me ε ηkfum wase ekole kem. Ε kε bonyii kενεε diuw wvu kumεεν se nu fó kε. <sup>19</sup> Bojuu bomew bo Esia se nu fó, ε bó be κηηke keenu fen ejeme ê wo fiεε fi bó κηηke ekumε me, ε è fen nu le fiεε nu dvú. <sup>20</sup> Ε è baa nu nonen, é ban bonyii see le fiεε fi bó se yενεε le me nu ε njay seke me nse nleemεε fwe dvu bonyii bò saake won, <sup>21</sup> efey fiεε fi me nse njemyεε bò diεw yì temyi ê bó le, me nu ê bó fwe yì kefew kekiε le yì nsaw e njefo me nu ε mbee le bonkfu nu ke ebuy yì kpwe le.”

<sup>22</sup> No Baul jeme nonen, ε Felew yekε nen, ε è to nu wee ε wvú looci kee wase ekumε Je Tata, mum leke nsaw gay le, “Seke Lisias wvú cee ekole bikuu bi bonyii bo nci le ε bow ε to, ε me nse nsumtεn nsaw wene.” <sup>23</sup> Ε wvú mum gay le ekole ke ηgoo mi bonyii bo nci le ejo Baul egen elese yew, eceytè. Geenεn, le bó enya kε naa wvú bò je, ecinε é nsáa ye etoo fici wvú.

*Ε Felew leke nsaw Baul yì bilum e bifεε*

<sup>24</sup> Ε εdiuw ke dioo γενce, ε Felew bò Dusila wvú kpweσε wvú to nu wee Juu γεν tee Baul ε wvú to, ε bó no yeke fiεε fi wvú jemyi ekumε keelese fitele yì Klistu Jisos e. <sup>25</sup> Ε wvú ke dioo jemyi ekumε no è nulo é wee enù wee wvú jee, bò no è nulo é wee

ekemsenè bô ekole kew, noo no Nyo' nu ke esaw bonyii, ε Fɛlew yuw nonen, ε fí bɛmse wvú. Ε wvú mum gay ê Baul le, “Ε nulo é wo egene keseen, é me ηke endioo ε ηκηκε kefew nse mbvuu entee wo.”<sup>26</sup> Wvú to jeme nonen, κηκε ηκpwawce le sekemew é Baul ekew wen. Ε wvú ké mum no tenje Baul εfonεfon ε bô wvú fele kenfe. <sup>27</sup> Ke nonen, ke nonen, ε bilum kum bifεε. Ε bó dioo gee Bolsius Fεstus yí kentaw ke Fɛlew e, ε Fɛlew no gomte le wen ege é Bojuu ekoonke wen, mum cine Baul e yew ncaw e.

## 25

*Ε Baul jo nsaw we keegen dvú fwe fô Nfon wvu Lum e*

<sup>1</sup> Ε è ke dioo nu ediuw εta no Fεstus κewεε keesaake keba ke won e kè Judea, ε wvú nε Kaysalia ben Jelusalεm. <sup>2</sup> Ε bocee ncese bo baay baay bô bikuu bi Bojuu le bi won e mum to yen wvú le, jike nsaw wvú bó κηκε bô Baul ê wvú εjise, no leke wvú le, <sup>3</sup> wvú efi ke le bowen, ege é bó eciinse Baul é wvú eto Jelusalεm. Ε bó to gee nonen, ε bó ε seyse wase le bó nu ke egbwe wvú ê je, eyu. <sup>4</sup> Ε Fεstus tfuse ê bó le, “Baul nu yew ncaw e Kaysalia, ε me kebεε nu enkaase ntuu jó ediuw εyan. <sup>5</sup> Bonyii bô κηκε mvunɔgay mvu sa' le bomew ebi me le Kaysalia, ejeme fiεε fí wvú jay ε è nu jó ε è fen nu le fiεε nu dvú.”

<sup>6</sup> Ε Fεstus ke ce bô bó gen buy ke diεwε ediuw nyan kenεε yuufe le, mum kase tu jim Kaysalia. Ε ekfun buy yuu, ε wvú gen shii yew nsaw e, gay le bó eto bô Baul. <sup>7</sup> No Baul fεse, ε Bojuu bô to nen'yεε

Jelusalēm bow jó, mum leemēn gem wvú, no teyte mwεεm yî ye le nteen ε fi wεε yaa nu κε. Geenēn, ε fiεε yaa nu dvú fi bó nulo esee fi duñci λε wvú nu ε ge fimew κε. <sup>8</sup> Ε Baul tañe diuw we gay λε, “Me mbaa njay naa lo nci Bojuu, κενεε wvu yew ncese, κενεε wvu Nfon wvu Lum κε.” <sup>9</sup> Geenēn, ε Fεstus no gomte λε wen ege é Bojuu ekoonke wen, mum bife ê Baul λε, “Wo koonke keeben Jelusalēm é me keβεε ensaw nsaw wo jó yî mwεεm mvun e?” <sup>10</sup> Ε Baul tfuse λε, “Me nleeme wase fεn ê keβεη ke nsaw e, ε è nu ke Nfon wvu Lum e. Ε è nu fεn fò bó bee keesaw nsaw wεm. Wo keβεε kee naa ntay λε me mbaa njay fiεε bee Bojuu κε. <sup>11</sup> Ε è fεn nu λε me nu ε ηgoy nci, ε njay fiεε fi è nulo é bó eyu lo me, me nsaa entune keeηkpwe κε. Geenēn, é è nu λε mwεεm mvù bó teyte yî yεm e nu mbiay, tu κε wee nu dvú wvù nulo enya me can Bojuu ban e κε. Me nu nλεκε λε nsaw wεm egeñ fwe fò Nfon wvu Lum e.” <sup>12</sup> Ε Fεstus yuw nonēn, ε bô bonyii bew bò bó to saake bonsaw tfumtfum. Ε wvú mum gay ê Baul λε, “No wo nu ε λεκε wase λε nsaw wo nu egeñ fò Nfon wvu Lum e, tu wvú nu egeñ fò.”

### *Ε Fεstus be Nfon Aglifa bô nsaw Baul*

<sup>13</sup> Ε è ke no nu kefew kemew e εjim jodvu, ε Nfon Aglifa bô Benis\* laa ghane ê Fεstus e Kaysalia keegay wvú le. <sup>14</sup> Ε bó ke dioo nu wase jó yî εdiuw e nteen, ε Fεstus nε be Nfon bô nsaw Baul gay λε, “Wee mvu nu fεn wvù Fεlew to cin'yεε yew ncaw e, <sup>15</sup> ε me ηke ndioo ηγεñ Jelusalēm, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake wonη Bojuu jike nsaw

---

**25:9** 24:27    **25:11** 25:21, 25; 28:19    \* **25:13** Benis to nu waa  
bwee Aglifa.    **25:14** 24:27

we ê me ejise le me engay le wvú nu ε gbwe nsaw. <sup>16</sup> Ε me ηgay ê bó le, ke nce bonyii bo Lum nu ε bee le bó esumtεn le wee nu ε gbwe nsaw se bó nu ε nya wase je wee wvudvu ε leem ê keβεη ke nsaw e fwe dvu bonyii bò bô bó keηke nsaw ε taηe diuw we yî mwεεm mvù bó teyte yî ye le ke. <sup>17</sup> Ε bó ke dioo to fεn, ε me ηfaηε n'yaa moocε lo ke. Ε εκfuη buy yuu, ε me ηγεn nshii yew nsaw e ηgay ε bó to bô wee wvudvu. <sup>18</sup> Ε bonyii bò bô bó to keηke nsaw ke dioo leem we, faηε yaa duηce jay wvù me nto ηkpwaake le è nulo é bó esee yî ye le ke. <sup>19</sup> Ε bó kaa no jemyi ε è nu mwεεm mvu mbew e yî ye le ekumε je yì bó bunlee Nyo' jó, noo ekumε wee mvu wvú bó teηe le Jisos ε wvú to kpwe wase, geenεn ε Baul leeme ke le wvú nu dvú. <sup>20</sup> No me nto mbaa ηkieε no è nulo é me enley ente jo mwεεm mvun, ε me mum mbife ê Baul laa wvú koonke keeben Jelusalem é bó esaw nsaw we jó ekumε mwεεm mvun ε. <sup>21</sup> Ε wvú tfuse le wen nu emεy yew ncaw e, é ke esumtεn Nfon wvu Lum nsaw wen. Ε me mum ηgay le bó egεε wvú yew, ecεytè eγεn ebuy no me ηke enciinse wvú ê Nfon wvu Lum.” <sup>22</sup> Ε Aglifa yeke nen, gay ê Festus le, “Me keβεε ηkoonke keen'yuw mwεεm mvun diuw wee wvudvu le.” Ε Festus tfuse le, “Wo nu ebuy eyuw ntfuu.”

<sup>23</sup> Ε εκfuη buy yuu, ε Aglifa bô Benis no lene too bô bvuwee bvυ baay. Ε bô bocee bikuu bi bonyii bo nci le noo bonyii bo baay baay bo εlaante, len to ley ηgay. Ε Festus mum gay ε bó to bô Baul. <sup>24</sup> No bó toε bô wvú, ε Festus gay le, “Nfon Aglifa bô bonyii bocii bò nu fεn, ben eyεn wee wvun. Ε nu wee wvù

Bojuu bocii too nyεεyi me jan noo Jelusalεm εkumε wvú, wamte, gayte le ke ε nu wee wvù enu dvú ke. <sup>25</sup> E me mbaa n'yεn le wvú nu ε ge fiεε fi bó eyu wvú ke. No wvú se lekεε wase le nsaw we egεn fwe ε ε nu fô Nfon wvu Lum e, me ε mum ε n'yεn le me nu enciinse wvú fô wvú le. <sup>26</sup> Geenεn, ke me n'yaa nlooci ηkee fiεε fi ε nulo é me ensaη fô Nfon wvù cee εkolε wεm e εkumε wvú ke. Nonεn, me ε mum ε nleke wvú ê ben εjise keseen εfey mvunciim ê wo Nfon Aglifa εjise, le ben etasse nsaw we, wvu le me enkeηke fiεε fi ε nulo é me ensaη. <sup>27</sup> Me n'yεne le fí baa nu leη le me enciinse wee ncaw fô Nfon e se me nu ε nduηce fiεε fi bó gayte le wvú nu ε jay e ke.”

## 26

### *E Baul taje diuw fwe dvu Nfon Aglifa*

<sup>1</sup> E Nfon Aglifa mum gay ê Baul le, “E nu bvud-vuu bvuw keseen keejeme bó diuw wo.” E Baul mum cake kebo we, kew keetaηe diuw we, gay le, <sup>2</sup> “Nyaa', me n'yεne le keshi kem nu ε joη le baay keenleem etaje diuw wεm fwe dvu bó εben yí mwεεm mvunciim mvù Bojuu teytey yí yεm e. <sup>3</sup> Me njemyi le nεn, njefo bó looci le kee nce won Bojuu noo bombew bò bó ké no keηke. Nonεn, me ε no nleke le bó eyeke ke le nyεkeey eyuw fiεε fi me nu enjeme.

<sup>4</sup> Bojuu bocii kee nce wεm ε kew naa ε me mbεε lo. Bó kee no me nto ncee won wese le noo Jelusalεm. <sup>5</sup> E bó kee naa ntay le ε kew lo ncejole nu ε me nu wee ηgoo Bofalasiε ε ε nu ηgoo yí looci temyi yí fiεε fi Nyo' le fele yimi yicii. Fin nu fiεε ε ε nu le

bó koonke keejeme, é bó ebee le è nu keceey. <sup>6</sup> Me ε no nleeme le fen keseen yî nsaw e njefo me ntaale fwe, ηkee ηkawma wvù Nyo' to kawεε bo'icee bosese dvú. <sup>7</sup> Nkawma wvun nu le wvù dikfuu disese di yuufe ncow difεε ceyte no bó bunlee Nyo' shiee le entanη bô emvunsheen. Nyaa', è nu le nje ηkawma wvudvu wvun wvù Bojuu keηke le nsaw dvú bee bó. <sup>8</sup> Me ε no mbiite ê bó noo ê bonyii bocii le laa è ge la wvù ben yene ε fi temyi keebie le è nulo é Nyo' ebvuse wee yî kpwe le le?

<sup>9</sup> Me keβεε nto ηkpawaci naa le me ηkeηke keenge fiεε ficii keenfiwse diee di Jisos wvu Nasalet e. <sup>10</sup> E fifin nu naa fiεε fi me nto ηgee Jelusalem. Me nto nu ε nfi mvunγay ê bocee ncese bo baay baay ηkooye bonyii bò è nu bo Nyo' le nteen, nfen yew ncaw e. Ke è to mey ke fin ke. Bó to ké dioo nu le bó nu eyuwye bó, ε me ten ntom. <sup>11</sup> Me nto nyaa ηgew ê bó εfonεfon yéw bunle le yicii, ηkane le bó ejemyi díεw yì befe ekume wee wvù Jisos. E shém ffuuke me bó bó baay, ε me mbone bikaa ê bó εjim, ηgene mbuyte bilaante bi bitum bimew e.

### *E Baul bvuu jeme no wvú to kumεεε no nu wee Klistu*

<sup>12</sup> E me ηke mum ne no ηgene Damaskus, ε bocee ncese bo baay baay ε san ηwa', ε nya me mvunγay. <sup>13</sup> Nyaa', ε me ndioo ηgene ε è nu le emvunsheen entelen, ε me ne n'yen ε n'yuu mvu ne law fowe baa fele diuu, shii to yî bee bonyii bò bee bó to lene le. <sup>14</sup> E bese bocii ne gbweken fokuse, ε me n'yuw ε díεw bife ê me ê díεw Ibulu le le, 'Saul, Saul, wo

bone bikaa ê me ejim nen nje la? Wo gee nen, kfone ε è nu ye yo, diεwe na' lemme fô wvù bone ye yí kembangan ke ice le.' <sup>15</sup> Ε me mbife le, 'Ε nu wo wvù yεε Tata?' Ε wvù tfuse le, 'Ε nu me wvù Jisos, ε è nu me wvù wo bone bikaa ejim jodvu. <sup>16</sup> Ja leem we. Fiεε fi ge me ε mbuynen fô wo le nu le me embaa wo wee wem lemme le, é wo efewcì mwεεm mvù wo yen εben bô mvù me mbεε ηke enduηce ê wo le. <sup>17</sup> Me nu ηke enfi wo can Bojuu noo bonyii bò yaa nu ke Bojuu le, ε è nu bó bò me nu entum wo fô bó le. <sup>18</sup> Wo nu ke egeη eyene ejise εbo, ebvuse bó ê εjiwε le, eleke bó ê n'yuū le, é bó ebuy can Satan e, enu bô bo Nyo', é bó elese fitele yí yem e, é Nyo' elεεshε bibefe bibole. Ε bó ke emum ekeηke kelen fô bvudvuū bvù bonyii bò wvù nu ε ge le è nu naa bew e.'

<sup>19</sup> Nyaa', no fí to kooyεε le nonen, ε me mum ηge ke le no wvù jemyεε ê me fowe. <sup>20</sup> Ε me mum n'yaw ηkew no nfewci Damaskus, nse ηke ηgen Jelusalem. Ε me no ηghane won wvù Judea le tfuu noo bitum e bicii bì yaa nu ke bi Bojuu le, nfewci ê bó le bó ekumen mvuntelem mvubole, etu bô bo Nyo', egeè ε è nu mwεεm mvù duηci le bó nu ε kumen wase. <sup>21</sup> Ε neε le fiεε fi to gee é Bojuu se koo me yew ncese le egomte keeyu. <sup>22</sup> Geenεn, Nyo' ε se ε no fii me ε to ε buy εben e. Me ε mum ε no nleeme fen nfewci ten ê bonyii bo baay baay noo bo caan caan. Ε fiεε fi me nfewci nu ke fí fi Muses bô bonyii bo ntum Nyo' le to teete le fí nu ke ekooy. <sup>23</sup> Bó to gayte le Mboyse wvù Nyo' to kawεε keηke keeke eyen ηgew,



enu wee wvu fwe keebuy yî kpwe le, edunƿe n'yuu ê Bojuu noo bonyii bò yaa nu ke Bojuu.”

<sup>24</sup> No Baul to tanyi ke diuw we gene, ε Festus ne kay lo wvú gay le, “Baul wo jewte wase lo. N'yeyi wo wvu baay nu ε ge wase wo ε ne ε no jewte lo.”

<sup>25</sup> ε Baul tfuse ê Festus le, “Ke me n'yaa njewte ke wee wvu baay. Fieε fi me njemyi nu keceey, ε me njemyi bô bvufee bwem fô. <sup>26</sup> Me njemyi ê Nfon endan nen, njefo bó kee mwεem mvun ε ke mvú to kooyi ê kenyile le ke, ε ke fimew yaa nu dvú fi bó nu se bó kee lo ke. <sup>27</sup> Nyaa', bó nu ε bee ke fieε fi Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le jemyi le? Me ηkee le bó nu le ε bee.” <sup>28</sup> ε Nfon Aglifa bife ê Baul le, “Wo kpwaake le è nulo é wo ebanke me é me entu wee Klistu ke yî kefew e caan nen e?” <sup>29</sup> ε Baul tfuse le, “Kenεε kí nu caan, kenεε kí nu baay, tu bunle yem fô Nyo' le nu ke le fo emey ke wo ke. Wee tfuu wvù nu fen εben yuuke no me njemyi ebanke ten enu diewe me le, geenεn, efufe ke ε è nu boncaw ban.”

<sup>30</sup> ε Nfon ne ja we, ε wee sa' bô Benis noo bonyii bò bô bó to shileε bi. <sup>31</sup> ε bó buy, no jemyi εbonεbon le, “Wee wvun baa ge fieε fi bó eyu lo wvú kenεε elese wvú yew ncaw e ke.” <sup>32</sup> ε Nfon Aglifa gay ê Festus le, “É è be baa nu le wee wvun nu ε leke wase le nsaw we egen fô Nfon wvu Lum e, tu bó be ε cine wvú le.”

## 27

### *ε bó ciinse Baul Lum*

<sup>1</sup> ε bó ke dīoo seyse le bee bo Baul eley ηguw wvu ê joo egen won wvù Itali le, ε bó mum nya Baul

bô bonyii bo ncaw e bomew can Julius wvù to nu ekolε ke ηgoo mi bonyii bo nci le bo Nfon wvu Lum e. <sup>2</sup> Ε bee bó ley ê ηguw wvù nen'yεε Adamitium e wvù to nu keegεne leemene mondvuum mo ηgem joo le, keba kè Εsia le. Ε Alistakus wvù wee wvu Tεsalonika, won wvù Masedonia le to nu ten bee bó. Ε bee bó mum no gene. <sup>3</sup> Ε εκfuη buy yuu, ε bese fεse Sidon, ε Julius duηce kenkoηen fô Baul e, cine wvù le ε wvù egen fô nsáa ye le εlaante é bó efi wvù bô fiεε fi wvù shieele. <sup>4</sup> Ε bese ke kase ley ê ηguw e fô, dioo egene, ε fwefwe no too cile bese fwe, ε bese mum no wεmte wase won wvù Sayblus wvu ê joo enteleη e, ε wvù cile fwefwe. <sup>5</sup> Ε bese ke gen lente joo yi baay yì nu mbew won wvù Silishia bô yì nu mbew won wvù Bamfilia le, mum fεse ê kelaante kè Mila le, won wvù Lisia le. <sup>6</sup> Ε ekolε ke ηgoo bonyii bo nci le kie yen ηguw wvu ê joo le jó wvù to nen'yεε Aleksandia gene Itali le, mum bvuse bese, lese ε è nu ê wvuwe le. <sup>7</sup> Ε bese ke ja fô, len ke wase nen wεε wεε yî ediuw e nteen, ke jεenen lo se fεse mbew kelaante kè Sinidus e. No fwefwe to baa bee le bese egen fwe teyey, ε bese mum bεε no wεmte wase lo Klet won wvu ê joo enteleη e, ε wvù cile fwefwe, mum fey Salmoni bvudvuu ε bvù ley ε gen ê joo won wvudvu le. <sup>8</sup> Ε bese mey ke no wεmte tuu ηgem joo le, ke jεenen lo se gen buy bvudvuu bvù bó teηe le Diuw Joo wvù Nyεkeey e, ε wvù to nu nceencee mbew kelaante kè Lasia le.

<sup>9</sup> No bese to nu ε jewse wase kefew ê je baay, ε Diuw di Baay di Nlεεshε Bibefε le to fey wase, ε è nu wase kefew ke nffum wvù tamyi le, ε Baul mum

nya ntefe ê bonyii bo ê ηguw e le, <sup>10</sup> “Bo'icem, me n'ylene le ε κew fen ε gen fwe nu ε lene disεεbeene nu ke ebefe, é kenla enu dvú ε è yaa nu ke ke mwεem bô ηguw e maan κε, bonyii nu ke ekpweken ten.”

<sup>11</sup> Geenεn, ε εkolε ke bonyii bo nci le fanε yaa yuw njeme Baul e κε, yuw fiew ε è nu cee εkolε ηguw bô cee ηguw e. <sup>12</sup> No diuw joo wvudvu to baa jee keenu fó yî kefew ke nffum wvù temyi le, ε wee nteen mum no tomte le è jee le bó egenè fwe, momtè laa è nulo é bó efεse diuw joo wvu Foniks e, wvù nu wonη wvù Klεt jodvu le, efese kefew kedvu fó le. Diuw joo wvudvu wvun to taale je εweεwe bvuu taale ten je εkuεku jò diuu seeyi.

### *ε nffum tuu ηguw*

<sup>13</sup> ε fwefwe wvumew ke ne no bene je εkuεku nen wεε, ε bonyii bo ηguw e mum no kpwaake le bó ε κεηκε wase fiεε fi bó be gomte. ε bó mum baa κεη'wow ke ηguw e, mum no gene ê joo, tuu κε ηgem e ηgem e Klεt jodvu. <sup>14</sup> ε nffum wvù temyi wvù bó teje le, “Wvù je εbo εηκονκο jò diuu sane”, ke ne seεε wonη wvudvu le, shii ê joo. <sup>15</sup> No wvù shiile, kfun ηguw ε je fanε yaa bvuu nu dvú keegene yî dvú le κε, ε bó mum cine ηguw e, ε nffum no tuule gene dvú. <sup>16</sup> ε bese mum no gene κε lo, gen fey εkuεku jo wonη wvumvu wvu caan ê joo entelεη ε bó teje le Kawda. ε wonη wvudvu no cile fwefwe, ε bese mum no katene keebense kekonη ê ηguw e. <sup>17</sup> ε bese ke bense, mum yile ηguw bô bokfuu fo wvù esawye, dīoo gene no fane le ηguw nu ke egen kfun ye mbew wonη wvù Libia le yî bijiw bi monshεem e bì nu ê joo. ε bó mum shike ndvu fwefwe, cine ε

nguw no gene εwvunεwvun. <sup>18</sup> No nffum wvudvu to temyi ke gene lo, ε ekfun buy yuu, ε bó mum kew no bvuuuse mwεεm ê nguw e, laanke ê joo. <sup>19</sup> E bvú ke bvuu buy yuu, ε bonyii bo nguw e bvuse mwεεm mvu nguw e lan ê joo bó can yibo. <sup>20</sup> E ediuw ke fey nteen ε bese baa yen diuu le kenεε jón e ke, ε nffum kfunε ke lo ε è yaa nu wvu wεε ke, ε bese mum kieε le fiεεse nu ε ka wase.

<sup>21</sup> No bonyii to nu ε ce wase ediuw nteen ε bó baa die fiεε, ε Baul nε bence leem fwe gay le, “Bo'icεm, ê ben se bee eyuw me le é bó emεy Klεt, tu beene baa ekeηke ηγεw wvun bó kenla kin nen ke. <sup>22</sup> Geenεn, me nleke le ben ekuu shém, njefo ke naa wee mvu ben e nu ela ke, è nu ela ke nguw mεy. <sup>23</sup> Me njemyi nen njefo Nyo' wvù keηke me, wvù me mbunlee, se nu ε tum nceendaa we entan ebεn wvú ε to ε leem mbew yεm e, <sup>24</sup> ε gay ê me le, ‘Baul, fo wo efanè ke. Wo keηke keeke eleem fwe dvu Nfon wvu Lum. Taa eyεn, Nyo' nu ε duηce wase keηkonεn fô wo le ε ge le ke wee mvu ηgoo bonyii bó ben ε bó nu ê nguw e nu ke ela ke.’ <sup>25</sup> Nonεn, bo'icεm, ben ekuu shém. Me nu ε nlese fitele yí Nyo' le le fiεε fi wvú jeme ê me nu ke ekooy ke lenlen no wvú jeme. <sup>26</sup> No fí nu nonεn, nguw keηke keeke ekfun ye yí wonj wvumew e ê joo entelen.”

<sup>27</sup> E è ke no nu ediuw ncow εna yuufe le ε nffum bεε ke kale bó bese ê joo yi baay yi Adia le. \* E è ke no nu ke diεwε entan entelen e, ε bonyii bò lemte ê nguw e nε kpawwce le sekemew ε bó buyte wase mbew nshε le. <sup>28</sup> E bó mum few joo no yí shiiyine

---

**27:18** Jona 1:5    **27:24** 9:15    **27:26** 28:1    \* **27:27** Bonwa' bomew teηe joo yi baay yin le Mεditelinian.

bô kfuu ε bó ε shɛŋke fiεε yî dvú le, yɛn lɛ yí nu ŋkɛŋkɛŋ mbaanfiiεε. Ε bó gɛncɛ fwe, bvuu few, yɛn ε yí nu wase ŋkɛŋkɛŋ yuufe ncow tin. <sup>29</sup> Ε bó no fane lɛ è nɛlo é ŋguw ekfun ye yî bimbaan e, mum shike biŋwɔw binɛw ê joo εjim jo ŋguw, no bunlee lɛ ekfun eyuu kɛ lo. <sup>30</sup> Ε bonyii bò lemte ê ŋguw e ke nɛ no gomte keelewtɛ buy ê ŋguw e, mum shike kekonj ê joo, no buwsee lɛ bó gomte keeshike biŋwɔw bi fwe dvu ŋguw ê joo. <sup>31</sup> Ε Baul gay ê ekolɛ ke bonyii bo nci le bô bonyii bew lɛ, “Ε bonyii ban mom lo ε buy ê ŋguw e, naa é wee mvu ben e saa ke eluŋ kɛ.” <sup>32</sup> Ε bonyii bo nci le mum sumyɛ bokfuu bò bó to suuyɛε kekonj dvú yî ŋguw e, mum cinɛ ε kí no lɛyte gɛne.

<sup>33</sup> Ε bvutfuu ke dioo sam, ε Baul lɛkɛ bonyii bocii lɛ bó ediekɛn, gayte lɛ, “Εben nu wase ediuw yuufe ncow ɛna no ben nu yî nfan e, ε fiεε baa eley ê ben εmvu kɛ. <sup>34</sup> Me ε mum ε no nɛke lɛ ben edie kɛ fiεε, é ye yene etu fó. Kɛ naa yvwu miaaŋ nu ke ela ê wee ɛfa kɛ.” <sup>35</sup> No wvú jeme nonɛn, mum jo bleed, nya keyoone ê Nyo', guse no diee ê bonyii bocii εjise. <sup>36</sup> Ε bó mum kuu shém bocii diekɛn. <sup>37</sup> Bese bocii bò to nu ê ŋguw e to nu wee gee fiεε kecow mbansooshwiw ncow bosooaan (276). <sup>38</sup> Ε bonyii bocii ke diekɛn ffuu, ε bó mum bvuse εginj yò to nu ê ŋguw e, laŋ ê joo keege lɛ wvú eyaatɛn.

### *Ε ŋguw sawyɛ*

<sup>39</sup> Ε ekfunj ke yuu, ε εŋkpwaante yene, ε bonyii bò lemte ê ŋguw e faŋɛ yaa kiεε bvudvuu bvudvu kɛ. Geenɛn, ε bó yɛn kendvuy e, ε kí ε gɛn ε buy yî monshɛm e, mum yɛn lɛ bó emom é ŋguw eley

egen ece yî dvú le ngem joo le. <sup>40</sup> E bó mum sumyε biñwow ε bí shii gen ê joo, bvuu kase fay bokfuu bò bó to suuyεε bite bi bó banse nguw dvú, mum bense ten ndvu fwefwe yi fwe ε fwefwe ley jó no domsee nguw ε wvú gene ê kendvuy kedvu le. <sup>41</sup> Geenen, ε wvú dioo gene, kfun ye yî kejiw ke monshεem e ê joo. E keba ke nguw e ke fwe ley ce yî dvú le fanε yaa ebvuu eshiike ke. E joo mum no kfunε keba ke ejim ε kí sawyi.

<sup>42</sup> E bonyii bo nci le mum ne no gomte ε bó eyuwye bonyii bo ncaw e bocii wvu le fo mvu bó le ke enε esam joo ebuy elewtε. <sup>43</sup> Geenen, ε ekole ke bonyii bo nci le no gomte keeboyse Baul, mum kan ε fo bó ege nonen ke, gay fiew le bonyii bò kee keesam joo eyaw esele ê joo, esam ebuy enkpwaante, <sup>44</sup> é kebese ke bonyii le ebii yî biwan e noo yî binsawye bi nguw e. E neε no bese to ghanεε se fese enkpwaante yuleyule.

## 28

### *E bo Baul fese Malta*

<sup>1</sup> No bese to fεεε enkpwaante yuleyule nonen, mum yuw le bó tenε bvudvuu bvudvu le Malta, ε è to nu won ê joo entelen. <sup>2</sup> E bonyii bo won wvudvu le duñce kenkonen fô bese le ε è yaa nu ke wεε ke, fiisen bese, fwεε nguy ε bese no yosene, njefo jan to nu ε kew wase no too ε kenton gule. <sup>3</sup> E Baul ke baance ngay, gen le wen efwεε, ε kefe to nu ê ngay yidvu le, ε nguy yvuwsε ge ε kí mum buy, lum kebo kew no njeenkenε yî dvú le. <sup>4</sup> E bonyii bo won wvudvu le dioo yen no kí njeenkenε yî kebo kew

e, mum no jemyi εbonεbon λε, “Wee wvun ke nu ε yu wase wee. Wvú be ε boy ê joo, geenεn lon nu ε koo wvú ε wvú nu ekpwe.” <sup>5</sup> Geenεn, ε Baul ye wse ke lo kefe kedvu ε kí gbwe ê ηgu y e, ε fiεε fanε yaa ge wvú ke. <sup>6</sup> Ε bonyii bodvu mum no cεyte, kpwaake λε ye Baul nu ekεw ebene, kenεε λε wvú nu enε esεε egbwe ekpwe. Ε bó ke cεy nen cεy ηkuuη, ke dioo yen ε fiεε baa ge wvú, ε bó mum kumεn ηkpawace wvubo nε wase no duu λε, “Wee wvun nu nyo' mvu.”

<sup>7</sup> Wee sa' wvu jó to keηke ηεε ye ke nceencee mbew fô bese to nu le. Diee di wee wvudvu le to nu Bublikus. Ε wvú fiεεn bese, ε bee bó ce εdiuw εta ε wvú taale fô bese le ntay. <sup>8</sup> Ε fí kooy λε icee Bublikus to jiime cεmte bô ken'ya' noo ntoombun. Ε Baul mum γεν fô wvú to jiime, bunle, γεε can yí ye le, fe wvú. <sup>9</sup> No fí to kooyεε nonεn, ε bonyii bo wonη wvudvu le bocii bô to keηke bincem mum no too ε Baul fele tεn bó. <sup>10</sup> Ε bó mum no nyaa bese bô mwεεm nteen. Ε bese ke dioo nen'yi jó, ε bó bvuu to bô mwεεm mvunciim mvù bese to shieele γεε ê ηguw e.

### *Ε bo Baul nε Malta γεν Lum*

<sup>11</sup> Ε bese ley ê ηguw e no γεne ε bó ε ce wase Malta wonη wvu ê joo εντελεη wvudvu le kee τε. Νguw wvudvu to nu wvu Aleksandia ε bó teηε λε Bonyo' bo Emam e, \* ε wvú to nu wonη wvudvu le cεyte λε kefew ke nffum wvù temyi le efey. <sup>12</sup> Ε bese ke γεν buy diuw joo wvu ê kelaante kè Silakus e, ce jó εdiuw εta, <sup>13</sup> ke nε jó, γεν fεse diuw joo wvu ê

---

**28:5** Mak 16:18; Luk 10:19    **28:6** 14:11    \* **28:11** Bonyo' ban nu bô bó teηε λε Kasto bô Bulok.

kelaante kè Lεgium e ce jó. Ε εkfuη buy yuu, ε fwefwe κεw no bene je εkuεku, ε bese mum no γεne, ε è ke no nu εdiuw εfaa, ε bese fεse diuw joo wvù Butioli le. <sup>14</sup> No bese fεse jó, γεn bonyii bo mbee le bo jó le, ε bó λεκε λε bese eγεν κε λε é bee bó ece εdiuw εsooshwi. Ε bee bó ke ce, ε bese σε ke γεν fεse Lum.

<sup>15</sup> No bese to γεne, ε bonyii bo mbee le bo Lum ke dioo yuw λε bese too lo, ε bó buy no λεne too λε bee bó etasen. Ε bó to naa buy fô Way wvu Abiyus e, bô fô Yéw Bonyii bo Ghane le yi Shε le. Ε Baul γεn bó le, ε fitele fiew λεετεν, ε wvú nya keyoone ê Nyo'. <sup>16</sup> Ε bese ke fεse Lum, ε bó cine Baul e ε wvú no cee fiew wvú εmbeη, ε wee nci cεyte wvú.

*Ε Baul no nu wee ncaw Lum fewci diεw Nyo'*

<sup>17</sup> Ε εdiuw ke fey εta, ε Baul tee bikuu bi Bojuu le bi jó. Ε bí to, ε wvú gay ê bí λε, “Boom bo bwεεm e, me nu yî ncaw e nen ε bó to koo me Jelusalem, nya can bonyii bo Lum e ε me mbaa ncim njay naa lo fiεε bô bonyii bosεεbeene kenεε nce bo'icee bosεεbeene mvu κε. <sup>18</sup> Ε bonyii bo Lum bodvu ke dioo tasse nsaw wεm, fanε yaa γεn fiεε fi è nulo é bó eyu me yî dvú le κε. Ε bó mum no gomte keecinε me le, <sup>19</sup> geenεn, ε Bojuu ma lo. Ε me mum no ηκεηκε keenλεκε λε nsaw wεm eγεν fwe fô Nfon wvu Lum e. Ε κε me nto ηgee nonεn, λε me ηκεηκε fiεε keentey yî bonyii bem e κε. <sup>20</sup> Ε nεε fiεε fi ge me ε nse ntee ben λε beene ejeme. Me nu yî boncaw ban e nen ε è nu nje wee wvù beene bonyii bo Islael se cεyte.”



21 Ε bonyii bodvu tfuse ê wvú le, “Bese baa κηκε ηwa' wvú ja Judea ekume wo κε, ε wee mvu boom bo bwee wesebeene le bò nen'yi jó too jan baa eshomse wo κενεε ejeme fiεε fi befe ekume wo κε. 22 Geenεn, ε bese nu ke ekoonke keeyuw wo ηkpawwce. Fi bese kee nu κε le ηgoo yin yi wo nu jó nu ε bonyii bemte κε lo yí mondvuum monciim.”

23 Ε bó mum γεε diuu di bó nu ke eto é Baul ejeme ê bó. Ε è ke no nu εbvubwe, ε bonyii nteen tase fô wvú to cee, ε wvú κew fontanentan γεν buy fokieguu, nyeyte fiεε ficii ê bó, fewci ekume bvunfon bvú Nyo' le. Ε wvú bvuu no jemyi dunji mwεεm mvù nu ê Nwa' bonci bo Muses e bó ê Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le ekume Jisos, momte keege é bó ebee le fiεε fi wen jemyi nu keceey. 24 Ε bonyii bomew bee fiεε fi wvú to jemyi le, ε bomew fanε yaa bee κε. 25 Ε bó nε bvun εbonεbon mum no buci no Baul lan diεw le, “Fiεε fi Keyoy ke Yuule to jemyεε ê bo'icee bonεn diuw wee ntum Nyo' wvú Yesaya le nu naa keceey. 26 Kí to nu ε jeme le,

‘Genε egay ê bonyii bodvu le,  
ben nu ke eyeke naa mwεεm ntay geenεn yaa  
yuuke κε,  
ke etaale naa mwεεm ntay geenεn yaa yεne κε.

27 Ε fí nu nonεn njefo mvuntelem mvu bonyii  
bodvu le  
nu ε mvú ε le wase.  
Bó nu ε jinε bintunṭun bibole,  
ε kfuke ejise εbo.  
Ε bó ge nonεn le fo ejise εbo eyenè mwεεm e,

ε bintun̄tun̄ bibole yuuke mwεεm,  
 ε mvuntelem mvubole yvuwse,  
 é bó etu jim fô me le, é me enfε bó.' ”

<sup>28</sup> Ε Baul mum mεse le, “Ben ekeè le bó nu ε tum wase bonyii bô saaka wvun wvu εkumε no Nyo' boysee bonyii fô bonyii bô yaa nu κε Bojuu le, ε bó nu eyuw.” <sup>29</sup> † [No wvú jeme nonεn, ε Bojuu bodvu mum nε no buci, beeke mbew yî jeme wvudvu le ε è yaa nu wvu wεε κε.]

<sup>30</sup> Ε Baul no cee κε yew yî wvú to laake lo le yî bilum e bifεε, fiisene bonyii bocii bô to too ê wvú le. <sup>31</sup> Ε wvú no fewci εkumε bvunfon bvu Nyo' le, bvuu γεεyi bonyii εkumε Tata Jisos Klistu, jemyi yaa fane κε, ε wee yaa jewsee wvú κε.

---

**28:28** 13:46; Luk 3:6 † **28:29** Κε boḡwa' bo boyvuum bomew κεḡke kencim kin κε.

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monfem  
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

**Copyright Information**

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

**The New Testament**

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files  
dated 29 Jan 2022  
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e